

MENAN CİNLERİ HEKİMOĞLU İSMAİL

MENAN CİNLERİ: 1

Akşamın alaca karanlığında, yanık otlar üstünde ve kayalık bir vadide, Cinlerin Menan Padişahı, kabilesine dedi ki:

— Bir zamanlar, buralar orman idi. İnsanlar, insanlardan değil, yılandan, çıyandan ve kurtlardan korkardı. Geyikler dolaşır, bülbüller şarkı söyler, çiçekler gülerdi. Ağaçlar yağmurla yıkanır, rüzgârla saçları taranır, dereler çağlardı. O günler çok gerilerde kaldı... Balta girmeyen ormanların yerini şimdi bozkırlar aldı. Şimdi balta sapı bulmak bile zor...

— İyi ama dedeciğim, bunları niçin anlatıyorsun?

?— Evet, sen, bunları zor anlarsın. Yine de anlamaya çalış yavrum. Çünkü tecrübesizlik dertlere yol açar.

Sonra bütün cinlere döndü:

?— Ey Menan Cinleri, dikkat edin. Orman kesenlerin çocukları, bugün birbirini kesiyor. İnsanlar kahvede, okulda veya bir meydanda toplanıyor, yine insanlar gelip, bunları öldürüyor. Artık şeytana, cine hattâ mikroba gerek kalmadı. Kurşun yiyen insanlar çam gibi yıkılıyor. Kaçanlar gizlenince, geride insan ölüleri ve yaralıları kalıyor. Yine de «insanca yaşarlar» mış... Benim de buna aklım ermiyor...

— Dedeciğim sen, herşeyi biliyorsun, hem de aklım ermiyor, diyorsun.

— İnsanlar, çok ilerledi ve bizi geçtiler. Gökte uçuyorlar, denizin dibinde gidiyorlar ve yerde de birbirle-

I

rini yiyorlar. Son haberlere göre gökte ve denizde de sa-vagıyorlarmış. Böylece bize iş kalmadı ve işsizlik bütün acılığı ile artıyor. Bilmem ki ne yapmalı?

— Yâni, insanları çarpmaya gitmeyecek miyiz?

— Gereksiz... Onlar, medenî araçlarla birbirlerine çarpıyor ve çarpışıyorlar. Bu yüzden çoğu çarpık yaşıyor. Biz de işsiz kaldık işte. Fakat üzülmeyin. Eskiden insanlar, cin hikâyesi söyler, eğlenirlerdi. Şimdi biz de insan hikâyeleri, hattâ inanılmaz şeyler anlatabilir, insan masalları söyler, böylece eğlenebiliriz.

Meselâ insanlar, medeniyet denilen çok güzel bir şey bulmuş, çok güzel bir dünya kurmuşlar. Fakat bu güzel dünyada durmadan savaşıyorlar. İşte şimdi bu masalı sizlere anlatacağım.

Dahası var: Dünya güzel, yaşamak güzel derler, her sene binlerce kişi intihar eder. Bu masalı da benden dinleyeceksiniz. Ümit ederim korkmazsınız.

Korkmazsınız deyince aklıma geldi. Eskiden insanlar, cinlerden korkardı, şimdi cinler insanlardan korkuyor, ne garip şey değil mi?

Bir gün musluğu sökülmiş çeşmenin başında... Bir gün dalı kırılmış ağacın altında... Bir gün sahipsiz bir vatanda... Bir gün ağlayan bir ananın yanında... Bir gün de tatil bekleyen polisin, jandarmanın civarında sizlere insanlık masalları anlatacağım. Şimdilik bütün cinlere öğüdüm şudur: İnsanlığını yitiren insanlardan kaçın.

Ne zaman ki insan olanlar, birbirlerine destek olur, insanlığını yitirenleri, kanunların zincirine bağlarsa, o zaman biz de şehirlere ineriz. İnsanların hayat düzenlerinde arızalar çıkarırız. Tâ ki kendilerini her şeye hakim sanmasınlar ve Allah'ı unutmasınlar.

Hastalıklar, insanlara ilaç aratır. Dertler dünyanın

6

geçiciliğini gösterir. Evet evet insan, şu dünyayı bir misafirhane bilmelidir. İşte bizim asıl vazifemiz budur.

Kısa kesiyorum ki, sözün sonu, baş tarafını unutturmasın. Bütün cinler sabaha kadar serbesttir. Tekrar ediyorum, insanlardan uzak kalın ve insanlar gibi tehlikeli oyunlar oynamayın.

Ey Menan Cinleri, hepinize neşeli zamanlar...

MENAN CİNLERİ: 2

Menan Cinleri gündüzle gecenin birleşme noktasında, zıtlar âlemine indiler. Hem içki kokan, hem Kur'an okunan bir apartmana girdiler. Dikenler içinde gülü yaratan Allah'a hamd ettiler. Kapıları açmadan, rüya gibi, ibadet edilen daireye geçtiler.

Torunlardan biri:

— Sağ ol be Menan Dede, bizi ne güzel bir eve getirdin. Duvarlarda dinî levhalar... Perdeler kapalı. Her taraf tertemiz ve namaz kılan, Kur'an okuyan bir müslüman...

— Torunlar dikkat edin, siz insan değilsiniz. Her şeyin hem dışını, hem de içini görürsünüz.

— Offf Menan Dede, tüylerim diken diken oldu.

— Neden?

— Çünkü bu güzel hal, çirkin gerçeklerin üzerine çekilmiş bir perde olmasın...

Menan Dede, göğsünü kabarttı, heybetli bir görüntü alıp gürledi:

— Torunlaaar, öyle ise perdeyi açıyorum. İşte şu mübarek müslümanın kininden bir damla... Gururundan da bir damla aldım. Şöhret, makam sevgisi ve men-H

faat duygularından da birer damla alalım. Bakınız, hepinizin gözü önünde bunları karıştırıp, önünüze koyuyorum. Bu damlayı seyredin.

Torunların yüzüne dikkatle baktı. Hepsı sakindi. Kimsede telaş yoktu. Menan Dede, sağ elini damlanın üzerinde dolaştırdı ve çekti. O damla birdenbire başka bir âleme pencere oldu.

O müslüman sanki secdeden yavaş yavaş kalktı. Kendisini tenkid eden din kardeşine kin ateşinden bir parça fırlattı. Adam oturduğu koltuktan aşağı düştü. «Yandım» diye bağırdı ve yakarı da söyledi. Fakat kimse inanmadı ve yanık yerini de gösteremedi.

O müslüman, vicdanında hafif bir rahatsızlık duydu. Aklını imdada çağırdı.

Akü:

— Böyle kimselerin kendine de, milletine de faydası yok. Balonunu patlattığına iyi ettin. Adam olsunlar...

Aynı adam, bu sefer şöhretine gölge düşürene iftira çelmesi taktı. Adam uzanıverdi.

«Hayır düşmedi» dedi. Hemen ilâve etti. «Düşürülmüş cüzdanı almak için böyls bir numara yaptı.» İkinci iftirasını da mantık kılıfına sokup, herkesi kendisine inandırdı.

Düşürdüğü adamın sayesinde yükseldiğini sandı. Koltuğa biraz daha yaklaştı.

O müslüman demet demet paraların üzerine basıp, koltuğa çıktı. «Otursam alçalırım» diye ayakta durdu. Önünde eğilen başların üzerinde yükseldi. Onun eski taraftarları, bilinmeyen bir yöne gidiyordu. O da başlar üzerindeydi. Etrafına bakındı, eski dostlarından kimse kalmamıştı. Yeni dostları ne isti/ordu? Başını kaldırdı, ömrünün sonunu gördü. Dünyariin bittiğini, bir-uçuruma geldiğini zannetti.

O an, birdenbire o bir damla, bir deniz oldu. Kabar-

dı, coştı. Kin dalgalan ile gurur kayaları çarpıştı. Şöhret rüzgârı ile'makam sarayının çatısı uçtu. Menfaat kılıcı, hâkimiyetin boynunu kesti. «Eyyvah!» diye haykırırken yine akıl imdada yetişti. «İnsanların ekserisi bozuktur, bunlara merhamet edilmez» dedi.

Rahatladı, etrafına bakındı, HİZMET'in viran olan haline ağladı. Suçlu aradı. Gözyaşını silecek tek dostu kalmamıştı. Dost diye yanına gelenler de onun oyununu, ona oynuyordu. Yuvarlak dünya dönüyordu, aynı oyunu tekrar ediyordu.

* * *

— Menan Dede, ben bu oyunu sevmedim, gidelim.

— Gidelim torunlar, gidelim. Kulaklara küpe olsun diye bir gerçeği belirtelim: İslâmiyet, kötü huylarımızı iyiye döndürmek için gelmiştir. Sürünen müslümanlar ise, kötü huylarını koruyup, İslâmiyet'i kendi sularında akıtmak istiyorlar. Bunun için sular kirli akıyor torunlar, gidelim.

Gidelim de, gerçek müsli'im anları bulup, onlarla birlik olalım.

MENAN CİNLERİ: 3

Galata Köprüsü'nün ortasında durup etrafı seyretmeye başladın mı, İstanbul bir efsane şehrine benzer.

Efsane şehrine Menan Cinleri ne kadar yaraşır değil mi? Geldiler, köprünün korkuluklarına kondular. Dal kırılrsa kuş düşmez kabilinden, çekinmediler. Bu yer, çok hoşlarına gitti.

Küçüklerden biri Menan Dede'-ye sordu:

— Dede, sen bizi boş yere buralara getirmezsın. Yi-

9

ne, insanlığın hamuru ıstırap mayasıyla mı yogm! .• cak?

— Torun, bu cennet gibi dünyayı başlarına cehen nem eden insanların kendisidir. Dünya sarayının teşn fatçısı olan Peygambere tabi olmayanın bahtına bu güzel köprüden aşağıya düşmek, düşer.

— Offf Dede! Ben böyle şeyleri istemiyorum.

— Ben de istemiyorum amma bak geliyor işte... Hepsi batıya doğru baktılar. Güneş ufkun üstündeydi. Cinlerden biri gülerek:

— Dede güneşin batmasını mı kastettin? Menan Dede, başını salladı:

— Seni akıllı yaramaz seni... Evet güneş batacak amma, iki güneş birden batacak...

Menan Cinleri dikkat kesildiler.

Genç kız onlara iyice yaklaştı. Ayağında spor ayakkabı ve blucin pantolon... Sırtında gömlek, gözlerinde renkli gözlük, saçları düzgün taranmış. Sakin ve güzel. Yanakları hafif kızarmış. Gelip geçen arabalardan ona bakan çok. O da çok rahat, hiçbir şeyle meşgul olmuyor. Köprüyü baştan başa yürüyerek geçecek ve böylece gezecekmiş gibi bir hali var. Menan Reisi çocuklara seslendi:

— Hazır olun, bu kızın iç dünyasına girip düşünce ve hayallerine şahit olacağız.

Durdu:

— Tamam mı?

Herkesin susması ve dikkatle Reise bakmaları «evet» manasına geldiğinden:

— Açıl hayaller âlemi, açıl.

Ve açıldı kapı.

* * *

— Dünyam yıkıldı, dünyayı istemem. Sevgimin ateşine yandım, sevmek istemem.

10

ölümden önce insanın hayatı bir film gibi hayalinden geçermiş:

Genç kızın yaşadığı hayat da film şeridi gibi gözlerinin önünden geçiyordu:

Çocukken, güzel bahçelerinde koşarken, herkes ona «en güzel sensin» der, tutmak ve sevmek isterlerdi. Babası daireden özel arabasıyla gelir, annesi en süslü tu-valetiyle onu karşılardı. Köşk gibi ev, şen insanlar, radyoda bir saz semaisi... Bazan bir batı müziği... Uşaklar, hizmetçiler... Sonra aile toplantıları. Yemeler, içmeler, gülmeler, kahkahalar... İlkokula ilk kayıt olduğu gün... Karneleri pekiyi'lerle dolu. Bitmeyen başarı. Sonra liseyi bitirmesi. Kendisine hayran olan, konuşmak için can atan, gösteriş yapan delikanlılar. Ve üniversiteyi kazanma... İstanbul'a geliş. Yurtta kalış. Dersler, eğlenceler, şakalaşmalar, gezmeler. Yine başarıdan başarıya... Son sınıfa gelip birincilikle fakülteyi bitirme günlerinde, bir yuva kurmaya karar vermek. Bir delikanlıya «Ona!» inanmak, evliliğe hazırlık devresinde, bir eğlence gecesinde, satılmak...

Satılmak kelimesine gelince ürperdi. Rengi sarardı. Arkasından kıpkırmızı oldu. «Ne olacak be, bunlar da arkadaşımız. Zevk, eğlence, para her şey bol, iste ve eğlen.» diyen bir ses...

İçinin tesiri geçince, onu buldu. Dünün hesabını sorarken o: «Bırak güzelim bu lâfları. Eğleniyoruz, yaşıyoruz, hepsi bu kadar. Nikâh falan geçmişin örf ve âdetleridir. Geçmişte kaldı. Yuva dersen, bütün evler bizim.»

İnsanları seviyordu. Herkese iyilik etmek istiyordu. Avrupa hayatına hayrandı. Akla önem veriyordu.

— Fakat dünyam yıkıldı. Niçin ve kimin için yaşayacağım? Bir kadeh gibi elden ele dolaşmak. Bir kail

deh gibi başkalarının değersiz bir eğlence âleti ola İşte o kadehi ben kırıyorum.

Dedi, ani bir hareketle kendisini köprüden aşağı fırlattı.

Çığlık çığlığa aşağıya indi. Sesi uzaklaştı ve bir kaya parçası gibi Halic'in sularına gömüldü.

— Offf Dede, filmin sonu böyle bitmemeliydi.

— Böyle ağacın böyle meyvesi olur Torun. Nasıl ki bir noktadan sonsuz doğru çıkarsa, bir akıldan da sonsuz fikir çıkar. Bunların çoğu birbirine zıttır. Hepsi menfaate bağlıdır. Zevkler ve eğlenceler de menfaatin birer şubesidir. Pek çok genç, eğlence denen nesneyi zehirli bal gibi yer ve evvelâ manen, sonra da maddeten ölür. Ölenlerden birini gördünüz. Öbürü ölümden korkarak yaşayacak, ölümü hatırlamamak için içecek ve kumar oynayacak. Binbir kez ölecek, son ölüşünde cehenneme gidecek.

Etrafına bakındı:

— Din dışı hayat! Hayatı zehir eden hayat! Avrupa şeytanına tabi olmak, sonra da şeytana lanet okumak, ne biçim akıl? Kadehler dolusu cin içmek, sonra da «cin çarpmış» demek ,ne biçim anlayış. Biz kimseyi çarpmıyoruz ki, kendi günahları, kendilerini çarpıyor, kabahat bize atılıyor.

Ufka baktı:

— Modern ailede gözyaşı var. Ağlamayın, çocuğunuz tahsil yapıyor. Her işin başı tahsil...

— Dede, ben sevmedim bu oyunu gidelim ne olur?

— Gidelim Torun, gidelim. İnsanlar bizi çarpmaya başladı, gidelim. Güzel Boğaziçi, güzel kızı yedi. Bu dev'e bu kız... Gidelim Torun...

12

MENAN CİNLERİ: 4

Dünya vardı, fakat hiç kimsenin gönlüne göre bir dünya yoktu. Herkes yaşadığı dünyadan şikâyetçiydi. Menan Cinleri de bu dünyayı sevmiyordu. Amma bu dünyadan ayrılmalarına da imkân yoktu. Ekseriya geceleyin dünyaya inen Menan Cinleri, bu sefer güneş ışıkları ile beraber Ankara-İstanbul yolunun yakınma indiler. Akın akın gidip gelen bir sürü arabayı seyrettiler. İnsanların telaşına bir mana veremediler. Menan Dede zihinlerden geçen şeyleri bilmiş gibi konuştu:

— Eğer parayı yeryüzünden kaldırmak mümkün olsa bu insanlar oradan oraya koşturamaz, bulundukları yerde kalırlardı.

— İyi amma Menan Dede, insanlar her işini para ile görüyor. Para olmazsa perişan olurlar.

— Elbette torun, para ile alakalı her şey kalkmalı ki, yine bir ahenk devam edebilsin.

Torunlar bu cevaba çok güldüler. Biri:

— Menan Dede, anlaşılıyor ki insanların da cin olmasını istiyorsun. Nasıl ki bizim para ile ve paraya bağlı şeylerle ilgimiz yoksa, insanların da bizim gibi bir hayat yaşamasını arzu ediyorsun. Amma ben böyle bir şey istemem.

— Ben de istemem. Sohbet olsun diye bunları söyledim.

Oradan kalkıp büyük bir hastaneye gittiler. Bekleme salonunun yakınındaki bir odada doktorlar koro halinde şarkı söylüyordu. Bir ud da onlara eşlik ediyordu. Doğrusu şarkı söylemekte çok başarılı idiler. Bir hem-

13

şire güzelliğini teşhir edercesine gelip geçti. Bekleme salonuna bir göz atınca iki kat olanlar, inleyenler, rengi sararanlar elinde zarf, film gibi şeyler tutanlar çoktu. Kimsenin kimseye bir diyeceği yoktu.

Menan Cinleri bekleme salonunu geçip koridorlarda dolaşmaya başladılar. Bir odada elli-ellibeş yaşlarında bir hasta birisine hararetle hararetle bir şeyler anlatıyordu. Menan Cinleri hemen bu odaya daldılar.

Hasta:

— Kardeşim dünya o kadar bozulmuş ki, çocuklarım... Gerçekten çocuklarım... Benim, üç çocuğum, bana ne dediler biliyor musun? Baba sen hayatını yaşadın, artık ölebilirsin, ölmende yarar görüyoruz. Çünkü sen ölürsen biz daha iyi yaşarız, dediler. Evvelâ canım sıkıldı. Hepsini azarlayacaktım. Fakat daha biçimsiz bir hal ortaya çıkmasın diye konuyu değiştirdim. Çocuklar, şakayı bırakın, dedim. Onların cevabı ise beynime bir balyoz gibi indi. Kendimi kaybetmişim. Gözümü hastanede açtım, ne dediler biliyor musun? Hayır baba, bu işin şakası makası yok. Gayet mantıklı konuşuyoruz. Hayatını yaşadın. Artık bu işe paydos demelisin. Biz de senden kalan mirası ve emekli maaşını alıp altımızda lüks arabalar gönlümüze göre yaşamalıyız. Şimdiden sana güle güle, dediler.

Hasta başını önüne eğdi, yumruklarını sıktı. Dizine hafif hafif birkaç defa vurdu. Kaşlarını iyice çattı, dişlerini sıktı:

— Bir sigara ver.

Karşıdaki adam hemen bir sigara çıkarıp yaktı, yanmış sigarayı uzattı. Diğeri sigarayı ağzına koyup dışarıya hiç duman vermemecesine içine çeke çeke içti. Başım kaldırıp arkadaşına baktı:

— Neden bu sigaranın içine zehir koymadın? Çocuklarıma niye yardımcı olmadın?

Diğeri güldü: 14

— Bırak bunları, unutmaya çalış. Herkesin çeşit çeşit derdi var. Senin de payına bu dert düşmüş. Sihatini koru. Daha kötü durumlara düşme.

— Bırak öğüdü. En sevmediğim şey öğüt dinlemektir.

Menan Dede, torunlarına döndü:

— Torunlar, zaman makinesini otuz sene geriye çevirin. Bakalım bu hasta gençlik yıllarında ne diyordu.

Birden bire bir başka âlemin kapıları açıldı. 175 santim boyunda, yüksek tahsil mezunu, lâcivert elbise giymiş, güzel bir kıravat takmış, başında fötr şapka bulunan bir genç, kendisi gibi yakışıklı olan yanındaki kıza şunları anlatıyordu:

— Ben din min gibi hurafe şeylere inanmam. İlim doğru yolu, en iyi hayatı göstermektedir. İnsan akli dine gerek bırakmamıştır. Seninle kuracağımız yuvada bilgimizle, aklımızla mesut olacağız. Ümit ederim hurafe şeyleri yuvamıza sokup huzurumuzu bozmazsın. Meselâ bir kaç kadeh içki, sonra bir caz müziği ve birbirimizin kollarında dans etmek, hayatın tadını çıkarmak ne güzel değil mi? Zaten hayat bu dünyadan ibarettir. Öyleyse hayatımızı yaşayalım.

Genç kız, delikanlının kolunu sikti:

— Hayalimi görür gibi anlattın. Hep aynı şeyleri düşünüyoruz. Ne kadar da uyum içindeyiz. Biz bu ülkeye medeniyet getiren gençleriz. Hayatımızı Avrupa uygarlığına göre düzenleyeceğiz. Ankara büyük bir Paris olacak. O büyük medeniyetin temellerini attığımız için ne kadar mesutuz.

Küçük Cin:

— Menan Dede, bu filmi burada keselim mi?

— Torunlar, biz bu filmi bütünü ile biliyoruz. Amma biriniz çok kısa özetlesin. Herkes de duyup işitsin. Belki gerekli olur.

15

— Menan Dede, ben anlatayım. —: Anlat torun.

— Büfeye dizilen kokusuz içkiler, masada duran kâğıtlar, duvarda Avrupa resimleri, süslü bir yatak odası, şahane misafir salonları, müzik seti, plaklar ve gardroplar dolusu elbiseler, belki otuz çift ayakkabı, çocukların okula gitmesi, sınıf geçmeleri, doğum günlerinin, yaş günlerinin, evlilik günlerinin kutlanması, millî bayramlarda halkevlerine gidişler, tanışmalar, gülüşmeler, servet elde etmek, eşyaları değiştirmek, yüksek kimselerle konuşmak, telefonlar, arabalar, Avrupa'ya seyahat, modayı takip, nihayet yaşlanmak, emekli olmak. Emekli baba bir ömür boyu: «Herkes kendi hayatını yaşasın.» derdi. İşte çocuklar kendi hayatlarını yaşarken, babalarına ve annelerine hayat hakkı tanımıyorlar. Bu dikenleri kendileri yetiştirdiler. Şimdi kendileri rahatsız oluyorlar. Ne acaip şey.

Menan Dede:

— Sana kocaman bir aferin, çok güzel anlattın torun. Şimdi hastaya dönelim.

— Ölemiyorum kardeşim, zorla değil ya, ölemiyorum. Amma intikamımı alacağım. Bütün malımı huzur evlerine bağışlayacağım. Ben de gidip huzurevinde kalacağım. Şu anda bana hayat verecek tek şey bu intikamdır. Artık çocuklarımla aramdaki perdeyi kapatacağım.

Avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı.

— Yok, çocuğum yok! Hayat yok, dünya yok!...

Bu haykırışlar üzerine bir hemşire elindeki enjektörle odadan içeri, daldı. Misafirin de yardımıyla hastaya bir iğne yaptı. Kısa zaman sonra hasta derin bir uykuya daldı. «Artık gidebiliriz» diye Cinler oradan ayrıldı...

16

I

MENAN CİNLERİ: 5

Menan Cinleri, yüce bir dağ başına bulut gibi indiler. Oradan aşağılan seyrettiler. Uçak pervanesi gibi, büyük bir şeyin şehir üzerinde dolaştığını gördüler. Bu pervane hangi evin üzerine geliyorsa, oradan feryat figan yükseliyordu. Neden böyle oluyor diye, merak ettiler.

Hayvan pazarında iki kişi birbirinin elini tutmuş, sallaya sallaya heyecanlı pazarlık ediyordu. Aslına bakılırsa alıcı, biraz fazla fiyat veriyordu. Satıcı ise daha fazla kâr etmek için direniyordu. Neticede gülerek konuşarak anlaştılar. İsmail Efendi, otuz tane kuyruklu koyunu önüne katıp götürdü. Öğleden sonra köylü dayı gidip parayı alacaktı.

Öğle sonu gitti. Dükkândaki bir şahıs «İsmail Efendinin çok acele bir işi çıktı, yarın gelecek» dedi.

Yarınlar, öbür günler birbirine eklendi. Aradan bir ay geçti. Köylü dayı parasını alamayınca, kocaman bıyıklarından, tıraşsız yüzünden, kalın bileklerinden utanmadan bir çocuk gibi gözyaşı döktü. Adamın yandığı her halinden belli idi.

Menan cinleri hemen alıcının yanına gittiler. İsmail Efendi, içkili bir lokantada arkadaşları ile gülerek sohbet edip, kadehini yudumluyordu. Arada sırada müziğin sesine sesini uydurup sarhoş ağzı ile, kelimeleri yaya yaya şarkı söylüyordu. Galiba masrafı görecektir o olduğu için diğerleri ona iltifat edip, ses çıkarmıyorlardı. Kelimenin tam manası ile, adam hem ağa, hem paşa, hem de efendi idi. Ona yan bakanın vay haline.

Menan Cinleri — F.: 2

17

Menan Cinleri, bir tarafta gözyaşı döken, beri yanda keyfinden içki içen ve birbirini dolandıran, bir bakıma da birbirini yiyen bu zıdlar âleminde, zıd insanların haline akıl erdiremediler. Dudak büküp, başlarını alıp, tepesinde kar eksik olmayan yüce bir dağın başına çıktılar. Korka korka aşağıdaki şehri seyrettiler. Gözlerinin önünde bir yanda ağlayan, bir yanda içki içenlerin tablosu vardı. Öyle korkmuşlardı ki, şehrin bir anda batacağını zannettiler.

Menan Dede:

— Torunlaaar, haydi ulu ağaçların bulunduğu büyük bir mezarlığa gidelim. Orası sakın. Bizi üzecek bir şey olmaz herhalde.

Hep birden gece karanlığında mezarlığa süzöldüler.

Cinler, duvarların ötesini de gördüklerinden mezarların içi onlara bir başka dünya gibi açıldı. Baktılar ki mezarlıklar dışardan görüldüğü gibi sakın değil. Her biri apayrı bir rüya görüyor gibi... Kimisi korkunç bir hayalin pençesinde kıvranıyor, kimisi düşmekte olduğu uçuşumun dibine bir türlü varamıyor, kimisi sevdiği bir işle meşgul olup onun zevkine dalmış gidiyor.

Torunlardan biri itiraz etti:

— Menan Dede, burası çok karışık. Benim başım döndü. İzin ver, yandaki köprünün altında biraz dinleneyim.

Menan Dede:

— Hayır torunlar, ben de şaşıtm. Bu insanların hayatı ne kadar karışık. Çarşıları karışık, evleri karışık, mezarları karışık. Gelin hep beraber insanlardan uzak-laşalım, denizlerin üzerinde kuşlar gibi uçalım. Herhalde bizi mavi deniz, mavi gökler kurtarabilir. İnsan eli <I';.m.y<ii yerlere gidelim.

Mınan (inleri, zamana bağlı olmaksızın dolaştılar. Anıdan no kadar zaman geçti, ne onlar biliyor, ne de

18

biz. Çünkü Menan Cinlerinin takvimi de, saati de yoktur.

Bir gün yüce dağların arasından akan ulu bir nehrin ahengine hayran kaldılar. Dağlar yücelikte ne kadar heybetli idiyse, nehir de yerde yatmasına rağmen, sahnışıyla, bazan durgun, bazan homurdanarak akışı ile korkutucu idi. Bu heybetli manzarayı yaratan Allah'a secde edip O'nun kudreti karşısında bir daha eğildiler. Nehri takip ederek bir ovaya çıktılar. Tam bu çıkış noktasında güzel bir kaplıca vardı. Bir de maden suyu çıkıyordu. İnsanlar bu güzel yerlerde, büyük günahlar işliyorlardı. Menan Dede-

— Çocuklar biz bu insanlardan hem korkuyoruz, hem de bunların acayip hallerini görmeden edemiyoruz. Gelin bakalım şu güzel yerlerde insanlar neden günah işliyorlar? Kalabalığa yaklaştılar. Taksi ile bir kamyon çarpışmıştı. Ezilen takside sıkışan bir delikanlıyı kurtarmaya çalışıyorlardı. Menan Dede dikkatle baktı, hemen bağırdı:

— Torunlaaar, dikkat edin! Şu ayaklan kırılmış adam, köylünün otuz koyununu alıp,

parasını vermeyen İsmail Efendi değil mi?

Bir avuç yere, bin cin sıkıştı. Hepsi birden baygın olan İsmail'in yüzüne baktılar. Hepsi birden kollarını havaya kaldırıp bağırdılar: «Allah vardır, kimsenin, ahi yerde kalmaz. Dün köylü amca ağlıyordu, bugün İsmail Efendi ağlasın. İnsanlar bu kafa ile giderse, bahtlarına ağlamak düşer. Eğer beşerin gözyaşlarını toplamak mümkün olsaydı, o da bir

ulu nehir olurdu. Fakat bu nehri hiçbir deniz kabul edemezdi.' Çünkü göz-yaşlarmdan yapılmış olan nehir yeşertmez kurutur, doldurmaz boşaltır.
Menan Cinleri, heyecanlanıp fezalarda tur atmaya
10

çıktılar. Bir meteor taşı ile şakalaşıp, onun yanan yüzünü okşadılar. «Sana da uğurlar olsun» deyip bir başka kuyruklu yıldızın kuyruğunu çektiler.
Fakat onları yerde çeken bir şey vardı. Dönüp hastanenin civarında dolaştılar.
Ameliyathanede İsmail Efendinin iki ayağı kesiliyordu. Yakınları da kapıda ağ-laşıyorlardı. Sayılı günler hızla geçti. İsmail Efendi zenginliğin, şöhretin, eğlencenin kulesinden, fakirliğin, çaresizliğin ve sakatlığın ateşine düştü. Belediye ona acıyarak ameliyat olduğu hastanenin önünde bir büfe verdi. O da bu büfede içki satmaya başladı.
Köylü amca bu hadiseyi duyup, köy imamı ile beraber şehre indi. Bu büfenin önüne gelip İsmail Efen-di'nin yüzüne baktı. «Bir paket sigara...» diyerek parayı önüne koydu. Biraz da başını uzatıp, olmayan ayaklarına baktı.
İsmail Efendi anlamamış gibi, tanımamış gibi bir hal takındı. Fakat içine öyle bir mazi oku saplandı ki yüzü karardı, gözlerinin altı ve alını kırış kırış oldu.
Köylü sigarasını alıp ayrılırken İmam Efendi köylüye diyordu ki:
— Bazan Allah'ın cezası dünyada da açıkça görülüyor. Adam her şeyini kaybettiği gibi şimdi de içki satarak âhiretini kaybediyor. Kusura bakma, bana kızma; bu soruma da cevap verme: Sen, ne gibi bir günah işlemiştin ki, otuz koyununu Allah eliaden aldı? Düşün ve tövbe et.

20

MENAN CİNLERİ I 6

Boğaziçi suları, elektrik ışıklarını yansıtıyordu. Evlerin pencereleri pırıl pırıl yanıyordu. Gidip gelen arabalar, Boğaziçi'nde akan vapurlar, hoperlörlerden taşan şarkılar, İstanbul'un bir hayat şehri olduğunu haykırıyordu. Bu hayat şehrinde hayatına kıymak isteyen bir adam vardı.

Bu adam, sık ağaçların içine yer yer serpilmiş evlerin bulunduğu tepede, büyük çınar altında oturmuştu. Yanında arkadaşı, bir de Menan Cinleri vardı.

— Kardeşim, sen benim öz kardeşimden daha ileri ve daha kıymetlisin. Kardeş gibi yaşadık. Şimdi bir derdim var. Bu derdimin dermanı sende. Bana yardım et, yalvarırım.

— Seni hiç böyle görmedim. Sen, başka birisi olmuştun. Yoksa bir cesette iki ruh mu taşıyordun. Şimdi bir başka ruhla mı konuşuyorsun?

— Uzatma lâfı, derman ol!

— Derman nedir?

— Bak kardeşim, biliyorsun ki ben büyük bir iş adamıydım. İşlerim aniden bozuldu. Karım ve iki çocuğum...

— Ağlamayı bırak. Ağlayacak ne var. İş adamısın, karın ve...

— Sus söyleme! Beni öldür. Yalvarırım beni öldür. Menan Reisi:

— Bakın çocuklar, dinden uzak şu insanın haline. Bir zamanlar «akıl için yol birdir» der, her işi akılla başaracağına inanırdı. İşleri iyi gittikçe aklına itimadı artmıştı. Akıllı her insanı göklere çıkarırdı. Şimdi akli yüzünden başı dertte, canına kıyıyor.

21

Arkadaşı:

— Ben, seni nasıl öldürürüm. Hani biz kardeştik hani biz arkadaştık, dosttuk. İhanete davetiye çıkarman doğru mu?

— Bilmem ki nasıl anlatsam. Ben sigortalıyım kardeşim. Yüklü bir hayat sigortam var. Deli gibi yüzüme bakma, anlamaya çalış. Ben ölünce, karım ve çocuklarım sigortadan para alacak, perişan olmayacaklar ve beni de sevecekler...

— Ahh ah, ben seni akıllı sanırdım. Okulda en iyi notları alan sendin. Şirketlerde başa-rılı olan sendin. Herkesin parmakla gösterdiği adam sendin. Yeter, yeter, sen büyük akıllılardandın. Nasıl ölmek gibi bir akılsızlığa talip olabilirsin? Nasıl sana yardım için uzanan temiz elleri kana boyarsın?

Menan reisi:

— Çocuklar, akıllı adamların düştüğü hallere bakın. Yüksek tahsilin üzerine çıkmış, ölüm gösterileri yapıyorlar. Ne yazık ki bizden başka seyircileri yok. Evet evet yine bu zavallıları dinleyelim.

Adam:

— Bugün başka bir gün. Hayatımda hiçbir zaman böyle bir gün yaşamadım, bir daha da yaşamayacağım. Beni anlamaya çalış. Eğer ölmezsem yarın iflas etmiş bir adam olacağım. Mallarım elimden alınmış, maaşım yok, belki hapisim... Karım ve çocuklarım perişan, feci istikballerine ıstırapla bakacaklar. Bunları istemiyorum. Ben ölünce işler tamamen tersine dönecek...

— Nasıl?

— Sevgili kardeşim, anlamaya çalış, yarın sabah saat sekizde işte bu çınarın altında benim ölümü bulacaklar. Ben, bana ait her şeyimle gitmiş olacağım. Karan ve çocuklarım, sigortadan alacakları para ile iyi günler yaşayacaklar. Beni sevebilecek, belki de acıya-

22

caklar. «Çok çalıştı, işler aksi gitti, hatalarını hayatı ile ödedi» diyecekler. Ve ben kurtulacağım. Tipi dinecek. Sessiz bir mezar ve ben...

— Aman Allah'ım! Bugün seninle karşılaşmay-dım. Yahut kaçıp gitsem ne olur?

— Söyle, söyle, başka kurtuluş yolu var mı? Beni bin belânın içine bırakman dostluğa yaraşır mı? Herkes bana düşman. Herkes benden yana dertli. Ben bilinmeyen adliye yollarında, uçuruma giderken, sen ölmek istemez inisin? Beni öldür, herkes kurtulsun. Ben yaşıyayım herkes bin kere ölsün! Ah, bu kadar kuvvetli olduğumu hiç hatırlamıyorum. Ey herkesin korktuğu ölüm. Sana meydan okuyorum. Ben katilimi seçen adamım. İşte yıldızlar şahit olsun ki ben katilime para veriyorum. Al, kardeşim, beni öldür, bir de yemeğimi ye...

— Seninle dostuz değil mi? Bırak beni gideyim. Bana çok iyilik ettin. Onlara birini daha ilâve et. Benden ölüm değil, hayat iste. Seni yıllarca saklayayım. Seni diyar diyar kaçırayım. Senin için yaşayayım.

— Al şu bıçağı. Kalbime aniden sapla. Yavaş olmasın, bağırmayayım. Sonra git. Senden şüphelenen olamaz. Sen, bana hayattın, hayatımı aldığına inanan olmaz. Aptal aptal yüzüme bakma. Kendine sahip ol, bayılıp kalma. Unutma sigortadan alacağım para için ölmem lâzım. İntihar edersem para vermezler.

— Para için ölmek. Aklın varacağı en son nokta bu mu?

— Anlamıyorsun. Oturma salonunda veya gazonunda yahut felsefe dersinde değiliz.

Sürünmektense ölmek... Gözyaşı akıtnıaktansa kan akıtmak... Karanlık bir dünyada yaşamaktansa gitmek. Haydi, durma, tam şuraya vur. Ah şu kalbim bir durabilse. Ölüler gibi mesut, mezarlar kadar sessiz ve dünyasız yaşamak, ne iyi...

23

— Sen çıldırmışsın.

— Daha iyi ya, bir deli öldürmek zor şey olmasa gerek. Bak boynuna sarılıp, yüzünü elini öpüyorum. Şu bıçak tutan elin ne kadar güzel. Ey sevgili kardeşim. Bu ızdırap ateşini söndür, yanıyorum. Yanan birisini seyretmek sence akıllılık mıdır? Vur ki her gün bir kere ölmiyeyim, bir defa ölüp kurtulayım.

— Hayat bu mu? Hayat dolu arkadaşım, hayata düşman! Hayat bu ise, ben bu hayatı sevmiyorum. Yolumun sonu sehbaya geldi, neyleyeyim. Her yol ölüme çıkar! Hayat, ölüm demek. Hangi mabuda kurban oluyorsun bilmiyorum. Bırak gideyim.

—? Tutmuşum yakandan. Ben mutlaka öleceğim. Yarın katilim olarak hapse girmek istemiyorsan, iz bırakmadan bu işi başar.

— Yalvarırım sana beni bir defa bırak!

— Anladım ki ben, bana düşmanım. Kendimden kaçarken yanına geldim. Seni kandırıp, buralara kadar getirdim. Şimdi ölüme hazırım. Vur ve beni kurtar. Hayat bir leş gibi omuzuma çökmüş. Herkes benden öğreniyor. Bu halde yaşayamam. Anlıyor musun, ölüm hayattan daha güzel, sen de bana dostsun, beni hayat felâketinden al, ölüm beldesine koy, kurtulacağına.

* * *

Duvar saatleri uzun uzun vurdu. Saat ya on bir, yahut on iki. Yıldızlar gökte, ay denizde pırıl pırıl parlıyor. Yapraklar oynasır gibi sallanıyordu. Menan Cinleri göğsünde bıçak olan bir adama uzun uzun baktılar. «İslâmiyet'in getirdiği merhamet, yardımlaşma, doğruluk, Allah'a sığınmak ve kadere teslimiyet çekilmiş gitmiş. Ortada ümitsizlik hançerini yemiş, boylu boyunca uzanmış bir eğitim kurbanı yatıyordu. Böyle bağın böyle üzümü olur» deyip çekip gittiler...

* * *

24

BUNLARI YAZ!

Altmış yaşlarındaki kadın, yüzümüze baktı, yutkundu:

— Sizleri tanıyorum. Sefiller'i okudum. Fantine'nin, üniversiteli gençle yaptığı arkadaşlığın sonunda çektiği çileleri, ben de çektim. Yani ben de bir sefilim. Türkiye'de romanı yazılmamış sefil çok. Sefillerin derdine derman bulan yok. «

Durdu, sonra:

— Size nasıl hitap edeceğimi bilmiyorum. «Oğlum» diyemem. «Kardeşim» hiç diyemem. Çünkü ben öyle bir insanım ki, insanlarla olan akrabalık hakkımı tamamen yitirmişim.

Bu sefer, dikkatli olmak ve hayret etmek sırası bana gelmişti. Gereksiz laflardan kaçarak: «Sizi dinliyorum Efendim» dedim.

— Bakınız! Bana «Efendim» diyorsunuz. Sonra pişman olmayı asınız...

Ne yapacağımı ve neye karar vereceğimi şaşırmışım. Enteresan bir kadınla karşılaştığıma inandım. Bir makale, bir hikâye, belki de bir romanın ip uçlarını bulabilirim ümidiyle, dinlemeye karar verdim. Arkadaşım da dinliyordu.

— Pişman olmayacağım, efendim. Dedim.

— Bunu erkek sözü kabul ediyorum.

25

O da gülüyordu. Yüzüme dikkatli dikkatli bakarak:

— Hayatımı kısaca anlatmak istiyorum. Parmağını, burnuma doğru uzattı: Yazmanız şartı ile...

— Efendim, bize yazacağımız şeyleri değil, yazmı-yacaklarımızı tembih ediniz.

— Evet, evet! Siz gazeteciler ne bulursanız yazıyorsunuz. Onun için «Lütfen şu hususu yazmayınız» demeli, değil mi?

— Anlaşıyoruz...

— Hayır hayır! Sizinle hiç bir hususta anlaşamıya-cagız ve anlaşmak da istemiyorum.

Gözleri uzakta bir noktaya daldı:

— Hayatla, hayatımla dahi anlaşmak istemiyorum. Anlaşacağım hiç bir şey kalmadı.

Küçük mendiliyle gözyaşlarını sildi:

— Acaba Allah'la...

Durdu, dudağını ısırdı. Rengi sararmıştı. Eminim ki saçları diken diken olmuştu.

— Ahhh, o mübarek ismi ağzıma nasıl alıyorum? Ben...

Hiçkırarak ağladı. Ve hemen kendini topladı.

— Bulduğum yeri unuttum. Kendimi hiç af etmedim, siz beni sık sık af ediniz. Çünkü sık sık hata yapacağım.

— İstirham ederim.

— Ben ...deyip uzaklarda bir noktaya daldı. Bir süre baktıktan sonra başını salladı, uykudan uyanır gibi:

— Ben'i bırak! Hayatımı anlatacağım. Gülmeden, üzülmeyen, hissiz bir insan gibi, onu

dinlemeye çalışıyordum. Bir şey söylemediğimi görün-Oe, konuşmaya başladı:

— 18 yaşındaydım, yüksek tahsilli zengin bir delili ile evlendim. Biz de zengin idik.

Güzelliğim, bo-

M

yum boşum yerindeydi. Epeyce de okumuştum. Beyim memur olduğu için, evimizde anne baba diye bir şey yoktu. O günkü kafama göre, bu arayıp da bulunamı-yacak bir şeydi.

Sık sık giyinir, kuşanır sinemaya giderdim. O zamanlar televizyon falan yok. Tek eğlencem sinema, bir de eşimle beraber komşulara gitmek... Bir iç geçirdi:

— Evet, sinemaya gitmişim. Yanımdaki kadın bana bakıp bakıp ağladı. Döndüm:

— Bir derdiniz mi var?
— Sorma evladım. Bir kızım vardı. O yattıkça ömrünü sana versin. Tıpkı senin gibiydi. Elmanın yarısı o, yarısı sen! Ben nasıl ağlamayayım?
Diye, mendili gözlerine bastı. Duygulanmışım. Onu teselli ettim. Çok güzel konuşuyordu. Temiz ve modaya uygun giyinmişti. Bana itimat verdi.
Son olarak onunla anlaştım. 18 yaşımda idim. O günden bugüne bir daha kimseyle anlaşımadım, anlaşamadım. Hayatım beni sürükledi, ölmedim bugüne geldim.
Elini salladı:
— Karıştırmıyayım, sırayla gideyim: O kadınla «evim» dediği yere gittim. İki saat baygın kalmışım. Kendimi bir yatak odasında buldum. Kendime gelir gelmez: «Kahrolun» diye bağırdım. Bir erkek, en büyük mantıksızlık içinde, en mükemmel mantıklı sözleri söylüyordu. «Olan oldu, derdi büyötmeye gerek yok. Derdi tedavi etmelidir. Biliyorsun, sıcak bir yuvanız var, sevgili bir eşiniz var. Bir an evvel onlara dönmek istersiniz değil mi?» gibi sözler söylüyordu. Çıldırınmak elde değildi. Keşke çıldırısaymışım... Bir ömür boyu akıllı olduğuma pişman oldum.
Bir aile faciasıyla karşı karşıya olduğumu anlamışım. Gerçek hayata zıt bir hayat içinde yaşamış bir

kimseyi dinliyordum. Tesbitleri, kanser, gibiydi. Cümleleri, bomba gibi, beynimde patlıyordu. Gerçeği hedef tahtası seçenler, bu kadını mahvetmiştir. Bu da, onlardan intikam almak için bir şeyler söylüyordu. Sayıklar gibi:

— Gözlerini oymam gereken canavarlara yalvardım: «Olan bitenlerden kocamı haberdar etmeyin. Ne olursunuz yuvamı bozmayın.» Kopacak dilleriyle söz verdiler. Eve geç kalmışım. Çabukça yüzümü yıkadım, tarandım ve dünyamı yıkan, hayatımı zehir eden o evden çıktım.

Alnını ovdu. Ellerini sıktı.

— Kendimi af edemedim. Artık hiç dışarıya çıkmadım. Kocam işine gidince, kapıları kapatır: «Hürriyete düşmanım!» diye avaz avaz bağıırır ve başımı iki elimin arasına gömer hıçkırır hıçkırır ağlardım. «Ey aziz ölüm lge\» diye, ölüme davetiye çıkarırdım. Kadın hürriyetinden bahsedenlere diş gıcırdatıyordum. Bir canavar olup insanları parçalamak istiyordum.

Elini yumruk yapıp, masaya hafifçe vurdu:

— Saat on bir idi. Kapı çalındı. Gittim. «Posta» diye bir ses duydum. Mektup kutusundaki zarfı alıp, içeri girdim. Zarfı açınca, benim çıplak resimlerle karşılaştım.

Gözlerini yırtarcasına açtı, hayretle yüzüme baktı:

— Ne yapayım, ölmüyordum. Düriya yakılmıyor, kıyamet kopmuyordu. Çıldırınmak, aklıma atmak istedim, o da olmadı. İntihar edemedim. Evi yakamadım. Günlerdir yemiyordum, içmiyordum. Benim için doktor çağırın kocamın yanında manen erimışım, fakat maddeten ayakta idim. Neden yer yarılıp içine düşmüyordum? Neden yaratan beni kahretmiyordu? Şu dünyada yaşamaktansa cehenneme razıydım, neden ölmüyordum? Hayat ateşinde pişmiş, tuzuyla biberiyle kendine

28

bas bir sofraydı bu. Gönlüme zehir akıtıyordu. Dinledim:

— Birdenbire kararımı verdim. Ailemi ve kocamı kurtarmalıydım!

Bu cümleyi söyleyince dikleştı. Bir kumandan gibi kararlı konuşuyordu:

— Artık göz pınarlarım kurumuştu. Batan gemide bağırmak gereksizdir. Beni yutacak dalgalara kollarımı açmalıydım. Bir mektup bıraktım: «Saygı değer eşim, rica ediyorum, benim gibi bir alçağı arama, beni sevme, evlen, mesut ol!» altına da «hürriyet kurbanı» diye imza attım. Evi terk ettim. Beni isteyen alçakların yanına gittim. İntikam duygularına bağlandım. Hakkın, adaletin olmadığı yerde, intikamdan daha sevimli ne olabilir? Hayatta intikamdan başka bir isteğim, gayem, malım olmadı. Ve şunu anladım ki: Bir kadın, bir erkeğe insanlık, arkadaşlık, yardım vesaire için yaklaşırsa; erkek ona daima şehvetle yaklaşır. Bu acı gerçeği geç anladım.

Kurnazca güldü:

— İkinci tesbitim kıskançlık... Çevremdeki erkekleri kıskançlık ipinden yakalayıp onları birbirine boğdurdum. Ne yazık ki niçin öldüklerini, hapishaneye niçin düştüklerini

bilemediler. O kadar kötü insan var ki, onları bitiremeden, ben bittim. Sanat, sahne, perde, bale, balo gibi tuzaklara genç kızların düşmemesini çok istedim, fakat çokları pekmeze üşüşen sinek gibi geldiler. Gelenler medeniyet tuzaklarına yakalanıp, esir veya kölesi gibi çalıştılar. Sermaye, anlıyor musun sermaye kadını oldular. Bir Jan Valjan çıkıp, onlara el uzatmadı. Her şeyini kaybeden bu kadınlar korkusuzdur. Bunların kaybedecek başka şeyi yoktur. Hep başkasından çarlarlar.

Yüzüme ciddi, ciddi baktı:

29

— Afetlersiniz. İnsanların, insanlık damarları ku-rudumu ki, insanlık dışı yaşıyanlara fırsat tanınıyor? Kadınlara hürriyet verilmiş haa, tuzak!

Ellerini açıp:

— Kokuşmuş et gibi çöplüğe atıldım. Ben öyle bir insanım ki, en kötü yerler bile artık beni istemiyor. Biriktirdiğim paralarla iki daire aldım. Birinde oturuyorum, birini de kiraya verip yine... Evet yine ölmek için, birşeyler alıp, yiyorum. Kimsem yok. Yeryüzüne düşmüş feza taşı gibiyim.

Ellerini gösterip:

— Kirlî ellerimle, içim ezilerek dinî kitaplar alıp okuyorum. Dinî kitaplardan çok faydalanıyorum. Kitapların bütününden özür diliyorum. Beni affedin size layık değilim, diyorum. Anladım, bizi dinimizden ayırmışlar. Dininden ayrılanları meyhaneye, bara çağırmışlar... Barlarda ömür tükettim. Her şeyimi kaybettim. Hayatımı kaybetmediğime üzgünüm. Evimi bir dinî kuruluşa vermek istiyorum. Dinî kuruluşlar da pis şey almaz ki...

Yine parmağını uzattı:

— Mutlaka yaz! Ben de bir cumhuriyet çocuğuyum. Herşeyini kaybedip, hiç bir şey bulamayan benim gibi cumhuriyet çocuklarını yaz. Ta ki arkadan gelenler, bastıkları yeri görsünler.

Ayağa kalktı. Emir verircesine:

— Bana hiçbir şey sorma. Beni unut. Adımı, sanımı bilme. Lütfen hemen gidiniz.

Geldiğiniz için teşekkür ederim.

— Peki efendim. Allahısmarladık...

* * *

30

BİR SABAH NAMAZI...

Sabahın erken saatlerinde hava bir başka türlü olur. Rüzgâr başka rüzgârlara benzemez: Ne meltem, ne poyraz, ne batı... Sabah rüzgârı. Buna «rüzgâr» demek de doğru değil; havanın yapraklarla şakalaşması, desek daha isabetli olur. Hele kuşlar! Onların ötüşü, seher vaktinde ötüşü, insana canlılık kazandırıyor. Gençleşmiş gibi, genç ise periler âleminde yaşıyormuş gibi bir hal! Seher vakti bambaşkadır. Bir hissin, bir görüşün ve bir duygunun izah edilememesi gibi bir sır taşır. Biz o sırrın tesiriyle büyüleniriz, fakat sırrın ne olduğunu öğrenemeyiz.

Sadece bunlar için mi kalkardı? Asla! Bütün gün boyunca kimlerin önünde baş eğip, nice emirlere «baş üstüne» diyecekti. Şimdi, şu sabahın erken saatlerinde yani gündüzün başlangıcında neden Rabbine baş eğmesin, neden onun emirlerine «başüstüne demesin? İş-te bunun için erken kalkar, bu arada havanın, kuşların ikramları ile karşılaşır, erken kalkmanın bir zahmeti varsa bu zahmet içinde on misli gizli zevk bulurdu.

Namazını ekseriya evde kılardı. «Cemaatle kıl» diyenlere «İnşaallah» der, «Cemaat nerde?» diye kendi kendine söylenirdi. Camiye gelenlerin birbirlerinin dertleriyle dertlenip, sevinçleriyle sevinmediklerini, bu sebeple camide cemaatin bulunmadığını söyleyemezdi. O zaman kimse camiye gitmeyecek, camiler de başka maksatlarla kullanılacaktı. Bu vebal onu titretti. «Ge-

31

leceğim» dedi. «Yarın, sabahtan itibaren namazlarımı camide kılmaya başlayacağım.» Caminin cemiyet içindeki ehemmiyetini belirtmek gayesi ile elini şakağına koyup düşündü: Ne yapmalı? Aklına beş ay evvel felç olan komşusu geldi. Borçla dertle bir daire almışlardı. Dişlerinden tırnaklarından arttırıp borçlarını ödemeye çalışırlarken adamcağız felç olmuştu. Artık sadece kuru ekmek yiyorlarmış. Halimiz nice olacak diye kâh anlaşıp, kâh ah-uf ile vakti öldü-rüyorlarmış. Doktor demiş ki: «Fazla masraf yapmayın.» Bu

demektir ki, sizin dermanınız eczanelerde yok. Velhasıl para alırlar diye hava almaktan korkuyorlarmış.

Fevkalâde bir fikir hatırına getirdiği için Allah'a şükretti. O akşam iki kaşık yemek yedi. Az yiyordu ki uykusu derin olmasın, saat zır derdemez hemen fırlasın. Hani amirlerinin kendisini çağırdığında koşması gibi, sabah namazına kendini çağıran saate öyle cevap vermek istiyordu. Odada iki tur attı. «İnşaallah güzel bir sabah namazı kılacağım» dedi. Kendisini ziyarete gelen arkadaşlarına caminin cemiyet içindeki önemini anlattı. Onlardan biri içinin çok sıkıldığını söyledi. Bir an sabah yapacağı işi ona anlatmayı, daha doğrusu bu işi ona teklif etmeyi düşündü, sonra caydı. «İnsanın can sıkıntısını giderecek çok şeyler vardır» meselâ birisine iyilik etmek» dedi. Yılan görmüş kurbağalar gibi herkes sustu. Duvarlarla eşyalarla birlikte herkes susuyordu. O an kendini Çaldıran yolundaki Yavuz Sultan Selim'e benzetti. «Ben tek başıma da gidebilirim,» diyerek kendi kendine söz verdi. Havadan sudan konuşuldu. Bu arada bir baskın olsaydı «ayın yaparken» yakalandılar diye radyo, televizyon ve gazetelerde ilân edileceklerdi. Fakat işin aslı astarı bu idi. Ya bir adam aranıyordu veya bir adam kendi kendine yemin ediyordu ki; «Caminin cemiyet içindeki önemi tekrar su yüzüne çık-

32

malıdır. Ayın bunun neresinde. Sonra bu işi yapanlar hıristiyan değil, Müslümanlardı.

İslâm dininde de ayın yoktu. Amma bu, ilim fukaralarına nasıl anlatılırdı?

Giden gitti, saatin çingırağı ayarlandı, lâmba söndürüldü ve uyuyana kadar bir çift dudak daima kımıldanıp durdu. Belki dua, belki de kendi hususi dünyasında münakaşa ediyordu. Yahut bir fikrin etrafıca izahını yapıyordu...

Sabaha doğru saat «zır» der demez fırladı. Hemen yastığın altındaki zarfı kaptı, onu ceketinin cebine yerleştirdi. Abdestini alıp sokağa çıktı. Rüzgâr dallarla şa-kalaşıyordu, kuşlar orkestra kurmuş, sahne hafif hafif aydınlanıyordu... En hayalperest dekoratörün bile ku-ramıyacağı bir sahne!

Yavaş yavaş felçli adamın evine yaklaştı. Soran olursa, bir rüya gördüm, onun üzerine hasta komşumu ziyaret etmek istedim, diyecekti. Bu yalana peşinen tövbe ediyordu. Fakat, mecburdu... Bahçe kapısını açtı, ayaklarının ucuna basarak ilerledi. Kapının önüne gelince durup etrafına bakındı. Sonra ani bir hareketle eğildi, kapının altındaki boşluktan içeriye zarfı itti. Hiçbir şey yokmuş gibi, dimdik emin adımlarla caminin yolunu tuttu. Bu, bir sabah namazı değil, hayatının namazıydı. Çölde yeşermiş tek ağaç misali, hem yalnız, hem de memnundu.

Ertesi gün bir komşu anlatıyordu: «Felçli hastanın zengin bir akrabası varmış. Geçenlerde yardım edeceğini vaad etmiş, fakat mahcup düşürmemek için gereken parayı getirip gizlice kapının altından atmış. Ne adamlar, ne insan evlâtları var, diye de hayretini gizlemiyordu. Diğeri de renk vermemeğe çalıştı. İçinden de: «Ya Rab, sana binlerce şükür, beni şöhrete itmedin. Onu sadece senin için verdim. Sadece sen bil ve kabul et, yeter.» diyordu.

* * *

Menan Cinleri — F.: 3

33

İKİ YÜZLÜ BAYRAK

1958 senesinde Başbakan Adnan. Menderes, Emirdağ'dan geçtiğinde, genç bir imam camide bulunan Osmanlı Sancağını alıp, damın üzerinde sallamıştı. Şikâyet üzerine imam, müezzin ve bakkal tevkif edildi, 3 ay yattılar. Basına «İki yüzlü bayrak» olarak intikal eden bu hadise şöyledir:

Savcı iddianameyi okumaya devam etti:

— Uzun zaman önce başladığını zannettiğimiz bir yeraltı faaliyetinin belirtileri su yüzüne çıkmış, daha çıkacağını da tahmin ediyoruz. Cumhuriyet idaresinde bir Osmanlı sancağı, yani iki yüzlü bir bayrak çekiliyor. Bu bayrağın kanunlarımızla yasak edilmiş olmasına rağmen çekilmesi, maznunların, devlete meydan okumasından başka bir şey değildir. Aynı bayrağın devlet başkanını teşyi için çekilmiş olması meselenin ehemmiyetini bir kat daha artırıyor. Bu sebepten, devletin temel nizamlarını değiştirmeye teşebbüs ettikleri sabit olan maznunların cezalandırılmasına...

Hakim, maznuna hitaben:

— Bu, iki yüzlü bayrak nedir ve nereden aldın? İmam:

— O bayrağın ne olduğunu bilmiyordum, camide duruyordu.

— Sen o caminin imamı değil misin? Camide bulunan şeylerin ne olduğunu ve nereden geldiğini bilmiyor musun?

34

— Bilmiyorum, efendim.

— Din görevlisisin, imamsın. Yalan söylemekten, adaleti şaşırtmaktan utanmıyor musun?

İmam, kıpkırmızı kesilerek başını önüne eğdi.

Hakim bu sefer sordu:

— İki yüzlü bayrağı tutanlardan biri de sen misin?

— Evet, Efendim!

— Başka kimler tuttu?

— İmam Efendiyle ben..

— Bakkal?

— Bayrağı, İmam Efendi damda tutuyordu, biz yerde idik. Bakkal Efendi bana dedi ki: «İmam yorulmuştur biraz da çık sen tut.» Ben de razı oldum.

— Peki. Bir devletin Başvekiline, lâiyikliğe aykırı ve kanunlarımızca yasaklanmış bir bayrak çekilir mi? Siz, Türk bayrağını tanımıyor musunuz?

— Tanıyoruz Efendim.

— Öyleyse niçin Türk bayrağını çekmediniz de bir başka bayrak çektiniz,

— Başvekilimize tezahürat yapmak istedik.

— Yasak bir bayrakla mı.

— Biz, onun yasak bir şey olduğunu bilmiyorduk.

— Türkiye'de yaşayan bir vatandaş Türk bayrağını bilmezse bu mazeret değil, ayıptır!

İhtiyar bir şahıs kalabalığı yararak:

— Durun. Durun. Suçlu varsa o da benim. Dinleyicilerden ve resmi şahıslardan bazıları:

— Ne oluyor?

— Tutun şunu.

— Deli midir? Oynak mıdır?

— Baba kendine gel burası mahkeme.

İhtiyar, ak sakalından ümit edilmeyen bir çeviklikle halkı yararak hakimler heyetine yaklaştı ve:

35

— Hakim evladım, beni dinle. Ben getirdim, o iki yüzlü bayrağı, ben getirdim. Suç varsa o da benimdir.

Hakim hayret ve merakla savcının mütalaasını alıp şahidin dinlenmesine karar verdikten sonra:

— Anlat bakalım nasıl oldu bu iş?

İhtiyar «oh» dercesine bir nefes aldı:

— Ben, Osmanlı ordusunda onbaşı Nuri idim. Har-b-i umumi bitti, bizi terhis ettiler.

Biliyorsunuz, sonradan tekrar askere çağırıldık ve İstiklâl Harbi'ne iştirak ettik.

Hakim:

— Baba tarihi bırak sadede gel.

— Sadedin içindeyim evlâdım.

— Biliyorsun işimiz çok. Ayrıca işin içinde sen de yoktun. Bu bakımdan lütfen kısa olsun. Ve, ihtiyarım diye suçu üzerine almaya da kalkmayasm.

— Rica ederim evlâdım, biz adaletin hizmetkâriyiz.

— Devam ediniz.

— İstiklâl harbi sona erdi. Bizi de terhis ettiler. Köyümüze döndük ve çiftimizle, çubuğumuzla meşgul olmaya başladık. Bu İmam Efendinin şimdi bulunduğu camiye tâ o zamanlar gider gelirdim. Bize uzaktı amma eski cami, ata' yadigârı diye namazlarımı orada eda ederdim. Bir duydum ki, yeni kanunlar çıkıyormuş, Osmanlı sancakları da yasak ediliyormuş. Eee Hakim Evlâdım, ben bu sancağın altında senelerce çarpıştım. Bu bakımdan ona muhabbetim vardı. Onun yakılmasına gönlüm razı olmadı. Bir gün,

cemaat dağıldıktan sonra sancağı aldım, kuşak gibi belime doladım ve köyün yolunu tuttum.

İhtiyar çok yorulmuş gibi iç geçirdi ve biraz dinlendikten sonra devam etti:

— Aradan seneler geçti. Ezan Arapça okunmaya başlayınca iyi günler geldi sanarak, bu sancağı getirip

36

aynı camiye koydum. Zaten onu bir emanet gibi muhafaza etmiştim.

Etrafına bakındı:

— İyi günlerin geldiğini sanarak onu getirip yerine koydum.

Yavaşça:

— Meğersem gelmemiş... Sesini yükselterek:

— Hakim evlâdım, son sözüm şu ki, Türkiye Cumhuriyeti nasıl Osmanlı

İmparatorluğu'nun devamı ise, bugün görülen ayyıldızlı bayrağımız da o iki yüzlü bayrağın devamıdır. Yani şu iki yüzlü bayrak da, ayyıldızlı bayrak da benim bayrağımdır.

Açıp göstererek:

— Şu iki yarayı «iki yüzlü» dediğiniz bayrağın ve şu anımdaki yarayı da ayyıldızlı bayrağın altında aldım. Her defasında Allah için, millet için ve vatan için dövüşüyordum.

Sesini yavaşlattı:

— İşte evlâdım, suç mu, meziyet mi nasıl kıymet-lendirirseniz kıymetlendirin, ben şimdi sizin kararınızı bekliyorum...

* *

YANLIŞ YOL

— Bilet kontrol, bilet kontrol... Kondüktör, uzatılan biletleri aldı, tek tek inceledi, sonra deldi ve geri verdi. Yalnız birini elinde tuttu.

37

Eviridi, çevirdi. Kendisine bakan, hatta biletini almak için uzanan, belki altmış yaşındaki adama baktı:

— Bu bilet senin mi?

— Evet efendim.

— İyi etmedin hemşerim. Yanlış trene binmişsin...

Adamın ağzı açık kaldı. Gözleri, kondüktörün yüzüne takıldı. Sonra bir keder dalgası dolaştı yüzünde, çizgiler iyice derinleşti. Biraz siyahlaşır gibi oldu. Eli titredi ve dizine düştü.

— Yanlış tren mi?... Diye söylendi.

Trencinin, merhametle kaybedecek zamanı yoktu. Bunun için acımaksızın bağırdı:

— Haydi beyim bekletme, işimiz çok. Adam dışarıya baktı, sonra biletçiye döndü:

— Yani...

— Yanisi manisi yok. Çabuk hazırlan ilk istasyonda ineceksin.

— Sonra?...

— Sonrası beni ilgilendirmez, oyalanma, haydi... Adam yavaş yavaş yerinden doğruldu. Doğruldu

amma, sanki sırtında ağır bir yük vardı. Bu sebepten belini doğrultamadı, torbasını eline aldı, yanık bir sesle:

— Bu ne kadar çok yanlış? Yanlışların hepsi beni mi buluyor? İşim yanlış, yolum yanlış, evim yanlış, tren yanlış. Hey Yarabbi doğru denen şey nerde?

Adam bunları yanık türküler gibi yürekten söylüyordu. Lakin kompartımandaki sessizlik bozuldu, herkes gülmeye ve kımıldanmaya başladı.

Pencerenin önünden telgraf direkleri hızla geçiyor. Telefon telleri alçalıp, yükseliyor.

Karşıda bir dağ yan gelmiş yatıyor. Meyilli ova, dağın eteğine kadar uzanıyordu. ..

Yolculara döndü:

38

— Efendiler bu tren nereye gider?.

— Samsun'a...

— Tuuu akla bak be... İstanbul nere, Samsun nere? Sivas'tan İstanbul'a bilet al, Samsun'un yolunu tut. Hey gidi dönek dünya, yolumu yolsuzluğa çevirdin gene...

Yolculardan biri:

— Adam, bayağı akıllı, nasıl olmuş da yanlış trene binmiş?

Diğeri:

— Öyle dert vardır ki, insanı kör ve sağır eder...

O, bunları duymadı, çuvalını çeke çeke, çıkış kapısına yanaştı. Tren acı acı öttü. Hızını kesti ve durdu.

— Gözü kör olsun!

Diyerek indi. Durmadan kendi kendine söyleniyor, eliyle de işaretler yapıyordu. «İyi kötü, kötüyü iyi gösteren cehaletin gözü kör olsun! Yanlış gösteren, doğruyu buldurmeyen akim gözü kör olsun! Evlâdı gurbete salan, onu ateşe atan mektebin gözü kör olsun!»

— Merhaba hemşerim, hoş geldin...

— Gelene hoş geldin demek âdettir amma, hoş gelmek nedir bilmem.

— Canım, hele selâmımızı al. Ortılığı karıştırma.

— Selâmı nedeceksin efendi, şu bilete bak hele...

— Haaa, yanlış trene binmişsin.

— Bu kaçınıcı yanlış, sem bilmezsin. Hayatımı torbaya koyup süzsen, yanlıştan başka bir şey dökülmez.

— Bizim de kaderimiz budur işte. Şu ara istasyonunda, ya hiç adam göremezsin veya görürsen, çok antikasına rastlarsın.

— Ne ise efendi, dert küpünün ağzını açmadan söyle, bu bilet n'olacak?

— Ez de suyunu iç, karın ağrısına iyi gelir. Adam elindeki çuvalı yere koydu, üstüne yıkılır gibi oturdu. Sonra şapkasını aldı, sıktı:

39

— Duman duman olmuş karşıkı dağlar Dumanı başında tütenler bilir.

Diye elini kulağına attı. Tıpkı ay ışığında çift sürer gibi söylüyordu.

Tren geçip gitmişti. Güneş ışıklarını çekiyordu. Sanki her şeyin ayrılık zamanıydı. Gurbet olanca ağırlığı ile çökmüştü. Makasçı keyfe geldi:

— He gardaş he...

Gibilerden sarhoşumsu bir nara attı.

«Benim derdim başkasına keyf veriyor» diye, adamcağız iyice hislendi. İçinin kanadığını zannetti. Yaşa-ran gözlerle:

— Oğul oğul, bir gül için bülbül giymiş karalar Bu dert beni çoğa koymaz paralar.

Alışkındı. Sık sık derdini türkülerle dile getirirdi. Fakat her şey nafîle... Türküyü bitirmeden doğruldu, şapkasını başına attı, çuvalı sürüklemeye başladı.

Makasçı:

— Nereye, dur hele...

— Çaya düşmüşüm beyim. Sular sürüklüyor beni. Selin götürdüğü adama, nereye, denir mi?

Makasçı biraz uyandı:

— Hele dur arkadaş, sende bir şeyler var.

— Sadece dert, sadece çile, sadece acı var. Beni kurt yese kederinden ölür.

— Ne ise akşam oldu, * buyur çorbayı bizde içelim...

— Sağ ol, efendi. Beni bir trene bindir, gideyim.

— Nedir bu derdin? nedir bu telâşın?

— Ne sen sor, ne ben söyleyeyim. Anlatırsam, taş-] aşmayan kalbler yaralanır. Sağu-olmayan kulaklar patlar, kurumayan göz pınarları coşar.

— Sen bir köylüsün, sözlerin başka...

— Dert adamı söyletir. Bana lâf bilmeyen Sadi derlerdi. Lâkin evim yanıyor, bağırmayayım mı?

40

— Peki dinliyorum...

— Uzun sözün kısası, gözümüzün nuru, evimizin, unu, hayatımızın umudu bir oğlumuz vardı. Yemedik yedirdik, giymedik giydirdik, gömleğimizi satıp onu okuttuk. Sonra yüksek tahsile gönderdik. Radyo demiş gazete yazmış... Kurşunlar atılmış, bombalar patlamış, yavrumun da ismi varmış.

Durdu, dağa doğru döndü, alaca karanlıkta göğe ulaşan dağa seslenircesüie:

— Oğul, oğul!

Aşamadım karşı dağın kurdu var Yavru gitmiş çöl kalacak yurdu var. Her yiğidin gönle göre derdi var Benim derdim hiç birine benzemez.

— Üzülme kardeşim, oğluna bir şey olmamıştır, in-şaallah.

— Sadece oğul mu? Anası yataklara düştü. Kardeşleri figan ediyor. Benim yüreğim taş değil. Oğlum da mektepte... Güya okuyup adam olacak. Anarşi denen yılan, yavrumu zehirlemiş. Gidip de o zehri ben içeyim.

Sonra aniden döndü:

— Efendi tren mi geliyor? Makasçı başını salladı:

— Marşandiz amma, seni yolhyayım. Belki derdine derman olan bulunur.

— Sağ olasın efendi, demek helâl süt emmiş olan da var. Sağ ol efendi, sağ ol.

Şef trenin yanına verdiler. Kara tren, kara ufuklara, doğru yol aldı. Bir baba, anarşinin kanlı kollarından oğlunu alacaktı. Belki diri, belki ölü...

Makasçı, evine doğru yürürken istasyon yanındaki yaşlı ağaca bakıp, mırıldandı:

41

«Ay geçti, yıl döndü unuttun beni Üstüne adını yazdığım ağaç. Açtın dertlerimi kanattın beni Altında türküler düzdüğüm ağaç.»

* * *

MEKTUP

Sevgili babacığım ve anneciğim, günaydınlar eder, esenlikler dilerim.

Derslerim iyi gidiyor, bundan kıvanç duyuyorum. Sınıfı geçeceğim kanısındayım.

Yurda taşındım. Giysi alacağım, mani gönderiniz.

Sosyal problemlerimizin halli için brifingleri izliyorum. Sosyalizm bizler için üstün çıkarlar sağlayacak. Ve hepimiz zengin olacağız.

Şen ve esen kalınız. Herşey gönlünüzce olsun.

Oğlunuz. Babadan oğula cevap:

Sevgili oğlum;

Mektubunu aldım, teşekkür ederim. Allah, sana evvelâ sıhhat ve afiyet versin, sonra derslerinde muvaffak etsin.

Annen ve ben selâm eder gözlerinden öperiz ve beş vakit namazda dua ederiz.

Kardeşlerin ellerinden öperler.

Oğlum, derslerin iyi gidiyormuş. Buna evvelâ sevindik. Evlâdım, biz eski zaman adamıyız, mektubunu bize göre yaz. Yani bizim anlayacağımız gibi söyle. Çün-42

kü mektubunu aldık sevindik, okuduk anlamadık, endişeye düştük. Sonra anan iki yumurtayı bir eline aldı, diğer eline de senin mektubu aldı, Biçki Dikiş okuluna giden Gülsüm'e okutmağa gitti.

Senin mektubunu anlamak en zor nakıştan daha zormuş. Sonra demiş ki «derslerim iyi gidiyor» diyor. Bunun iki manası var. Biri, sınıf geçeceğine alâmet; diğeri de, dersler Kızılay Meydanı'na doğru gidiyor manasına gelir ki, sınıfta kaldığı gündür. Tabii annen bunu duyunca elini dizine vurmuş, bu arada diğer elini hırsla sıkınca yumurtaları da kırmış.

Sonra yurda taşınacağını yazıyorsun, yavrum, bizim yurdumuz bize yeter, ne yapacaksın ellerin yurdunu. Bak cennet gibi yurdumuz var, elhamdülillah her şey bol. Gel etme, eyleme, başka yerlere gitme. Aman yavrum, gâvur içine gidip ne yapacaksın. Burda müs-lüman içinde otur. Hiç değilse ölsen birisi ölünü yıkar. Gitme.

Oğlum Giysi'ye mi aşık oldun. Nerden buldun o gâvur kızını. Ben sana nur topu gibi kızlar bulurum. Görsen ayın on dördü zannedersin. Hem Giysi'nin dili diline uymaz, dini dinine uymaz. Evlâdım, bizim razılığı-mız yok. Annen diyor ki Giysi'yi alırsa sütümü haram ederim.

Güzel evlâdım, mâni istemişsin, bir tane yazalım. Eğer fazla mâniye ihtiyacın varsa misafir şekerlerinin içinden çıkıyor. Yarım kilo şeker al, hem ye, hem mânileri topla:

Oğul, dağlar karardı kardan Haber gelmedi yardan Ya gel, ya mektup yolla Kurtar bizi bu dardan.

43

nâo5

uapaoq-Bq %\2 'jba au a A ap uas 'uiipBiAa aq a A ap nag —

iniu jtlío isauiaA jbaab^ unuo xiaji -jaoi "Bqjof) unSaaq zig -treppn^ns uuiuaq uiuas 6-
 ioAiu -Tszmf uapjau x&Qxéo. ng 'JoAiöt diAiA pq jog -joAizaâ Bp^qBJ^ xapoui tios
 'aoAid'eA \\\ ua^jr q ı -5fnS nj^ciQ "Buituie unsjoAtpaiî[nş aun'Btî ri q uag —
 i^aaaS auau ^'axsf nş auxjmi o xrepBtuqaoS ub^b jiv FS'Bu nag uut^iS'bp u"Bp
 "BUI O [İŞBU 'TUI XIipEUe 'BpXIO J"BA 1^
 ^iq nAnj, Siui^'bo'bxo xqiq-BS j-eui uap O isia^auiziq m^Bq '-w au uxSipap
)tS aqa^'au ^aâsn uas 'aq
 treptn^ra un;ng "3 inuasuii>f n^un5 izeip ureaBq o ?eq'eg —
 •epui'Bj'Bq 'uiuaA raiŞauia uixjuti^ ueg ^,uiiŞrui ^[V-ovyb tiruiSxiaz aAip a^ [^iinoô aq
 p n?3P ^^BO —
 'ap nŞap Pl^sa tt'Bui'Bz o
 xiniSuaz
 'BUI S'BÖJ'Bd
 uiSuaz
 nq
 -uaz ziuitdsq aouTjea uizı^bAsos xuiSioBq'Bq
 * *
 5w['ziSaoaaapuoS -bubs ra rpaA uauire 'x
 'ipji^jjT-ir q i
 nq a^T;âitajaq zraBtip uizis q/en'B'BŞuI ?JoAt^st
 tre Jiq 'aoAT5{i5 qı{« aoxriAap ^auuaQ uaxruB uxruoAni[n.zn 3toö ap nag xiis^a dis^u
 tzi i^wb^^i aA W3\i\ 'q^IIV İP8!-18!! îlitB^I .nq iutuib 'unpŞiAa uiuiy uisâuiap «unsp
 AaŞ J8H» tnsâuija enp azrq -epunuos
 au 'xnn? au 's
 jjq op taâ etnzj Tpx^os tpuaja zt-ba 'nunq unS «?jt^ğıuı'Buh'bjc'ba jrA^q Bpui'Bj'BU
 u^nV*: :R anrajnAnq zruıu:aqıu'BSiCacj znin^rL^o j^bs iziuiTŞapuoS raas 'eo -uipS eu^s
 zruoAipTS diuiSaS Jn5inŞ ^oo 'aurunSnp f>ıq ıztq uas ?UTS-İ8A uapuir?!aq asjxiaA q^uv
 i "Btu^'Bzn la iaiwesBV[uiifes 'vmnxAvA
 ^q ap aziq 'jt ap UT!}auı'Bqjaiı -bstba ubuıı apunsfoâ 9B%
 TUTSTBJ'Bd UUTB^Tinp BDUTip VO.V?[VUIAW! [U3S " *tj
 ?UTSŞiuiia[apfnui
 ubxbz pnag ••jz'Buip au 'jnp au 'auı -qA uBpuinipfBZ o ap uas uiaq 'auuapuoâ stsos aziq
 uixp -«XA9 tıbuıv JQ-^ X^o^ -tanuauxia 'jBXunu: ap Tsisog 5fBO -'Bio STSOS n?8P
 xuzttbAsos nq 'Siıız'ba SqxrBA a^a^aoB nu -nq 'n{ tpap uins^nf) utsŞiıızBA uızt^bAsos
 uas zrups^
 xuas muaunajfo 3[T;auı^TjB •Bpjng •uıruoA auıSaoazof» A'epıf uaiuiaxqojd 'um^So t[ti
 — Hıyar değil, baba; havıar...
 — O da neyin nesi?
 — Ya, sen ismini duymamışsın el kilosuna yüz binlerce lira verip yiyor. Balık yumrutasma
 havıar diyorlar.
 — Çocuk, biz de tavuk yumurtası yiyoz. Ne diyon daha?
 — Eee, onun bol para kazanıp bize caka yaparak harcaması doğru mu?
 — Nıdecen, Allah'tan kormazm halini diyon. Vaz geç bu sözden.
 — Osmanlılar Allah'tan korkuyorlardı da onlar doğru kimseler miydi yani?
 — Ne diyon? Allah'tan korkan eğri mi olurmuş? Tuu başıma gelenler!.. Giz Hatice, ben
 sene güvenin emme, giz doğru de bu oğlанда bi garışık var mı? Öldürürün bah, doğru
 de!.
 — Aman, ağam o cahilin lâfına bakma, hoş gör gitsin!
 — Deme öğle be hatun, o dinime tan etti.
 — Baba zengin olmak dinen yasak mı?
 — Ha böyle diycen, iş değışir. Razık Allah'ın, kime diler, ona verir. Benim gısmetim
 buymuş, çok şükür.
 — İyi ya kısmetini artıralım istemez misin?
 — Oğlum ben seni giz gibi Angara'ya gönderdin, sen dul garı çenesiyle döndün. Be çocuk
 size laftan baş-ga birşey öğretmezler mi orada? Hem sen kim oluyon ki benim gısmetimi
 artırıyor? Haddini bil be çocuk, haddini!...
 — Anlatamıyorum, şimdi ben sana on bin lira versem, senin kısmetin artmış olmaz mı?

- Olur.
- Tamam anlaştık: İşte sosyalizm gelince sana on bin lira vereceğiz.

46

- Nerden alıp verecen oğul?
- ? Get, istemem-, eksik olsun! Ağlayanın malı gülene hayretmez. Allah verirse bol hazinesinden versin, kimsenin malını istemem. Ben halime razıyım, çok şükür.
- Baba sana şimdi beş yüz lira versem almaz mısın?
- Bak şu veled! Ben sana aybaay dişimden tırnağımdan kesip gönderiyon, yine yetmiyo diyon. Sen neden alıp bana beş yüz vercen.
- Söz temsili...
- Olsun da, ver de öyle övün. Temsili nedecen? Sonra, bereketi galmamış, merhamet galmamış, sen abugat olunca bizim sarı ineği satma da, sende birşey istemem. Allah bizi size muhtaç etmesin. Ulan nedir sosis? Allah de be velet, peygamber de!...
- Ben sana onbini vereyim de bak nasıl sen de sosyalizm diyorsun.
- Sus, sus! Ben dinimi para ile satanlardan değı-lin. Eskici olduksa gâvur olmadık ya!.
- Paranın yüzü sıcaktır...
- Defol! Beni evlât katili yapma be velet!. Senin paran da batsın, sosisin de batsın, prufun da batsın. Köftehor, seni nerden gönderdin Angara'ya? Allah'a-şükredeydin çoban olaydın.
- Aman ağam bi tütün sar o cahillerle cahil olma, Ahan senin çökeleğınle, soğanını getirdin. Yemeğini ye.
- İştah mı galdı be esketek? Belâ olmuş bu çocuk, nidecen?
- İtme be ağam, sarhoşsa ayılır, deliyse ahıllanır.
- Giz senin ahim daha iyi yatıyor bu işlere, saçı uzun...
- Çilingirler yağı istiyon ne diyecen?
- Ne diyen satah da oğlana elbise yaptırak. Yine

47

güz geliyo. Angarâ'ya gidecek. El gün ne der? Hem oğlan da mahcup olmasın. Çok şükür biz de idare eder gideriz.

* * *

FOTOĞRAFTAKİ ÇİÇEK

Kısa değilse de orta denecek boydaydı. Şişmanlamayan zayıflardandı. Daima gözlük takardı. İçine kapanıktı. Abdülhamid'in yaptırdığı tıbbiyeden yani Haydarpaşa Lisesi'nden mezundu. Ders çalışmaktan dünyanın girdisiyle çıktısıyla meşgul olamamıştı. Liseyi üstün derece ile bitirdi, açılan imtihanları da kazanarak Amerika'ya kimya tahsili yapmaya gitti. Aradan tam altı sene geçmişti. Dile kolay altı sene... Kim bilir kaç milyar saniye eder. Annesi onu her saniye anardı veya böyle bir hal içindeydi... Şimdi hasretlik bitmiş sevgili oğlu dizinin dibindeydi...

Ayrıca bir de genç kız vardı. Bu ilkokul öğretmeni idi. Annesi, ona: «Gelinim» derdi. Yani kimya mühendisi oğluna, bu kızı «peylemişti.» Kız da bunu çoktan kabul etmişti... Kız gelinlik edip, fazla konuşmuyordu. Doğrusu kaynana hatırı saydığı her halinden belliydi. Bu hal kimya mühendisinin de dikkatini ç&kmişti. Amerika'dan Türkiye'den, bağdan, bahçeden söz ettiler. Her yerde olduğu gibi söz döndü dolaştı DİN'e geldi. Genç delikanlı yarı şaka bir eda ile, genç kıza şöyle bir soru yöneltti:

48

- Siz Hristiyan değil misiniz?
- Genç muallime kızardı, hafif toplandı, ne diyeceğini şaşırmıştı. Bu soruya annesi de çok şaştı ve:
- Tâhâ! diye bağırdı.
- Ne var anne?
- Aynı şaşkınlık içinde annesi cevap verdi:
- Evlâdım biz müsiümanız!.
- Bilmiyordum, anne.
- Kadıncağzın şaşkınlığı biraz daha artmıştı:
- Bu, nasıl söz Tâhâ?

- Bilmemek ayıp mı anne?
- Oğlum böyle şakalar yapma!.
- Şaka değil anne, bana İslâmiyet hakkında bir şey öğretmediğiniz gibi, sizin de İslâmiyetle alâkalı bir şey yaptığınızı görmedim.
- Tâhâ, baban Kur'an okurdu...
- Demek ki ona babası bir şeyler öğretmiş.
- Başka?..
- Hristiyanlar gibi mezarlıklara mum dikerdiniz..
- Tâhâ, bu Hristiyanlık mı?
- Evet, aynı Hristiyanlarda da gördüm.
- Hristiyanlığı öğrendin mi Tâhâ?
- Hem de çok iyi...

Anne endişeli gözlerle baktı, fakat alacağı cevabın dehşetinden ürkerek, başka bir soru sormadı. Lâkin mahcup ve solgun bir tavır takınmıştı.

Genç kız söze karıştı:

- Tâhâ Bey, biz Müsiümanız...

Belli ki genç muallime münazaranın yükünü üzerine almak istiyordu. Tâhâ ayağa kalktı duvardaki fotoğraflara bakmaya başladı:

- Şu fotoğrafta ne güzel çiçekler var, acaba birini koparıp yakama takamaz mıyım?
- Anneciğim müsaade eder misiniz?

Menan Cinleri — F.: 4

49

Annesi gülerek:

- Tâhâ yavrum, şakayı bırak... Tâhâ duymamış gibi:
- Aaa! Bu dedem! Değil mi anne?
- Evet, Tâhâ.
- Dedem ölmedi mi anne?

Üçgen şeklinde katlı mendiliyle gözlerini silen anne:

- Tâhâ, bana acımaz mısın? Tâhâ hayretle geri döndü:
- Anne, ağlıyor musun?
- Beni incittin Tâhâ.
- Neden anne?

- Tâhâ, biz Müslümanız. Ne olur bu kapıdan bizi kovma!

Tâhâ ellerini göğsüne bağladı ve üst köşeye bakarak:

- Büyük bir saray... Bu sarayın büyük bir kapısı var, r... Üzerinde, «İSLÂMİYET» yazılı. Yıllarca bu kapının önünde durmak ve bir türlü içeri girememek!..

Annesine döndü:

- Ben bu kapıdan içeri girmek istiyorum, anne?
- Gir yavrum... Genç kıza döndü:
- Siz de bu kapıdan içeri girmek ister misiniz?
- Evet.
- Âlâ, o zaman sizinle evlenebilirim!

Genç kız yine pembeleşirken, annesi fırladı, oğlunun boynuna sarıldı:

- Tâhâ, yavrum! O kapı ulu kapı! Buna inanıyorum Tâhâ! Biz o kapıyı kapalı bulduk, siz açıp girin Tâhâ! Siz açıp girin!.. Siz açıp girin...

- Dünya değişiyor, Tâhâ! Yeni dünyaya girin, dedi. Ağlıyordu. Bir ara hıçkırıklarını tuttu: Tâhâ müsaade isteyip, bahçeye çıktı. İman, her

50

ri sarsıyordu. Çünkü herşey yeniden oluyor, yeniden başlıyor, yeniden kuruluyordu.

Bunları düşünmek için yalnız başına bir zaman dolaştı...

- Yarabbi! İslâmiyeti, fotoğraflardaki çiçek gibi bırakma! Onu, gerçek haliyle bize nasip et! Diye dua ederek eve doğru yürüdü.

* * *

ÖLÜMSÜZLÜĞÜ BULAN ADAM

Genç kadın:

- Bu üçüncü doktor!..

- Olsun... Ciddi bir tedavi yaptırmak lâzım. Ayrıca tahlilleri de tamamlatacağım.
- Bari, evlâdım şifa bulsa?..
- Tıp çok ilerlemiş durumda. Nerde ise insan yapacaklar. Para ile ilim bir araya gelince «olmaz» diye bir şey olamaz.
- Yine de endişeliyim: Bir evlâdımız var. Korkuyorum.
- Korkacak bir şey yok. Seni korkutan annelik duygusudur. Ben de babayım.
- Profesör Esad Bey, çocuğun hastaneye kaldırılmasını uygun buluyor. Orada daha bol imkânların olduğunu belirtiyor?..
- Ah evlâdım! Demek hastanelik olacak kadar çok hasta?..
- Menenjit, diyorlar. Bir hafta sonra şifa bulur-muş...

51

- Korkuyorum, korkuyorum!
- Karıcığım, çocuğun derdine mi üzüleyim, senin derdine mi? Beni de düşünüp itidalini muhafaza etmelisin.
- Haydi çocuğu alıp, seninle birlikte hastaneye gidelim. İşlerimizi elden takip edelim. Zengin eşler, çocuklarını alıp. hizmetçiye gereken talimatı verdikten sonra, hususi arabalarına binerek hastaneye gittiler. Burası Tıp Fakültesi'yle alakalı bir hastane olduğundan, doktorların ekserisi üniversite öğretim üyesi... Onlar doğrudan doğruya profesörün odasına girdiler. Selâmlaşıp, oturdular. Hal hatır faslından sonra tabip profesör onları ikna etti ve teselli verdi. Şimdi ziyarete gelmiş gibiydiler. Yeni yeni ziyaretçiler gelince, müsaade istemek zorunda kaldılar. Profesör zile bastı, zengin eşlere hitaben:

— Çocuğunuzun yerini görmek istersiniz herhalde? Onlardan cevap almadan, beyaz gömlekli gence döndü:

— Lütfen yardımcı olunuz, dedi.

Bu müessesede, çocuklarının iyileşeceğine inanmışlardı. Kısmen neşelendiler. Ve, hafiflediklerini hissettiler. Arabalarına binince, Boğaziçi'nde yemek yemeği kararlaştırıp, sahil yoluna çıktılar...

Aradan iki gün geçti. Her saat, yorgun insanın omu-zuna bir kilo daha yük yükler gibi giderken, genç zenginlerin belleri bükülüyor ve mahzunlaşıyorlardı. Artık pikaptan, teypten, piyanodan zevk almıyorlardı.

Baba, biraz daha farklı hareket ediyordu: Şu sıkıcı zamanları atlatabilmek için gece geç vakitlere kadar içiyordu.

Horasanı söndürdü, apliklerden birini yaktı. Perde-

52

yi açtı. Ay ışığı bütün güzelliği ile dururken, onu rahatsız etti. Ani bir kararla dönüp telefonun numaralarını çevirdi:

— Alo! 185 32 21 mi?

— Rahatsız ettim.

— Hayret nasıl tanıdınız?

— Öyle, öyle!... Uyuyamıyorum. Kadehi kıtır kıtır yiyeceğim geliyor. Teselli bulamıyorum.

— Teşekkür ederim. Tesellilerinize çok çok teşekkürler. .. Pek çok teşekkürler... Ne güzel fikirleriniz var. Teşekkür, teşekkür...

— Sizlere minnettarım, ne iyi insanlarsınız.

— Neden hep böyle şeyler konuşuyorsunuz? Niçin?. Niçin, çocuğumdan bahsetmiyorsunuz? Biricik evlâdım. O kara ve uzun kirpiklerim kaldırıp, size bakıyor mu? Gülüyor mu? Yoksa melek gibi uyuyor mu? Ahhh, şimdi yanımda olsa, omuzlanma tırmansa, saçımı çekse, şişemi devirse ne mesut... Ne mesut olurum!...

— Elimde olmayarak sözü uzatıyorum ki, siz çocuğumdan haber veresiniz. Bilmiyerek, böyle yapıyorum. Söyleyin Allah aşkına, çocuğum nasıl?

— Ne diyorsun? Tehlikeli mi? Bak doktorcuğum, iş para mara meselesi ise çekinmeyin.

İlaç, masraf, emek... Hepsini öderim. Hem bol bol öderim.

Ne demek onlar mühim değil mi? En kıymetli

53

ilâcı kullanın. En değerli âlimimiz çocuğuma baksın. Öderim, öderim, öderim...

Ahize elinden düştü. Sonra şuursuz bir hareketle onu alıp, telefonun üzerine koydu. Dolu kadehinden bir daha yudumladı. Aradığını bulamamanın ızdırabı ile onu duvara çarptı. Koltuğun birine çöktü, başını iki elinin arasına gömdü bekledi... Ve, aniden fırladı:

— Alo!... Çocuğum?...

— Ümitsiz mi? Yalvarırım onu kurtarın.

— Elinizden geleni yaptınız ve kadere terk ettiniz. Öyle mi?

— Her- şeyi -yap -ti- nız!.. Yok. 01-mu-yor! Servetimi bütün vereyim, yavrumu verini..

— Elinizden gelen her şeyi, tıbbın bütün imkânlarını kullandınız. Yine ümitsizsiniz.

— Te-şek-kür.

Ahizeyi yerine koydu. Bir zaman hüngür hüngür ağladı. Ayağa kalktı, ellerini ceplerine soktu, odada dolaştı. Kendi kendine:

«Cenazesine mi gideyim? Neye yarar?»

Başını duvara dayadı, bekledi:

«Her şey boş! Para, mevki, profesör... Boş şeyler bunlar...»

Tekrar odada dolaşmaya başladı:

«Kim yavrumu iyileřtirecek? Kim beni bu dertten kurtaracak?»

Parmaklarını birbirine kenetledi, çıtır çıtır sesler çıkarttı; parmakları ile saçlarını taradı ve ellerini açarak:

54

— Allah! diye haykırdı.

Elektrik santralının şalterine dokunmuş gibi birden bire iç dünyası aydınlandı, hadiseleri başka türlü görmeye ve başka türlü düşünmeye başladı.

Ertesi günü telefonda:

— Gözünüz aydın ,müjde. çocuğunuz komadan çıktı, diyorlardı.

Zengin genç mırıldandı:

— Ondan evvel ben komadan çıktım. Bambaşka bir hayata başlıyacağım. O hayatta ölümlü şeylere bağlan-mıyacağım. Ölmiyene bağlanıp, ölümsüzlüğü bulacağım.

Ebediyet!... O, ne güzel!.

HEDİYE

Minder üstünde bağdaş kuran yaşlıca adam:

— İmalathanen var, kazancın da iyi. Senin Almanya'ya gitmen, macera aramaktan başka bir şey değıl?

— Söyledikleriniz doğır olsa, hakikaten Almanya'ya gitmem bir maceradır. Fakat işler değışti. Hem çooook değışti. Artık, ben bir imalathane sahibi değılim. Kazancın iyiliğini bırak, yarınki ekmek parası beni düşündürüyor. ..

— Neler diyorsun? . /

— Evet.

— Anlat bakalım neden böyle oldu?

— Biliyorsun, kilit bulunmuyordu.

— Evet, bir zamanlar öyleydi, şimdi bol.

55

— O zamanlar ilgili yerlere müracaat ettim, eğer asma kilit ithâl etmeyecek olursanız ben ihtiyacı karşılayacak kadar kilit imâl edeceğim, dedim ve söz aldım.

— Hay Allah razı olsun. Vatanını seven böyle yapmalı...

— Bu söz üzerine on bin adet kilit parçası kestim.

— Bravo!

— Biz bir sürü işçi ile seri imalât yaparken, bir de piyasada kilidin bollaştığını görmiyeyim mi?

— Allah Allah, neden böyle oldu? Hani söz vermişlerdi. ..

— Bize söz verene, Yahudi rüşvet verince işler değışmiş.

— Hay Allah kahretsin!

— Allah onları kahretti mi, etmedi mi bilmem. Yalnız ben kahroldum ve dükkânı, tezgâhı kapattım.

— Kilitleri yapsaydın ya?.

— Satamazdım. Çünkü benim kilitler, ithâl kilitlerle eşit fiatta piyasaya çıkacaktı. Daha ucuza mal edemezdim. Halk ise ithâl kilidi tercih edecek ve benim malım satılmıyacaktı.

— Tüh, yazık yazık!.

- Zararın neresinden dönülürse kârdır. Şimdi tezgâhları sattım borcumu ödedim, dükkânı da kiraya verdim ve Almanya'ya işçi olarak gideceğim.
- Ya kestiğin kilit parçalan?
- Onları kilo işi hurdacıya sattım.
- Vah vah!

* * *

- Hanım bizim tesviyeci ustanın hikâyesini dinledin mi?
 - Dilim tutuldu, geçmiş olsun, üzülme dahi diyemedim. Ne iyi işi vardı. Her gün çantası dolu gelirdi. An-
- 56

lamıştım zaten, son günlerde eli boş gelmeğe başladı. Bu işte bir bit yeniği var, demiştim.

- Bu rüşvet çok kötü bir şey!
- Kötü olmasa Allah haram eder mi?
- Bizim oğlanın haline dikkat ediyor musun?
- Hoppala! Tesviyeci ile oğlanın ne alâkası var?
- Alâkası var, demedim.
- Canım nereden nereye geçiyorsun. Ayol ben cambaz mıyım? Yavaş ol bakalım.
- Hanım şakayı bir yana bırak, bu oğlanın durumu hoşuma gitmiyor.
- Senin dilinin altında bir bakla var. Çıkar da insanı patlatma!
- Bizim oğlan zengin oldu, değil mi?
- Allah daha çok versin.
- Âmin amma, helâlinden versin.
- Helâli haramı kazanmak kulun elinde.
- Kulun elinde.
- Peki, sonra?
- Memur maaşı ile böyle zengin olunamaz.
- Belki hediye vermişlerdir, belki kayınpederi vermiştir. ..
- Kayınpederi hiç bir şey vermemiş.
- Hediyedir öyleyse.
- Memurun aldığı hediye, rüşvettir. Rüşvet de haramdır.
- Efendi sana bir şey söyleyeyim mi? Bazan öyle müftü kesiliyorsun ki...
- Hanım kızma! Bizim oğlanın rüşvet yediği dillere destan olmuş.
- Allah affetsin, ne yapalım? Artık kocaman adam oldu. Artık o da baba oldu...

* * *

- Selâmünaleyküm.

ss

- Aleykümselam. Gel bakalım, nerdeydin böyle? Seni özledik.
- Elini öpeyim, baba.
- Sağ ol evlâdım.
- Ayyy, yavrum yavrum!
- Ağlama anneciğim, bak yanımdayım işte.
- Günler değil aylar değil, seneler... Senelerce yüzüne hasret kaldım yavrum!
- Eee, iyisiniz maşallah?
- Çok şükür, sen nasılsın?
- Epeyce gezip, tozduk.
- İnşallah temelli gelmişsindir?
- Evet evet artık burada kalacağım.
- Şöyle ufak bir iş bulup çalışacağım.
- Sermayeyi erittin mi?
- Hepsi yanımda. Bütün gayrimenkullerimi sattım, paraya tahvil ettim...
- Eee?.
- Allah affetsin! Bilmem biliyor musunuz, bu sermayeyi, rüşvetlerle temin etmiştim.
- Yaaa! Büyük günah!..
- Evet, büyük günah. Almanya'ya gittim, orada Türk yiyecekleri satış mağazası açtım. Bir kuruş bir kuruş kazanıyordum. Fakat şu bizim komşu tesviyeci var ya. Onu bir

gün zilzurna sarhoş gördüm. Dünyaya kahretmişti. İki lâf edelim dedim, oturdu sahalılara kadar hayatını anlattı.

- Bize de anlatmıştı.
- Karısının kaçtığını da anlattı mı?
- Karısı kaçmış mı?
- Evet anne, kaçmış. Ben zengin adamla evlendim, fakir istemem demiş.
- Gözün kör olsun, EmineeeL

58

- Biz burada olup bitenleri dinledik, Yahudi rüşvet vermiş.
- Bir dakika baba, onları anlatma! Bu yara benim. Bu yara derin.
- Hayrola, seninle ne alâkası var?
- O rüşvet alan benim.
- İyi etmemişsin.
- Çok kötü ettim. Kimbilir böyle kaç insanın işini bozdum.
- Üzülme, olan olmuş bir kere... Ölenle ölünmez

ya...

- Hayır, bu işi mutlaka düzelteceğim.
- Yani?
- Komşu tesviyeciye tezgâh alacağım, sermaye vereceğim, onu yine zengin edeceğim.
- Meselâ kaç lira vereceksin?
- Yüz bin...
- Yüz bin mi? Bir dakika. Yüz bin! Bahçe duvarları, kızın çehizi, eve eşya, borçlarımız...
- Bunlar nedir, baba?
- İhtiyaçlarımız, oğlum. Yani bizim de yüz bine ihtiyacımız var. Sen ver bakalım o parayı. Olan olmuş bir kere, ne diye elin, avucuna yüz bin lirayı sayacak mışsın?
- Hayır baba, bu günahı, bu vebalden kurtulmak için bunu mutlaka yapmalıyım.

Tövbe ediyorum.

- Oğlum: «Tövbe Yarabbi!» dersin, olur biter.
- Olmaz anne!
- Sen de mi müftü kesildin. Baban doğru diyor işte, ver parayı. Caminin içi dururken dışına haramdır.
- O para bizim değil!.
- Herkesin cebindeki para kendisininindir. Haydi ver parayı, işi uzatma, oğlum!
- Peki peki! Pardesümü çıkarayım.

59

- Şuraya koy.
- Hole asayım.
- Oğlum nereye? Oğlum oğlum! Babanın, annenin sözünü dinle!
- Elveda babacığım, anneciğim! Tesviyecinin parasını vermeğe, elimin emeğini yemeğe gidiyorum. Tövbe böyle olur. Allah böyle istiyor. Siz istemeseniz de...

* * *

ŞEYTAN

Yaz günlerinin bunaltıcı sıcaklarından kurtulmak gayesiyle merkez köylerden birine taşınmışlardı. Ogün işlerini bitiremediği için köyün arabasını kaçırmıştı. Yaya olarak gitmesi gerekiyordu. Güneş battıktan sonra serin havada yola dizildi. Daha kırkbeş dakika yürümüşü ki, karanlık basıverdi. Ay yoktu. Bir saat bir çeyrek yolu vardı...

Başını yukarı kaldırdığında, kuzey istikametinden simsiyah bir bulutun geldiğini gördü. Fakat bu bulut çok aşağıdaydı ve süratle ilerliyordu. Aklına cinler, periler ve ihtiyar kadınların anlattıkları korkulu masallar geldi. Korkusu arttı. Yolun kenarına çekildi. Su arkına yatmayı düşündü. Fakat bu, bir dev ise onu arkta da bulur, yerdı. Korkunun ölüme faydası yok, diyerek biraz cesaretlendi. Bildiği duaları sırasıyla okuyarak beklemeye başladı.

Gözünü siyah buluttan ayırmıyordu. Bulut geldi 60

geldi telefon tellerine çarptı, sesler çıkardı... Hiçbir şey düşünemiyor ve hiçbir hareket yapamıyordu.

Bulut geçti gitti, başını önüne eğdi, hemen karşısında bir adam gördü. Hafif bir ürperme ile:

- Merhaba, dedi.
- Merhaba, köye mi gidiyorsun?
- Evet.
- Ben de...

Adamın heyecanı biraz yatıştı.

- Şu şey, deyince öbürü, onun sesini kesti:
- Sığırçık sürüsü mü?

Adamın cevap vermediğini farkedince, devam etti:

- O gördüğün bulut, sığırçık sürüşüydü. Bak bazıları telefon tellerine çarpıp öldüler. Yere eğildi, birini alıp, gösterdi.

Adamın içi iyice rahatladı. Yol arkadaşı bulduğuna seviniyordu. Karanlık geceler tekin değildir, derler. İki arkadaş olunca insan korkmaz.

- Sen bizim köylü değilsin, diye sordu.
- Mal toplamaya gidiyorum.
- İşler nasıl?
- Pek iyi de denmez, pek kötü de.
- Ben ev yaptırmasaydım elim daralmazdı.. Evin masrafları, dükkânın borçları. Derken borç gırtlığa dayandı.
- Esnaf olduğuna göre bir yolunu bulursun.
- Yolmu yok? Yolunu bulmak kolay ama, Allah harama el sürdürmesin. Millet para kazanıyor, nasıl kazanıyor? İşler acısı...
- Hem böyle para kazanırlar, hem de Şeytan'a lanet okurlar. Şeytan bu adamlara ne yapıyor?
- Dediğin doğru amma, Şeytan deyip geçme... Allah onun şerrinden bizleri korusun? Arkadaşının yüzüne baktı:

61

- Neden amin demiyorsun?
 - Ne diye amin diyeyim? Beş kuruş için yalan söyleyen adamın dili Şeytan'm elinde mi? Hem bile bile haram işle, hem de Şeytan'ı lanetle...
 - Aklım yatmıyor değil.
 - Niye yatmasın? Şimdi ben sana borç para vereceğim. Sen bununla borçlarını ödeyeceksin, ilerde para kazandığında bana olan borçlarını ödemek istersen Şeytan buna mani olur mu?
 - Zannetmem.
 - Peki, sen neden her yanlış işinde Şeytan'a kızılıyorsun?
 - Elbet kızarım, onun hakkında âyet var...
 - Sen İslâmiyet'in esaslarına uymuyorsan, daha doğrusu uymak istemiyorsan, Şeytan da senin iyice sapıtmana yardım ediyorsa, bu iyilik mi, yoksa kötülük müdür?
 - Kötülük...
 - Neden kötülük olsun? Sen İslâm Dini'nin esaslarına uymak istemiyordun, Şeytan da bu isteğine yardım etti, daha ne istiyorsun?
 - Arkadaş, sen akıllı bir adama benziyorsun, ben seninle aşık atamam.
 - Yok canım akıl meselesi değil. Yol bitsin diye yarenlik ediyoruz.
 - Babana rahmet, Allah seni Şeytan'm kötülüğünden korusun...
- Adam bunu derken gülüyordu. Belli ki işi şakaya vurmuştu. Yine şaka yollu arkadaşına dedi ki:

- Sen bana borç para vereceğini söylemiştin?..
- Olur veririm. İslâmiyet'te sözde durmak mühimdir.
- Elbet elbet. Sözünde durmayan münafıktır. Diğer hafifçe güldü, cebinden cüzdanını çıkardı:

62

- Ne kadar? diye sordu. Adam inanmadı:
- Arkadaş, sen çok şakacısın!
- Şaka değil, ne kadar?
- Yarın iki bin liralık borcum var.

— Al, iki bin lira! İşte bir de bono. Kibritin, çakmağın var mı? Çak da dolduralım ve imzala...

Adamda önce bir tereddüt rüzgârı esti, sonra «aldırma» gibilerden bastı imzayı. Arkadaşı ikaz etti:

— İnşaallah Şeytan'a uyup, bizim parayı yemezsin?

— Allah göstermesin arkadaş. Senin ettiğin bu iyiliği nasıl unuturum? Şehre inince dükkânıma gel de ye-, mek yiyelim...

— İmam-ı Azanı, borç verdiği adamın evinin gölgesine oturmazmış ki, faiz olmasın. Yalnız üç ay sonra borcumu almaya gelirim...

— Elbet, canım elbet. Hemen o gün parayı tirink diye öderim. İnsan Allah'tan korkar. Alacaklı olan üç ay sonra borçlunun dükkânına gitti:

Adam baktı baktı:

— Vallahi tanıyamadım, kimsin? Öbürü cebinden bonoyu çıkarıp gösterdi:

— Hani bir gece yolculuğunda sana iki bin lira borç para vermiştim.

j

Borçlu, bir adama, bir bonoya baktı

— Sen yanlış gelmiş olmayasın? Bu imza benim değil. Hem böyle işlerde dikkatli olmalısın: Senin de başkalarının da başı belâya girer.

— Hayır yanlış değil, sizi çok iyi tanıyorum: Sığırık sürülerinden korkup Allah'a dua etmişsiniz...

— Canım bırak o lâfları.

Bir eliyle telefonun başlığını kaldırırken, diğer eliyle de numaralan çevirmeye başladı: 63,

— Senin adın ne polise bildireyim, ne halin varsa gör...

Diğeri cevap verdi:

— Şeytan!... Ve devam etti:

— Bundan sonra Şeytan'a lanet okuma, kendi kendine lanet okumuş olursun. Evet, ben Şeytan'ım amma sizin gibiler olmazsa, bizler bir şeye yaramayız.

Sonra, şeffaf bir hale geldi. Adam ürperdi, sapsarı kesildi. Şeytan kasayı açtı ve iki bin lirayı aldı:

— Ben Şeytan'm ta kendisiyim... Sen de Şeytan haline gelmiş insan!., diyerek gözden kayboldu.

* * *

BİR LOKMA

YÜZÜNDEN

Yedi yaşından gün almış küçük kız, bütün saflığıyla:

— Baba, bugün bir amca ile baklava yedik, dedi. Adam kıpkırmızı kesildi, birkaç soru daha sorunca

mutfakta iş gören karısının yanına gitti, evvelâ münakaşa ettiler, sonra karısını dövdü ve:

— Seni boşadım, karım değilsin! diyerek bir sandalyeye ilişti. Duramayacağını anlayarak, dışarı çıktı. Geceyi dışarda geçirdi. Düşündüklerine, hayallerine akli tahammül edemedi, sabaha kadar içti... Bir nevi komaya girdi. Kendisine geldiğinde öğle yaklaşıyordu. Yine evin yolunu tuttu.

«4

Kapıdan içeri girdiğinde komşuların evde olduklarını ve karısının da eşyaları topladığını gördü. Bir tuhaf oldu. Düşmemek için duvara yaslandı. Haklı olduğu için buna da tahammül edecekti, erkek olduğundan ağlamayacaktı. Yoksa çoktan pişman olmuş ve hıçkıra hıçkırı-ra ağlamıştı...

Genç kadın:

— Buyurun oturun. Artık karı koca değil, iki arkadaş olarak konuşalım. Mektep sıralarında olduğu gibi...

Adam bir koltuğa yığıldı. Yüzünün derisi kadar gözleri de acayip ve korkulu idi. O içtiği zaman hep böyle olurdu. Söze yine kadın başladı:

— İkimizde tahsilliyiz. Medeni kanuna göre halen karı-koca olmamıza rağmen, bu iş burada bitmiştir. Yine medeni kanun, kadın haklarını garantiye almıştır, fakat senin bana vereceğin bir şeyin yok. Gördüğün gibi babamın evine gidiyorum.

Adam homurdanarak:

— Gidebilirsin, dedi. Kadın devam etti:

— Kızımın söylediği hadiseye gelince: Dün Kızılay'a gittim. Bazı şeyler almak için Gima'ya uğradım. Kızım çok şeyler istiyordu. Fakat onların hiç birini alacak durumda değildim. Çünkü paramız yoktu. Parasız kalmamızın sebebi, senin kumarın ve içkindir. Maaşının ekserisini oralara yatırdın. Bize ölmeyecek kadar bir şeyler getirip yediriyorsun. Bir de şu elbiseler... Kızım soruyordu:

«— Anne neden düdüklü tenceremiz yok? Neden biz de baklava yemiyoruz? Neden bana manto almıyorsunuz? Beni sevmiyor musunuz?»

Bunlar çocuksu şeyler olabilir. Bu kötü huylarından vazgeçersin diye bekledim, yine bekleyecektim. Fakat,

Menan Cinleri — F.: 5

65

kızımın sorulan başımı döndürdü. Etrafıma baktım, herkes çılgınca eğleniyordu. Ben ise varlık içinde yokluk hayatı yaşıyordum. Bunun için sana kıızıyordum. Niçin biz de başkaları gibi kazancımızı evimize harcamayalım? İşte tam bu sırada genç bir adam yanıma sokuldu. Beni öven bazı cümleler söyledikten sonra «Pastaneye buyurup, soframa şeref vererseniz ,en azından bir genci kırmamış olursunuz, sonra nasıl isterseniz...» dedi. Kızımın baklava istediği kulaklarımda vızıldadı. Kabul ettim ve onunla pastaneye gittim. Bir masaya oturduk, fakat titriyordum. Titrediğimi belli etmemeğe çalışıyordum. Garson gelip ne istediğimi sorunca, kızım yüzüme baktı, ben de güldüm. Her halde bundan cesaret almış olacak ki, hemen «Baklava,» dedi. O adam kızımı sevdi. Hepimize baklava gelmişti. Ürperiyordum. Laf olsun diye, kızıma: «Yesene...» dedim. O ise peçete kâğıtlarından birini alıp, onlara baklava dilimlerini sarmaya başladı. Utandım. «Ne yapıyorsun?» deyince. «Bunları babama götüreceğim, ben babamla birlikte baklavamı yiyeceğim,» dedi. İşte o anda ne olduysa oldu, hemen kalktım. Başım dönüyordu. Düşmemeye çalışarak, dışarı çıktım. İlk vasıta ile eve geldim. Mutfakta yemek pişirirken senden boşanma.m gerektiğine inanıyordum. Çünkü senin yaptıklarına tahammül edemerek yanlış yola gideceğimi anlamıştım. O yola gitmektense, boşanmak bin defa daha iyidir. Bundan sonrasını sen de biliyorsun... Şimdi babamın evine gideceğim. Terzilik yaparım, tavuk beslerim...

Adam, kadının sözünü kesti:

— Yeter! her şeye rağmen yeter! Sonra mırıldanarak:

— Sadece sen mi iyi idin. Ben de iyiydim. Ben de kumar oynamaz, içki içmezdim. Fakat memur olunca medeniyetin icabı diye bizi içkiye ve kumara alıştırdı-

66

lar, hem de âmirlerim yaptı bu işi... Şimdi onlar benim hakkımda sicil tanzim edecekler: Ayyaş ve kumarbaz, diye. Sonra, geçimsizlik sebebiyle karısından boşanmış, diyecekler. Böyle yazacaklar. Geçen gün «Beni içkiye siz alıştırdınız,» dedim. «Sen de ipin ucunu kaçırdın,» dediler. Anlıyorum, çok iyi anlıyorum. Bu halin bir gün başımıza geleceğini de biliyordum. Onun için böyle soğukkanlı konuşuyorum. Fakat evi toplama, evin hepsi de senin... Ben gidiyorum. Çooook uzaklara, çok pek çok uzaklara!...

Etrafa yalpa yalpa vura vura, merhamet yüklü bakışların arasından geçti gitti. Nereye gitti, ne oldu, o gün, bugündür kimse bilmiyor. Sadece o muhitin kadınları arasında konuşuldu, aradan iki hafta geçince onlar da unuttu...

* * *

HANİMELİ ÇİÇEKLERİ

Hayalinizi çok eskilere kaydırın. Eski zamanlara... Kabul edin ki, Avrupa'ya tahsile gitmiş bir genci, Fransızlar yemeğe davet etmiş. Kadınlar, kızlar ve erkekler hep Fransız. Evdeki mefruşat, hizmet şekli Fransız. Bir duvarda galiba Jüliyet'in, diğerinde Tepedelenli Ali Paşa'nın resimleri var. Zıtlardan bir ahenk elde etmek gayesi ile yapılmış...

Şimdi bu manzarayı yine hayalinizle kucaklayıp İstanbul'un Maçka semtine getirin.

Kıyafetimle tam bir

67

Fransız olan ben, zihniyetimle Osmanlıyı temsil ediyorum. Diğerleri her bakımdan bana yabancı ve bana karşılar. Ben tek kaldığımdan, onlar ev sahibi, ben yabancı oluyorum. Mini eteğine rağmen, ayak ayak üstüne atmış genç kız sordu:

- Maça kızı oynamaz mısınız?
- Bilmem, diye cevap verdim. Hakikaten bilmem. Güldü ve hayretle:
- Sahi mi? Ayyy, nasıl olur?

Bu derece öğrenilmesi tabii olan bir şeyi bilmemenin mahcubiyetini hissettim ve cevap veremedim.

- Peki, siz ne ile eğlenirsiniz?
- Uyurum, yemek yerim, bir de yazı yazarım...

Geniş salonun bir köşesinde duran piyanonun akordu ile evin genç kızı meşgul oluyordu. Onun başında birkaç kız ve erkek. Diğerleri onlarla meşgul. Biz de bu genç kızla konuşuyorduk:

- Yazı yazmanız ne ise ama, diğerleri mühim değil... Yemek, uyumak eğlence olamaz. Garibime giden, siz bunları nasıl eğlence olarak isimlendirebildiniz?
- Yorgunun uyuması, açın yemek yemesi eğlence olsa gerek?..

Umursamaz bir eda ile:

- Ben, bazan dansta yorulurum, fazlaca oyun oy-narsam yine yorulurum. Fakat uyumak istemem. Uyku ömrümü alıyor. Yemeğe gelince: Canınım istediklerinden olursa biraz hoşlanırım... Yazı yazmasını sevmem, okumasını, mesela macera romanları...
- Zevklerimiz çok değişik.
- Sahi, neden biz böyleyiz? Meselâ neden siz de benim gibi poker, haydi ne ise, kaptı kaçtı oynamıyor-sunuz? Niçin ev sahibinin ikram ettiği likörü kabul et-

68

mediniz? Tahmin ederim ki, piyano çalınca dans da etmeyeceksiniz?..

- Tahminlerinizde yanılmıyorsunuz!..
- Amma, neden?
- Siz bunları daha evvel düşündünüz mü?
- Hayır.
- Burada benimle karşılaşınca mı bu sorular aklınıza geldi?
- Doğrusu, evet.
- Peki neden düşünmediniz?

Aklına şeytanca bir şey gelmiş gibi gözleri parladı ve bir kahkaha atarak:

- Ben rakip oyuncuların elindeki kâğıtları düşünürüm. ..

Ben de güldüm. Fakat yüreğimi meçhul bir el sıkıştığından mıdır nedir, terliyordum. O, devam etti:

En iyi nasıl eğlenirim? Bunları düşünürüm...

Elleri ile saçlarını düzeltiyormuş gibi hareketler yaptı ve:

- Size filozof ağabey diyebilir miyim? ,
- Nasıl isterseniz...

Dalgin olduğumu, teşekkür, kelimesini duyunca anladım, biraz daha dikkatli olmaya çalıştım.

- Filozof Ağabey, siz ne düşünüyorsunuz?
- Kâinatın yani kosmosun sırrını...
- Offf, felsefeyi hiç sevmem. Öğretmenler kurulu kurtardı da sınıf geçtim... Sahi ne düşünüyorsunuz?

—L Şu minyatür kütüphanenizin üzerindeki kalın kitap nedir?

- Kur'an.
- İşte bakınız, biz Allah'a, Peygamber'e ve Kur'-an'a inanan bir milletiz. Bunların bizi aynı şekle getirmesi gerekmez miydi?

69

Ayağını ayağının üzerinden indirdi, mini eteğini dizlerine doğru çekti, dalgın bir vaziyette:

- Ben, Allah'ı, Peygamber'i ve Kur'an'ı bilmiyorum. Fakat bunların mukaddes olduklarına inanıyorum. Bunların bizlere iyi şeyler söylediklerine de inanıyorum. Kur'an benim her şeyimdir. Onu canım kadar çok severim... Amma bunları niçin anlatıyorum? Siz sordunuz, değil mi? Off, aklım karıştı.

Bu sırada, piyanoda bir parça çalınıyordu. Diğerleri söylüyordu... Yavaş yavaş el kol hareketleri ile kendilerini oyuna hazırlıyorlardı... Biri geldi karşımdaki kızı kendisine eşliğe davet etti. O:

— Bugün canım istemiyor, diye cevap verince, gitmek üzere kendilerinden müsaade istedim. Çünkü eğlencelerine mani olacağımı düşündüm. Çıkarken de:

— Sizleri rahatsız ettim, özür dilerim, dedim. Yine o kız yüzüme dikkatle bakarak:

— Siz mi özür diliyorsunuz?

— Evet. Eğlencenize mani olduğumu, neşenizi kaçırdığımı tahmin ederek...

Diğerleri: «Ne münasebet, biz eğleniriz,» derlerken, o gözlerini sildi:

— Yazmaya gidiyorsunuz, değil mi?

Cevap vermeme fırsat kalmadan yanıma yaklaştı:

— Kur'an'ı o odadan kaldıracam, artık onun yanında oyun oynamıyacağız. Yerine bir deste hanımeli koyacağım... Şunu yazmayı unutmayınız: Bizim sizden değil de, sizin bizden özür dilemenize ağılıyorum...

* * *

70

ABİDE

Düşmana iki taraftan kuşatıcı taarruz yapılacaktı. Bunun için birlik kumandanı, ikinci muharebe timine haber gönderecekti. Telsizle gönderse, dinleniyordu; telefonla gönderse, o hiç emniyetli değildi; şifreli gönderse artık çözülme-yen şifre kalmamıştı. Yine en iyisi haberci idi.

Kuşların, köpeklerin haberci olarak kullanıldığı bu zamanda insandan emin, insandan anlayışlı bir varlık düşünülemezdi.

Kumandan bu iş için hafız Mehmet'i seçti.

— Oğlum sen dinini, imanını bilen bir adamsın. Kadere inanırsın. Memleketimizi düşman istilâsından korumanın, ibadet olduğunu bilirsin. Bu sebeple, bu mühim vazifeyi sana veriyorum.

— Nasıl istersen, öyle olsun, paşam.

— Amma bu iş çok tehlikeli, sağ dönmeyebilirsin!.

— O, Allah'ın bileceği bir iş. Biz vazifemize bakalım paşam.

— Aferim oğlum, Allah, gayretlerini kabul etsin, varol evlâdım... Haydi al şu mektubu.

Teğhizatın da tamam. Zaten her zaman muharebeye hazır vaziyettesin. Söyle bakayım yakalanınca haberi ne yapacaksın?

— Yutarım paşam.

— Başka?.

— Yakarım.

— Yani onu düşmana teslim etmeyeceksin değil mi?

— Emredersiniz!.

71

— Aferin, biraz bana yaklaş. Bu kâğıdı vereceğin kumandana söyle, senin oraya vardığını anlamak için, biz burdan Mehmet, Mehmet diye telsizle çağrı yapacağız. Onlar da Miraç Miraç, diye cevap verecekler. Anladın mı?

— Siz (Mehmet) diyeceksiniz, onlar bunu duyunca, (Miraç) diye cevap verecekler.

— Tamam.

— Başka birşey sormayacak mısınız, paşam?

— Hayır, haydi yolun açık olsun, Allah yardımcın olsun, evlâdım.

— Sağ ol, paşam.

Mehmet gayet ciddi ve sert olarak selâmını verdi, odadan çıktı. Kimseyle görüşmeden, konuşmadan 65 derece üzerinden yürüyüp, kümbete yüz adım kala 115 dereceye geçecekti. Bu istikamet onu ikinci muharebe timinin yerine götürecekti.

Pusulasını gayet maharetli kullanan Mehmet, araziden azami derecede istifade ediyordu.

Derelerden, arklardan ilerlerken bir yandan da haberi tekrarlıyordu. Çünkü bir tehlike anında haber kâğıdını yutarsa ve düşman elinden kurtulursa yine ikinci time haber götürebilmeliydi.

Bu bölgede düşman olmamalıydı. Belki, bir iki düşman ,keşif koluyla karşılaşılabilirdi o kadar. Mehmet buna dikkat ediyor ve zaman zaman durup toprağı dinliyordu. Ay, bedir halindeydi. Mehmet, Bedir mücahitlerini düşündü. Onlar Peygamberimiz Aleyhisselâm'a ne kadar bağlıydılar. Bunun mükâfatı olarak üç misilleri olan düşman ordusunu yendiler.

Gölgeden gölgeye, dereden dereye bir hayli ilerledi. Derenin kırımından birşey fırladı.

Mehmet hemen tüfeğinin üstüne kapandı ve emniyeti açtı. «Galiba til-72 ki» dedi. Biraz sonra kulağına acı acı ulumalar geldi. «Tilkinin sancısı tuttu» diye düşündü.

Karşısında uzanan bir sırt vardı. Bu sırt Mehmet'in yolunu kesmişti. Sırtı aşarken «mürtesimi semaya düşerse» kendisi için çok tehlikeli olurdu.

Sırtta sürüne sürüne tırmandı. Hiçbir şey düşünmüyordu. Sadece gözetliyor ve dinliyordu, bir de yavaş yavaş sürünerek, emekliyerek ilerliyordu.

İnsan böyle zamanlarda kendini Allah'a daha çok teslim ediyordu. Artık O'ndan başkası Mehmet'e yardım etmekten çok uzaktı. Burda mevkinin, makamın, paranın faydası yoktu. Mehmet bir mekanizma sesi işitir gibi oldu. Toprağa yapışıp, bekledi. Ağustos böcekleri en* cır ötüyor ve uzaktan kurbağa sesleri geliyordu. Bunların dışında öyle bir sessizlik vardı ki, tek yaprak sallanmıyor ve bir tek canlı sesi duyulmuyordu. Ayın yer yüzüne çizdiği siyah beyaz resimler, dünyanın esrar perdesini daha çok kalınlaştırmıştı.

Mehmet epeyce dinlemede kaldı. Başka bir ses işitmeyince sürünmeğe başladı. Birden, anlamadığı bir dilden, bir ses işitti. Parola sorulduğunu anladı ve yere kapanarak elini kemerinin arasındaki haber kâğıdına attı. Parola sesi tekrarladı. Sanki o anda dünya ziftle boyanmıştı. Mehmet haber kâğıdını kuşağının içinden çekti, tam bu anda bir silah patladı. Mehmet içinde bir boşluk hissetti, nefesi kesildi. Yaralandığını anlamıştı. Hemen elindeki kâğıdı böğründeki kurşun yarasından içeri soktu. Elini sıcak ve yumuşak bir şey sardı. Kâğıdı içeriye ve ileriye doğru itti. Elini çekip, baktı Eli sıcak ve taze kanıyla kırmızıya boyanmış parlıyordu. Eline bakarken avucunun içi ayna gibi ayı yansıtı. Mehmet:

— Bayrağım, diye inledi ve eli göğsüne düştü.

73

Birden bütün hayatı gözünün önünden geçti. Kendisini ürpertecek hiç bir büyük günah işlememişti.

— Cennete gitmek... Bitmeyen bir hayata başlamak... Enbiyalarla, evliyalarla buluşmak... Ya Rab bunlar ne güzel şeyler? Çok şükür ki bu aciz kuluna şehid-liği lütfediyorsun! dedi.

Kendinden geçti. Hiç bir şey hissetmiyordu. Ne kadar bu halde kaldığını bilmedi. Yalnız bir ara kendine gelince dilinden başka hiçbir yerini oynatamadığını anladı.

Herşeye Allah'ın adıyla başlamayı çok severdi. Ahi-ret hayatına da (Bismillahirrahmanirrahim) diyerek başladı.

* * *

Kumandan telsizle şifre gönderiyordu: «Mehmet, Mehmet, Mehmet...» Karşı telsiz: «Anlaşılmıyor, anlaşılmıyor» diye cevap veriyordu.

Paşa, Mehmet'in yakalandığına kani oldu. Yalnız haber ne oldu, onu çok merak ediyordu. Haberin ele geçip geçmediğini anlamak için düşman içindeki keşif ve haber alma işini hızlandırdı. Gelen haberlerden düşman hatlarında mühim bir değişiklik olmadığı anlaşılıyordu. Bunun üzerine paşa, ikinci bir haberciyle, ikinci haberi gönderdi. Taarruz saatini değiştirdi. Neticede muvaffak olundu ve büyük bir zafer kazanıldı.

* * *

Arkadaşları Mehmet'i sırtın üstünde buldular. Bunu paşaya ulaştırdılar. Paşa, ölü de olsa Mehmet'i görmek ve bilhassa haber kâğıdını aramak üzere Mehmet'in yanına gitti. Haber kâğıdını sıkı sıkıya aradılar. Bulamayınca paşa:

— Yarasına bakın, Mehmet'im Taunu yapar!.. Bir subay.-

74

— Olur mu öyle şey paşam? dedi. Paşa:

— Olur, iman önünde olmayacak iş yok. İmkânsız şeyler bile mümkün olur.

Yaraya el saldılar, sekize katlı haber kâğıdını kanlı kanlı çıkardılar.

Herkes hayret içinde! Paşanın gözleri ıslak ıslak!... Mehmet yerde tatlı bir tebessümle gülüyordu. Ve, mum gibi yüzüyle sanki melekleşmişti.

Kumandan doğruldu ve bir taarruz emri verir gibi gürledi:

— Bu kâğıdı, müzeye koyun, bunu millî bir şeref vesikası olarak saklayacağız.

Mehmed'imın başına bir taş dikin ve yazın ki: İslâm tarihinin şahika sayfelerini yapan Mehmet'lerden biri burada yatıyor.

Sonra kendi kendine mırıldandı:

— İman ne bitmez, tükenmez bir hazine!..

* * *

CEPHEDE

BİR MÜSLÜMAN

Komutan keşif kıtasını topladı, dört kola ayırdı ve her birinin başına içlerinden en kıdemlisini komutan tayin etti. Sonra, keşif kollarına harita üzerinden yollarını gösterdi, mühim noktaları işaret etti; pusula açılarını bildirdi. Tampon bölgedeki toplanma noktasını ve zamanını sözlerine ilâve ederek:

— Gece keşfinin ehemmiyetini ve ciddiyetini biliyorsunuz. Azamî gizlilik, azamî sessizlik ve azamî dikkat! Haydi yolunuz açık olsun!.

75

Ayaklarında keçe çizme, yüzleri isle boyalı ve üzerlerinde ses çıkaracak her şey bağlanmış veya ses çıkarmaz hale getirilmiş keşif personeli, ellerinde pusulalarla, deve adımlarıyla vazifelerine başladılar.

Kâh ayakta yürüyorlar, kâh eğiliyorlar, kâh sürünüyorlardı.

Düşman mevzilerinin yakınından geçtikleri oluyordu. Gecenin amansız karanlığı içinde, her şeyden habersiz ötüşen kuşlar ve böcekler, bunlar için o cazip hallerini kaybetmişlerdi. Çünkü, şimdi kuş sesi değil, düşman sesi dinliyorlardı.

Birlik komutanı günlerdir yatak yüzü görmemişti. Her şehid olan askerden kendisini sorumlu tutuyordu. Hiç olmazsa az zayıyla büyük zaferler kazanmak istiyordu. Bu sebeple keşif ve istihbarata çok ehemmiyet veriyordu.

Keşif kolundaki her asker, adale th', merhametli, bilgili ve dinine çok bağlı, hattâ bütün üstün meziyetlerini dininden alan komutanlarına bol ve sıhhatli haber götürmek için azamî titizlik gösteriyorlardı.

Ne çare ki talih yar olmadı: Üç numaralı keşif kolundan ürken bir keklik sürüsü haralandı. Kol aniden yere yattı. Bulundukları nokta projektörlerle aydınlatıldı. Düşman uçan kuşlardan şüphelenmiş ve o noktayı gözetlemeye başlamıştı.

Kol, çok müşkül durumdaydı. Kımıldanacak hal yoktu. Beklediler.

Üç-beş dakika sonra düşman projektörlerinin bulunduğu yeri topçu dövmeye başladı.

Komutan, düşmanın bu hareketini affetmemiş, projektörlere, topçularla cevap vermişti. Projektörler söndü, keşif kolu biraz nefes aldı. Bundan istifadeyle ilerlemeye başladılar. Elli adım gittiler ki, tekrar bir projektör ışığı ile aydınlandılar ve makineli tüfek ateşine tutuldular. 76

Hüseyin bacağından vurulmuştu. Arkadaşlarının şehid olduklarına kanaat getirdi. Kendini bir arkın içine attı. Hemen, harp paketini çıkarıp yarasını sardı.

Yine projektörün üzerine güller düşmeye başladı.

— Bizim şu komutan, eşi bulunmaz adam, diye düşündü.

Güller kendi yakınma da düşüyordu. Fakat ma-kinalı tüfek susmuştu. Hem sürünerek ilerliyor, hem de yolun ne tarafta olduğunu, haritasını hayal ederek, hatırlamaya çalışıyordu. Sonra beşyüz metre ilerde bir köy yolunun olacağını hatırladı. Yarası soğumuştur, acılan artmıştı.

— Ecel birdir, tegayyür etmez. O da Allah'ın elindedir. Beni yaratan bana hakimdir, diye mırıldandı.

Hüseyin iyi tahmin etmişti, yolu buldu. Yol kenarındaki susuz bir bendin içine girdi.

Süngüsünü çıkarıp silahına bir yer yaptı. Sonra toprakları kazarak üstüne saçtı. Böylece yolun geliş istikametini tutmuş ve kendini de gizlemişti.

Bacağı fazla sızlıyordu. Midesinde bulanma hissetti. Göz kapakları ağırlaşıyordu.

«Bayılacağım galiba» dedi. Matarasından bir eliyle su aldı, yüzüne sürdü. Çok susamıştı, fakat kıta tabibinin nasihatlarını hatırladı:

— Kan kaybeden susar, su içen ölür!..

Bu sebeple su içmedi. Bir yandan yaranın acısı, öte yandan susuzluk, bir de mide bulantısı; bütün bunlar Hüseyin'i iyice perişan etmişti.

— Yarab, bana yardım et; birkaç düşman öldüreyim, diye yalvarıyordu. Süngüsünün ucunu bileğine batırdı, canı yandı, yüzünü buruşturdu.

— Lâ İlahe İlallahu, vahdehu la şerike leh, lehül mülkü ve lehül hamdü, ve hüve ala külli şey'in kadir.

Zikrine başladı, biraz sonra rahatladı ve hafifledi. Allah için çalışanlar, Allah için koşanlar, Allah için vuruşanlar ,çok, pek çok haşmetli oluyordu.

77

Fecr-i kazip söktü. «Kim bilir belki bu benim son şafağımdır» diye düşünürken karşıdan gelen beş adet cip ve önlerinde bir tank gördü.

Tank büyük gürültüyle geçtikten sonra Hüseyin silâhını ateşledi. Ciplerin içindekiler birbirine karıştı, arabalar sağa sola kaçtı ve durdular. Hüseyin ciplerden yere atlayanlara da nişan aldı. Attığı mermiler hedefini buluyordu. Biraz sonra ciplerde hareket kalmadı. İlerleyen tank da durdu. Yolun dışına çıkıp mevziye girdi. Yukarıdan bir kapak açıldı, bir baş etrafı gözetlemeye başladı.

Hüseyin nişanını aldı ve tetiği çekti. Düşman tankçısının yüzü patlamış gibi karıştı.

Tank, topuyla tüfeğiyle ateşe başladı. Hüseyin'in mevzisini hallaç pamuğu gibi attı. Sonra ateşi kesip mukabil bir ateş bekledi. Cevap yoktu. Takviye birlikleri geldi. Dikkatle ilerleyerek Hüseyin'in mevzisine yanaştılar. Parçalanmış bir makinalı tüfek, ezik matara, kırık süngü ve et, kemik topladılar. Bir de topraklar arasında bir kâğıt parçası buldular.

Vesikadır diye alıp, istihbarata götürdüler. İstihbarat, onu tercüme etti:

Her yerin ümidi hasreti sensin. Sensin karanlığı boğacak tek din. Ahenkler, güzeller bütününü mü'min Zaferler baş tacı Kur'an olacak!

Düşman komutanı çaresizlikler içinde ellerini boğrüne koyup, şöyle dedi:

— Bir kişi bizim kaç tane güzide komutanımızı yedi. Taarruz planımız da tatbik edilemeyecek hale geldi. «Silahlanıl karşısında durabiliriz amma, ideolojilerin karşısmd a asla!...»

* * *

78

YAHYA AĞA

1595 yılında Çekoslovak sınırını aşıp Almanya içine giren Osmanlı ordusu, sonbaharın yaklaşması sebebiyle Belgrad'a çekildi ve kış burada geçirmeye karar verdi. Bunu gören düşman kırk bin kişilik bir kuvvetle Budin - Belgrat yolu üzerindeki İstoni Kalesi'ni kuşattı. Kalenin suyu dışardan geliyordu, hemen suyu kestiler ve kaledekileri susuz bıraktılar. Kuşatmayı haber alan Budin Kalesi Kumandanı Yahya Ağa yanma aldığı iki bin kadar asker ile, düşman kuvvetlerini yarıp, kaleye girmeye muvaffak oldu. Fakat kalede içilecek su yoktu, susuzluğa dayanmak da mümkün değildi.

Bu sırada düşman kumandanından bir teklif geldi. «Kaleyi savunan askerler silâhlarını alıp, gidecekler. Kale teslim edilecek, kimselerin malına ve canına dokunulmayacaktı...»

Osmanlı askerleri bu teklifi kabul etmek zorunda kaldı. Nasıl olsa yaz gelince, bu kaleyi tekrar almak mümkün. Ve anlaşma imzalandı.

İmza anma kadar hiç konuşmayan Yahya Ağa dedi ki:

— Ağalar, susuzluk bizim belimizi büktü, umumun selâmeti için bu anlaşmayı imzaladınız. Fakat ben, kendi adıma bu anlaşmaya uymuyorum. Başımı önüme eğip gidemem, kaleyi düşmana teslim edemem. Susuz kalıp ölmek de uygun düşmez, öyle ise tek başıma savaşıcağım. Ya ölürüm, yahut düşman hatlarını yarıyorum. Benim bu hareketimden sonra, bu anlaşma tatbikata konsun, teklifim budur.

79

Hepsi bu teklifi kabul etti. Hatta düşman elçisi, anlaşmaya Yahya Ağa'nın teklifini bir madde halinde ekledi.

Ertesi gün kuşluk vakti, iki metre boyundaki Yahya Ağa, büyük heybetli ve cesareti ile oklarını alıp, kılıcını kuşandı ve kale kapısına doğru yürümeye başladı. Yahya Ağa cesur ve savaşmasını iyi bilen bir kimse olduğundan herkes ona «Adem Ejderhası» der ve öyle çağırırdı. Tek başına düşman müfrezelerine karşı koyacak kadar asker adamdı.

Onun gibi düşünen, onun gibi hareket etmeyi seven sekiz kişi, hemen Yahya Ağa'nın yanında yer aldı. Yürüdüler, kale kapısından dışarı çıktılar. Allah'ım bu dokuz kişi* nasıl

olur da kırk bin kişiye karşı savaş ilân eder, nasıl olur da bunlar düğüne gider gibi, ölüme gider?..

Yahya Ağa ve arkadaşları iyi talim görmüş, savaşın bütün inceliklerini bilen kimselerdi. Öyle göğüslerini düşmana gerip, «Haydi öldürecekse gelip öldürün» der gibi bir hareket takınmadılar. Askerlik sanatını en iyi şekilde bilerek döğüşüler. Mevziye yattılar. Oklarını boşuna harcamamaya, her atılan ok ile, bir düşmanı öldürmeye çalıştılar ve başarı sağladılar. Sanki düşman dokuz Müslümanlar değil de bir taburla sa-vaşıyormuş gibi, hummalı bir hareket içine girdi.

Nihayet Yahya Ağa'nın ve arkadaşlarının okları tükendi. Bu sefer kılıçları çekip, taarruza geçtiler. Vuruştular, vurdular, yara aldılar. Bir yandan kanları akarken, bir yandan kılıç sallayan kollarının takati eridi. Ve tek tek şehid oldular.

Nihayet bu savaş da bitti, düşman askerlerinden yüzlerce ölü vardı. Bu ölümlere merasim yapıldı. Aynı merasim Yahya Ağa ve arkadaşları için de yapıldı. Baş--STS ui3uişnp tm:mq ajszn ^euio lu'eptreuin^ treiuSnp v%

80

kerleri bu dokuz Müslümanm cenazesine selâm durdular, tâ ki kahramanlık ruhu biraz da kendilerine intikal etsin diye...

İşte Müslümanlar bin dört yüz seneye yakın bir zamandan beri hep tarih yaptılar. Aslında onların gayesi tarih yapmak da değil, dünyada Müslümanca yaşamak, âhirette de bunun mükâfatını almaktı. Bu gaye onları zaferden zafere koşturdu. Silâh tutan eller, kalem tutmasını, çekiç tutmasını da bildi. Onlar tarihi yaşadılar, tarih onları sayfaları arasına alamadı, sığdırmadı. Onları ancak ebediyetler içine aldı, onlar ebedî saadete erdi.

163

Hani şu tek kişilik yaylı karyolalar var ya... İşte onun üzerine bir yatak atmıştı, bir de örtü... Uykusu gelince battaniyeyi çeker ve yatardı. Geri kalan zamanlarda ya okur veya yazardı. Bütün bu işler, divanın üstünde olup biterdi.

O gün yine yazmaya başladı. İki çocuğunun uykusu gelmiş olacak ki, başlarını babalarının dizine koyup yattılar.

— Evlâdım artık büyüdünüz, yataklarınıza gidin, «Allah rahatlık versin babacığım» deyip yatın...

— Biz uyurken annemiz öldü. Sen de ölme babacığım.

Diğeri onun sözünü kesti:

— Ölürsen haberimiz olsun diye dizinde yatıyoruz babacığım.

Menan Cinleri — F.: 6

81

Baba her zamanki gibi onlarla şakalaştı:

— Haberiniz olursa ne olacak? Büyüğü cevap verdi:

— Olsun da o zaman düşünürüz.

— Peki, Allah rahatlık versin.

— Sana da babacığım.

— Sana, da sevgili babacığım.

Çocuklarının saçlarını okşadı. Sonra daktilo tuşlarında parmaklarını gezdirdi.

•
Ertesi gün bir polis memuru yazıhaneye gelip muharriri basın savcılığına çağırdı. Yazıda suç unsuru görülmüş.. Ayrıca bir yazıdan dolayı yine muhakemesi vardı.

•
Esnemekten çocukların çeneleri yorulmuştu. Vakit ilerledikçe gözleri kızarıyordu:

— Hani niye gelmedi?

Gazetede çalışanlardan biri cevap verdi:

— Yarm biz onun yanına gideceğiz... Küçük olanı ağlamaya başladı:

— Annem için de öyle söylediniz...

— Doğru söylüyorum, yarın babanızı göreceğiz.

— Şimdi görmek istiyorum.

— Mümkün değil, göremeyiz.

— Babam demişti ki: «Ölümler görülmez.»

Hepsi gülmüştü. Bunun üzerine her iki çocuk da ağlamalarını arttırdılar ve:

— Neden gülüyorsunuz ayıp değil mi?

- Neden ayıp olsun?
- ölü evinde gülünmez!.
- Doğru söylüyorsun, burası öLü evi olsaydı gülmezdik, belki gülemezdik...

82

- Peki, babam nerede?
- Hapiste...

•

Sabaha kadar oturdular. Sabah namazını kılıp herkes bir yatağa uzanınca iki çocuğu unuttular. Şurada 4-5 saat uyuyacaklardı, onu da uyumazlarsa iş yapmalarına imkân yoktu. Halbuki gazetecilik mazeret kabul etmeyen bir meslekti. Uyandıklarında iki çocuğu birbirlerine sarılmış vaziyette buldular. Yataklarına girmemişler, öylece uyumuşlardı.

•

Bir şeyler yiyip içtikten sonra hapishanenin yolunu tuttular. Müdüriyete varır varmaz iki çocuk birden:

- Biz babamızın yanında kalmak istiyoruz? dediler.

Müdür evvelâ güldü, sonra:

- Burada sadece suçlular kalır. Küçüğü:
- Biz bu gece uyumadık...
- Neden?
- Eee, kimin dizine başımızı koyalım? Müdür yine güldü; gelenleri göstererek:
- Amcalarınızın...

Küçük düşünmeden cevap verdi:

- Onların dizi yok.

Yine güldüler. Bu sırada babaları geldi, koşup onun boynuna sarıldılar:

- Öldün diye korktuk.
- Korkmayın, sağım!... Ziyaretçilerden biri takıldı:
- Sağım deme ağabey, sağcıyım gibi anlaşılır suçun artar...

Gülerek:

83

- Sadece Müslümanız. Büyük çocuk:
- Baba ne zaman yazı yazacaksın?
- Bilmiyorum.
- Peki, ne yapacaksın?
- Bilmiyorum.
- Baba sen her şeyi biliyordun, niçin bilmiyorum diyorsun?
- Mahkemeler, kararlar, temyizler... Şimdi bunlarla meşgulüm.
- Bunlar nedir baba?
- Anlatılması, hele şimdi anlatılması çok zor!
- Baba biz de burada kalalım, seninle birlikte...
- Olmaz.
- Bu gece hiç uyumadık. Bir daha yaramazlık yapmayız. Ne olur, haydi eve gidelim?
- Burası cezaevi yavrum, siz gidin!
- Gidemeyiz babacığım. Evde tek başımıza kaldık, yiyemiyoruz, uyuyamıyoruz.
- Alışmaya çalışın, haydi gidin!
- Bizim suçumuz bu kadar büyük mü baba!
- Yavrum sizin suçunuz yok, ben suçluyum. Beni üzmeyin, gidin...

Yine büyük olanı, küçüğe dedi ki:

- Üzülen biziz, babam anlamıyor.

Çaresizlik içinde babalarını öpüp ayrıldılar. Sanki otuz yaş daha büyümüşlerdi. Onlar giderken baba da koğuşuna dönüyordu. Konuşmalara şahit olanlardan biri sordu:

- Suçu ne?
- Aşırı dindar, 163...

I

84

SÜRGÜN

Hep susuyordu. Bu, susmak değil, sanki taş kesilmekti. Kötü şeyler düşünmediği muhakkaktı. Çünkü yüzünün tatlı bir ifadesi vardı. Küskün de denemezdi. Yani somurtkan değildi. Amma hep susuyordu. Kendisine soru sorma imkanını vermeyen bir susuş...

Otobüs durdu:

— Sayın yolcular, yarım saat yemek molası... Herkes gibi ben de indim. Karnım tok olduğu için,

şöyle bir dolaşayım, dedim. O susan adam, derin bir sükût içinde namaz kılıyordu.

Merakımı mucip oldu. Bu dindar adam niçin susuyordu?

Artık bütün işim o adamı gözetmekti. Yalnız geziyordu. Hiç kimseye sokulmuyor ve hiç bir hareket yapmıyordu. Kafesteki aslan gibi sadece dolaşıyordu.

Yerlerimizi aldık ve otobüs hareket etti. «Mutlaka konuşmalıyım» diye karar verdim.

Fakat bir mevzu bulamıyordum. Yolun kenarında iki kişi bir ineği götürüyorlardı. Onları göstererek:

— Bakın ineği götürüyorlar, dedim. Fakat, çok utandım. Yani bu da söylenecek lâf mıydı? Buna rağmen bir cevap bekliyordum.

— Yolu bilmediği için götürüyorlar, dedi.

Derin bir nefes aldım. Onun söylediği daha iyi değildi. Başka bir cümle hatırlasam hemen söyley i vereceğim... Ah, şeytan. Nihayet, bir lâf yumurtladım ı

— Bu hayvanlar çok akılsız şeyler?...

— Bilinmeyen bir şeyi, şunda veya bunda /umu ı mek hatadır.

«ir.

— Hoppala... tam çattık. Bu adam, benim aldı bilmediğimi kabulleniyor. Halbuki ben, yüksek matematik okumuş bir kimseyim! Neşeli bir yolculuk geçirmek için işi eğlenceye vurduğum:

— Deliler, «akıl en büyük nimettir» diyorlar, ne dersiniz?

— Demek ki, yeni akıllanmışlar.

İçimden «devenin pabucu» diye cevap verdim. Fakat kararlıyım. Mutlaka bu adamla konuşmalıyım:

— Af edersiniz, siz niçin susuyorsunuz?

— Ne konuşayım?

— Konuşacak bir mevzu yok mu?

— Mevzuyu siz seçin konuşalım...

— Peki nereye gidiyorsunuz?

— Gitmiyorum, götürüyorlar.

— Yalnızsınız?...

— Beni insanca götürüyorlar.

— Kim götürüyor?

— Bir zihniyet.

— Nereye gidiyorsun, af edersin, nereye götürülü-yorsun?

— «D» vilâyetine.

— Orada ne yapacaksın?

— Karakola görüneceğim.

Biraz tereddüt ettikten sonra, yine sorularıma devam ettim:

— Emniyet memuru yahut müfettiş misiniz?

— Değil.

— Ya?

— Sürgünüm.

— Yazık.

— Neden yazık?

— İşleriniz bozulmuştur, yakınlarınızdan ayrılmış-sınızdır, yalnız kalacaksınız.

86

— Çok hayalperestsiniz. Dediklerinizden hiç biri olmadı ve olmayacak.

— Aklım yatmadı, nasıl olur?

— Aklın yatmadığı çok iş vardır. Onları da yine aküh geçinenler yapar.

— Sizi dinliyorum, lütfen devam ediniz.

— Hayatımın en mesut dakikalarını yaşıyorum. Şimdi bir iman potasında eridiğimi hissediyorum. Fikirlerimle elele, kolkolayız. Bir kuş kadar hafif, nehirler kadar emin bir şekilde hayatıma devam ediyorum.

— Gittiğiniz yerde sizi kimse karşılayacak mı?

— Belki polisler...

— Bunlar sizi sıkıyor mu?

— Bilâkis, memnun ediyor. Uğrunda bunca çileye katlandığım imanım ve fikrim, iki koluma girmiş iki vefalı dost gibi benden ayrılmıyorlar. Beni çok, hem de pek çok eğlendiriyorlar. Meselâ düşmanlarınız tarafından size benzetilerek bir şahıs vurulsaydı, siz ömrünüz boyunca ona minnettar kalacak ve onun yetimlerine hami olmayacak mıydınız? İşte ben fikir ve îman uğruna vurulmuş bir kimseyim. Şimdi bu iki vefalı dost beni hastanelerinde tedavi ediyorlar...

Sözünü kestim :

— Kardeşim Türkçe konuşuyorsun... Söylediğin kelimelerin mânasını biliyorum; fakat. cümlelerin mânasını anlıyamıyorum... Bir şeyler hissettim, müsaade eder isen düşünüyüm, dedim.

Aradan kaç saat geçti bilmiyorum, hayret, ben de o adam. gibi hiç konuşmamıştım. Otobüsten indiğinde gülererek: «Allah'a ısmarladık» dedi.

Ben de, «güle güle» dedim. Fakat bir tuhaftım.

* *

87

MÜFETTİŞ

Genç müfettiş daireye girince :

— Selâmün aleyküm, dedi:

Müdür bir yandan kahvesini yudumlarken, diğer taraftan sigarasının külünü dökmekle meşguldü. Ayak ayak üstüne attı, şöyle yan gözle genç müfettişi süzdü, gayet ciddi bir ses tonu ile:

— Günaydın Mehmed Bey! Günaydın.

Müfettiş şaşmıştı. Müdür bunu anladığından biraz durdu, tekrar:

— Mehmed Bey günaydın!.

Masaların altından ve yanından çıplak bacakları görünen; dalga dalga saçlarını ojeli uzun tırnaklarıyla düzeltir gibi hareketler yapan kadın memureler, işin ciddiyetini gülererek bozdular. Bu sefer Müdür:

— Her sabah selâmün aleyküm diye içeriye giriyorsun. Evlâdım gençsin, sicil alacaksın. Bu işler selâ-münaleykümle olmaz.

Mehmed Bey gayri ihtiyarî:

— Neden? diye soruverdi. Müdür:

— Neden olacak: Sen «selâmün aleyküm» dedin mi, inkılâplar elden gitti demektir. Ne demek bir genel müdürlükte selâmünaleyküm? Devletin temel esaslarını mı değiştireceksin yani? Biz buna göz yumacak mıyız?

Müfettiş şaşkın şaşkın:

— Ben böyle şeyler düşünmedim.. Şişmanlıktan çenesinin altında ikinci bir gerdan çıkan müdür:

88

— Biliyorum, biliyorum. Bunları bilerek yapsan, o zaman işler değişir. Daha toy sayılırsın. Bazan kendini Mekke'de zannedebilirsin. Meselâ geçen gün odana geldim, hiç sağına soluna bakmadan çalışıyordun. Çalışmakla da sicil alamazsın. Odana bir genel müdür giriyor. Kalkıp karşılamam ve gereken nezaketi göstermelisin..

— Teftiş raporlarını hazırlıyordum, Efendim?.

— Ben nelerden bahsediyorum, sen ne diyorsun. Evlâdım gözünü dört açacaksın.

Teftiş raporu, falan seni kurtarmaz. Günaydın bir, ben iki...

Gülseren isimli memure söze karıştı:

— Efendim, bizim müfettiş bey toto da oynamaz. Milli Piyango bileti de almaz!..

— Olabilir. O şahsî bir meseledir. Amma kumar derse, biz de ona birşeyler deriz. Haa, ne dersin?

Diğer bir memure:

- Müfettiş bey çarşafı bir kızla evlenecekmiş?..
- Hoppalaaa! Bu da nereden çıktı. Hayır, hayır, siz şaka ediyorsunuz. Lise, Üniversite, müfettişlik gibi bir devlet memurluğu.. Sonra, çarşafı kız! Hahhaaa... Amma komik be!

Memurelere bakarak:

- Sağ olun be çocuklar, beni sabah sabah epeyce güldürdünüz.

Müfettiş bey yerine oturmuş, o da gülüyordu. Müdür:

- Şakayı bırakalım, şu Jüventus'u merak ediyorum?..

Bir memur:

- Ben ümitliyim. Müdür, Müfettişe hitaben:
- Siz ne dersiniz, genç müfettişimiz? Müfettiş hemen cevap verdi:

89

mi?

- Biz her bakımdan hazırız. Müdür hayretle:

- Neye hazırız?

- Teftişe.

- Ne teftişi ayol? Müfettiş kızarak, izah etti:

- Jüventus isimli yabancı bir müşahit gelmiyecek

Genel Müdür ve diğer memurlar katıla katıla gülmeye başladılar. Beş-on dakika güldükten sonra Müdür Bey gözlerini sile sile odadan ayrıldı:

- Artık yeter. Bugün bu kadar yeter. Ah çok güldük:

Müfettiş kıpkırmızı kesilmiş, gülmekle ağlamak arası bir yüz ifadesiyle bekliyordu.

Memurelerden biri meseleyi izah etti:

- Aşkolsun Mehmed Bey! Ayol, siz nasıl müfettiş oldunuz? Daha meşhur takımların isimlerini bile bilmiyorsunuz.

Müfettiş Bey iyice şaşırdı. Nerdeyse istifasını verip, gidecekti. Memure:

- Bak, anlatayım: Avrupa kupası maçları var ya? Yarı finalist takımlar şunlardır:

İngilizlerin Liverpool, yine İngilizlerin Leeds United, Batı Almanya'nın FC Köln ve

İtalyanların Jüventus. İşte Genel Müdür Beyin bahsettiği Jüventus, bu İtalyan takımıdır.

Yoksa, müşahit, murakip değil.

Müfettiş:

- Bunu bilmemek gayet tabiidir. Bilmiyorum de-seymişim daha iyi olurdu.

- Neden demedin?

- Bir yabancı heyet gelecekti. Belki onların başında Jüventus isimli adam vardır, sandım.

90

Yine hep birden güldüler. Bir diğer memur:

- Mehmet Bey siz, Fenerbahçe takımını sayamaz mısınız?

- Hiçbirini bilmem.

- Aaaa!... Siz nasıl memur oldunuz? Müfettiş istihzalı bir tavırla:

- Bilmem ki...

SÜLEYMAAN!

Memleketimizde kurulan Western Optik Fabrikasına, Tunç Bey'i müdür olarak tayin ettiler. Tunç Bey, mühendislik tahsilini Avrupa'da yapmış, milliyetçi olduğu için gelip

memleketimizden bir kız ile evlenmişti. Fakat her konuşmasında: «İngilizler şöyle,

İngilizler böyle» diye onları anlatır, sadece anlatmakla da kalmaz, bir de onlar gibi

olmaya çalışırdı. Yani onlara benzemeyi medenî olmanın şartı bilirdi... Meselâ pantolonu

kılıç gibiydi. Ayakkabıları ayna... Dikyaka, kolalı gömleği; kırıvatı ve dudağından hiç eksik

etmediği piposu... Zarif ve centilmen hareketleri... Az konuşması... İnsanlarla samimi

olmaması... Velhasıl tipik bir İngiliz...

«Müslümanım» derdi. Ramazanda içki içmezdi, gazinolara gitmezdi. Memleketin maddi kalkınmasını çok isterdi; bunu İslâm dışı esaslarla halle çalışırdı...

Evinde, akrabalarının hediye ettiği Kur'an-ı Kerim'-den başka dinî kitap yoktu. Onu da okuyamıyordu. Kur'-

91

an'm pek çok tercüme ve tefsiri olmasına rağmen, «Kur'an'ı okuyunca anlamalıyız, bunun için tercüme edilmelidir» diye güya dinî konuşmalar yaptığını zannederdi. Karşısındakiler

ilmihalden, siyerden, hadisten söz açınca, bizim müdür beyin canı sıkılır, ilmî olmaktan ziyade hissî ve aklî olan milliyetçiliğin esaslarını işler, saatlerce konuştuğu olurdu. İş yerine saatinde gelir ve saatinde ayrılırdı. Avrupalı, işinin başında ciddî adamdı... «Kaytarmaz, tembellik etmez ve tekniği bilir» di. Anıma Tunç Bey'in bugünlerde mühim bir problemi vardı. Personel şefini çağırması, tekniker Süleyman'ın sicilini birlikte dolduracaklardı.

Oldu, olacak, Tekniker Süleyman'dan da, biri iki cümle ile, bahsedelim. Bu adamcağz dinî gazeteler okurdu. Dolayısı ile İslâmiyet'e çatan, açık-saçık resimler basan gazete ve mecmuaları hem almaz, hem de onların aleyhinde konuşurmuş. Namaz kılar, içkili ziyafetlere katılmaz, hanımını da kapalı gezdirmiş.

Müdür Bey, bu kadarını fazla bulurdu.- «Biz de müs-lümanız...» der, piposundan derin bir nefes çeker, eliyle küllerine vurur, Adam Smith gibi düşünür, sonra: «Çalışkan çocuk, işinin adamı, ama neden bize benzemiyor? derdi.

Zile bastı, gelen kapıcıya iki bardak meyva suyu söyledi. Yine epeyce düşündü. Getirilen meşrubattan bir yudum aldı, tekrar düşüncelere daldı. Personel şefine bakarak:

— Haydi hepsi bir yana, şu Süleyman'ın uzun donuna bir türlü aklım yatmıyor... Füze devrinde, atom devrinde uzun don?... Yahu millet Aya gidiyor, biz ne ile meşgul oluyoruz!. Uzun don ha?... Hay anasını, se^ nelerce geriye dön, bu kadar yapılan işleri hiçe indir...

Bir yudum daha içti ve geçirdi: 92

— Af edersiniz... Buyurun efendim, meşrubatınızı içiniz... Düşünün bakalım bu işi nasıl halledeceğiz?

Personel şefi:

— Evet efendim, iş elbiselerini giyerken arkadaşları görmüşler, Tekniker Süleyman uzun don giyiyor-muş...

— Yaaa! Hayret değil mi? Western Fabrikasında uzun donlu işçi... Topuklarında mıymış ne? Bari lastik yerine beline ip bağlasaydı...

— Büyük annem «uçkur» derdi.

— Uçkur, değil mi? Hay Allah! Ya uçkur bağlasaydı... Dikkat etseydiniz uçkuru da var mı?

Şef:

— Arkadaşları sormuş «medeniyet uçkurda, donda değil; medeniyet teknikte ve ilimdedir, demiş.

— Bak, bu söz doğru... Amma ne olur uzun don giymese de kısa don giyseydi, olmaz mı yani? Sanki kısa don giymekle ilmine, sanatına noksanlık mı gelecekti? Vallahi benim aklım almıyor, nasıl olur yüksek tahsilli sayılacak bir arkadaş uzun don giyebiliyor?

Gülerek devam etti:

— Üç tane kısa don hediye etsek, acaba onları giyer mi?

— Müdür Bey, şaka ile bunların hepsi kendisine söylendi. Meselâ «sana kısa don hediye edelim» diyenlere, «ben de onları İngilizlere hediye ederim» cevabını veriyor.

Müdür buna çok sinirlendi:

— Siciline yazacağım! Bir memurumuza uzun don giy diremiyoruz! Böyle adamların, tereddütsüz, sicilini bozmalı...

Biraz düşündü:

— Sicilde kısa don giyer, uzun don giyer sütunu yok, değil mi?

93

— Bu kitap, şundan bahseder. Hele, şöyle bir vpa-rağrafı vardır ki, ne buluş! Kıymetli bir eser...

Yahut:

— Üstündeki fiyat cildinin parası... Kitap on para etmez.

Sonra alıcıyı ele alır:

Konuşmayı çok sevdiği için bunları anlatırdı. O bol bol konuşur, ben de istifade ederdim.

Bir gün, komşu bakkaliyeden biri geldi:

— Ahmed Bey, merdiveni biraz verir misin? deyince, bizimki barut fıçısı gibi patladı:

— Vermiyorum! Az yiğin bir merdiven yaptırılın. Adamcağz hiçbir şey söylemeden geriye döndü, giderken, bizim kitapçı konuşuyordu:

— Partiye verdiğiniz paraların yüzde biri ile bir merdiven yaptırın. Milletın sırtına basacağınıza, merdivene basın. Utanmaz adamlar, sıkılmıyorsunuz!...

Allah, Allah!... Ortada kızacak ne vardı? Merdiveni istedi, verirsen ver, vermezsene verme. Böyle bağırp, çağırmaya ne lüzum vardı.

Diğer taraftan düşündüm ki bu işin içinde birşey-ler var. Ahmed Ağabey sinirlenmiş iken, şunun damarına basıp, birşeyler öğreneyim...

— Ahmed Ağabey!...

— Sus!...

Yine gözlüklerinin üzerinden baktı. Bir-iki kitabın yerini değiştirdi. Bir kitabı aldı, diğer eline vurarak çat çat sesler çıkarttı. Belli ki o kitap sopayı hak etmişti. Bu kitaplar Ahmed Ağabeyin çocuklarıydı... Onları siler temizler, yerlerini değiştirir, konuşur ve döverdi...

— Şu kitabın içinde... Ulan böyle kitap yazılır mı? Allah'tan utanmıyorsunuz bari kuldan utanın! Sizin dedeniz maymun ise bize ne?

Ohh, biraz ferahladım. Bu paparanın bana ait ol-36

duğunu zannetmiştim. Meğerse Darvinci bir ahmağa imiş...

Devam etti:

— Sonra tabiat mabiat... Arkasından kız, kadın... Tenkidinin bundan sonrasını yazamayacağım, zira

nezaket hudutlarını bir hayli aştı... Sonra sadede geldi:

— Şu dükkâncı var ya? O partidendir işte. Bunlara çöp vermem, çöp!...

— Ağabey, partiyi patırtıyı ne yapacaksın! Komşudur, merdiveni ben götüreyim?...

— Asla!

Bunları o kadar yüksek sesle söylüyor ki, komşu dükkânlar rahatlıkla dinleyebilirlerdi:

— Asla! Merdiven haa... Acı acı güldü:

— Onların partisi iktidarda iken, şu kapıya bir polis memuru dikildi: «Dükkân sahibi siz misiniz?» Dükkânda ben olduğuma göre, herhalde benim,» dedim. «Sizi başkomiser görmek istiyor» deyince tepem attı:

— Yahu, biz kimsenin suyuna sabununa karışmadık. Kimseye ayranın ekşi demedik. Belâ uzak olsun diye eşek gibi anıranlara bülbülsün de dedik. Eeee, bu adamlar ne diye beni karakola çağırıyorlar?

Biraz sustu, iç geçirdi. O günleri yaşar gibiydi:

— Kalktık, atların zincire vurulup, bitlerin yarıştığı caddede, şu caddede...

— Heyecanlanmıştı, kapıya kadar gitti, görmüyor-muşum gibi, kapının önünden geçen caddeyi parmağı ile gösterdi/:

— İşte bu caddede, yürüyerek karakola gittik. Kapıda biraz bekledim, beni getiren polis girdi, çıktı; olmadı öbür kapıya, bu kapıya. Yahu ne oluyor be adamlar, katil mi yakaladınız?

Menan Cinleri — F.: 7

97

Ak saçlarını parmakları ile taradı:

— Nihayet komiser hazretleri bizi kabul buyurdular... dedikten sonra, aralarında geçen konuşmayı şöyle anlattı:

— Sen, elif cüzü satıyormuşsun?...

— Evet satıyorum. Ticarete mani yok.

— Satmayacaksın!..

— Benim yedi tane çocuğum var, onlar ekmek istiyorlar, Komiser Bey...

— Elif cüzü sat-mı-ya-cak-sm..

— Ticarete mani var mı? dedim.

O zaman, Komiser, yiyecekmiş gibi yüzüme baktı ve:

— Alın bunu içeri, dedi.

Baktım pabuç pahalı... Bu yaşta sopa yemek de var...

Gözleri doldu:

— Peki satmayız, dedim. Yanıma bir polis kattılar, dükkâna geldik. İşte şurada deste ile duran elif cüzlerini polise teslim ettim.

Sesini daha yükselterek:

— Sizin partiniz yaptı bu işi.. Gidin Elif cüzlerinin parasını alıp, onunla bir merdiven satın alın, sizin olsun. Partiniz, pırtınız, şefiniz, şüfünüz yaptı... Parti bi-nasmdadır, gidin arayın.

Sesini alçalttı:

— Utanmadan bir de gelmiş benden merdiven istiyorlar. Sizin yükseklerde ne işiniz var, yerin dibine girin. Merdiven ha...

* * *

98

ÖTELERDEN BİR SES GELDİ

— Dur!..

Abdullah, eşiğini durdurdu ve dönüp silâhlı adamlara baktı. Biri:

— Sen kimsin?

— Resûlullah'm ashabından Habbab'm oğlu Abdullah.

— Korkma öyleyse. Bize faydalı olacak bir hadîs-i şerif söyle...

— Pederimden işittim, o da Resûlullah'tan işitmiş. Resûlullah sallâllahu aleyhi ve sellem hazretleri buyurmuş ki: Bir fitne çıkacak, fitneye sebep olanların bedeni öldüğü gibi kalbi de ölecek. Kişi mü'min olarak akşamlayıp, kâfir olarak sabahlayacak.

Meleklerle şeytanlar da orada toplanmıştı. Gerçi bu ruhanî varlıkları insanlar görmüyordu, fakat onlar görüyordu, işin en garip tarafı melekler de, şeytanlar da gülüyordu.

Silâhlı kişilerden biri:

— Peki, Ebûbekir ve Ömer hakkında ne dersin? Abdullah (R), onları hayırlı sözlerle yâd etti.

— Anlaşıldı, Osman hakkında, hilâfedinin evveli ve âhiri için de fikrini söyle!..

— Evveli de, âhiri de iyi idi, haklı idi.

— Yeter, şimdi Ali'nin hakem tayin etmek işinden öncesini ve sonrasını anlat!..

Abdullah (R), sakın bir sesle ve hakkı tavsiye ederek :

— Ali,. Cenâb-ı Hakk'ın emirlerini hepimizden iyi bilir ve takva sahibidir. İleriye de gören bir insandır.

99

Deyince silâhlı adam kaşlarını çatı:

— Sen hislerine kapılıyorsun. İsim ve şöhrete alda-narak taraftarlık ediyorsun. Bunun cezasını hayatınla ödiyeceksin!..

Eşiğin üzerindeki kadın, peçesini aralıyarak baktı. Melekler gülmez oldu. Şeytan kahkaha atıyordu. Abdullah'ın hanımını eşiğin üzerinden indirdiler. Abdullah (R) :

— Hanımım hastadır, yakında bir çocuğumuz olacak, onu rahatsız etmeyin.

— Anlaşıldı, anlaşıldı...

Hep birlikte hurma ağacının altına gittiler. Bu sırada bir hurma düştü. Silâhlı kişilerden biri hurmayı ağzına attı. Diğeri:

— Bu olmaz! dedi. Hurmayı ya sahibinden helâllik isteyerek alırsın veya para ile...

Öbürü, hurmayı ağzından attı ve tükürdü.

Yine bu sırada zimmîlere ait bir domuz yakından geçiyordu. Silâhlı' kişilerden biri domuza, kılıcıyla vurdu; domuz ağır yaralandı ve sonra öldü:

Diğeri:

— Bu senin yaptığın, yeryüzünde fesat çıkarmaktır.

Deyince, domuzu öldüren gidip, hıristiyan razı etti ve helâlleşti.

Bu hâdiseleri seyreden Abdullah (R.):

— Yaptığınız işlere bakınca, sizler müslümanımız; ben de müslümanım. Sizden, bana zarar gelmez. Zira ben, İslâm'a göre bir suç işlemedim...

Silâhlı adam, Abdullah (R) 'in sözünü kesti, gayet kızgın bir ifade ile:

— Bir suç işlemedim, diyorsun. Ali, bir hakem seçti. Bu hal, küfürdür! Küfre razı olmak da küfürdür, senin katlin caizdir.

100

— Sizler kimsiniz, gayeniz ne?

— Görmüyor musun, bizler müslümamız. Yoksa şüphe mi ediyorsun? Bazı kimseler bize «haricî» der. Gayemiz ise, Muaviye ve Ali taraftarı diye bölünen müslümanları birleştirmektir. Eğer birleşmezlerse, vahdeti ve uhuvveti temin edinceye kadar her iki tarafı öldüreceğiz!..

Abdullah (R.), bütün sabrını toplıyarak, metanetle:

— Bakınız, bir arkadaşınız domuzu öldürdü, diğeri «bu fitne çıkar maktu-» dedi. Ve, arkadaşınız da gidip, hıristiyan zimmîden özür diledi. Şimdi sorarım size, bir domuzu

öldürmekten fitne çıkarken, bir hurmayı izinsiz yemek haram olurken, müslüman kanını akıtmak, hem haram, hem de fitne çıkarmak değil midir?

Karşığı:

— Yeter!..

Deyip, kılıcı salladı. Abdullah (R.), hafifçe geri çekildi. Lâkin kulağından boynuna doğru ağır bir yara aldı. Silâhlı diğer adam, Abdullah (R.)'m hanımını şe-hid etti.

Abdullah (R.):

— Şaşkın müslümanları yola getirmek için hükümet gerek. Derken ikinci kılıcı yedi, yine:

— Hükümet...

Diye inledi ve şehid oldu. Şeytan, kılıcı kanlı bu adamlara:

— Haydi durmayın iki rekat şükür namazı kılın, durmayın...

Diye fısıldadı.

Meleklerden biri çok şaştı ve şeytana:

— Sen namaza, niyaza karşı iken, neden bunlara namaz kıldırıyorsun?..

Şeytan kendine has gülmesi ile cevap verdi:

— Bu sapık ve ahmak adamlara cinayet işlettim.

101

Çok büyük günah kazandılar. Şimdi, günahlarına şükür etsinler ki, cehennemin dibine göndereyim onları.

— Sen çok tehlikeli bir düşmansın... Şeytan:

— Hayır. Yanılıyorsun! Sen melek olduğun için bu işleri pek bilmiyorsun. Bir insan için en tehlikeli düşman, bizi kendisidir. Mesela şu cinayet işleyen adamlar, kendilerini âlim, kadı, fakih zannettiler. Halbuki değil. Bir âlime tabi olmaları gerekirken, nefislerine tabi oldular. Helâli, haramı birbirine karıştırdılar. Ben de onlara yardım ettim, hepsi bu kadar.

Melek:

— Yani sen, herkese kötülük etmek istemez misin?

— Kötülük etmek benim mesleğimdir. Fakat bazı müslümanlar ilim ve ibadet ile kötülük kapılarını kapatıyorlar. Bu yetmiyormuş gibi bir araya gelip, bir âlime tabi oluyorlar. Artık onların içine giremiyorum, gir-sem bile, onların sevabını artırmaya sebep oluyorum, buna da çok üzülüyorum.

— Anlayamadım...

— Anlamıyacak ne var? Meselâ Abdullah'la karısı iyi müslümandı. Bunlar Ali gibi bir âlime de tabiydi. Bunların içine bir şüphe atsam, hemen kitaba baiup, âlime sorup; şüpheden, şüphesizliğe geçiyorlar ve sevap kazanıyorlar. Ben de ahmaklık edip, böyle adamların içine şüphe attığıma üzülüyorum. Bakınız, Abdullah'la karısı şehid oldu. Onları bozamadım.

Şeytan burada kahkahayı bastı:

— Bana hariciler gibi adamlar gerek. Hem hâkim, hem savcı, hem davacı olacak. Zanlıyı giyaben mahkeme edecekler; hemen infaza başlayacaklar. Gördün mü Cehennem yolcularını? İşte ben de bu yolcuların yolunu açıyorum.

Melekler hep bir ağızdan: 102

— Hariciler... Kur'ân caddesinden ayrılan hariciler... Helâlle haramı karıştıran hariciler... Cehaletlerini önder, günahı zevk, cinayeti cihat zanneden hariciler... diyerek uzaklaştılar. Ötelerden bir ses geldi:

«Fitne iki doğru arasında olur. Fitnenin zuhuru zamanında oturan, ayakta durandan daha hayırlıdır. Çünkü Fitneyi çıkaranların akli yoktur.» Yarab, hakiki mü'minlere yardım et!..

* * *

PİLOTSUZ UÇAK

Büyük bir uçak, yolculuyla birlikte havalandı. Tek pilotu ve epeyce de mürettebatı vardı. İşin en garip tarafı, pilot ve mürettebat ilk defa uçuşa çıkıyordu. Fakat yolcuların alışık oldukları bir seyahatti bu.

Uçak bulutlar kümesini geçti, fırtınalardan kurtuldu ve irtifasını aldı. Bununla beraber bir çok tehlikeler vardı veya öyle sanılıyordu. Baş döndürücü bir hızla uçuyorlardı. Görenler: «Hayret, bunlar uçmayı nereden öğrenmişler?» diye mırıldanmaktan kendilerini alamazlardı. Mürettebat da uçmaya alışmıştı zaten. Hatta şimdiye kadar neden

uçmadıklarına üzüldü, şaka yollu da olsa birbirlerini itham edip eğleniyorlardı. Çünkü hepsi samimi ve şen kimselerdi. İşte ne olduysa o anda oldu. Motorlar susmadı, kanat kırılmadı ve yangın da çıkmadı. Fakat müthiş bir şey oldu, uçağın tek pilotu aniden oluverdi. Yolcular

103

dahil herkes şaşırdı. Gerçi ölüm olağan şeydi. Hatta ölümü sevme talimleri bile yapıldı. Amma, gökyüzünde uçarken pilota ölüm gelmesi, sanıldığı kadar normal kabul edilemezdi. Hepsi ölse idi, yine önemsizdi. Ölüm haktı. Hakk'ın emri idi, kim ne diyebilirdi? Fakat pilotun ölmesi bambaşka bir şeydi. Herkesi şaşırtan da bu oldu: Pilotsuz uçakla uçmak...

Mürettebat, beklemekten başka bir çare bulamadı. Hattâ bazıları, bu uçak bir dağa çarpar hepimiz kurtuluruz, diye düşünürken, diğerleri uçak içinde pilot aramaya koyuldu. Bazıları, pilotluk yapabileceğini söyledi. Onların on parmağında on hüner vardı. Herhalde bunlardan biri de pilotluktu. Herhalde, diyoruz, zira uçak idare edemeyen kimseler, pilot olduklarını nereden bilebilirlerdi?

«Pilotluk yapabilirim» diyen herkesi tek tek pilot kabinesine getirdiler. Bütün mürettebat onun başına dikilip: «Haydi yap bakalım, ne yapacaksan...» dediler. Adamcağız elini kaldırıp bir düğmeyi çevirmek istese, hep bir ağızdan bağırdılar: «Dur, onu yapma.» Nedeni malûm idi. Her düğme tehlikeli olabilirdi, kolay değil, tepe takla aşağıya yuvarlanmak da vardı? Bunun için hiçbir düğmeye kimseyi dokundurtmuyor ve pilot arıyorlardı. Sanki düğmelere dokunmadan uçağı idare edecek birisi çıkacakmış gibi... Mürettebattan biri de pilotluk işini üzerine almıyordu. Onlar biliyordu ki bu tehlikeli düğmelere dokunmakla uçak idare edilecek. Amma hangisine dokunma-lı? Bu uçağı nasıl idare etmeli. Öte yandan yolcuların istekleri de yerine getirilmeliydi. Aksi halde dedikodular çıkabilir, hattâ karışıklıklara sebebiyet verilebilirdi. «Pilot bulunacak» diye yolcuları oyaladılar. Hepsi sabırla bekledi. Bekledikleri de iyi oldu. Pilotsuz uçakta seyahat etmeye böylece alıştılar. 104

Bu hal mürettebatın da dikkatini çekti. Pilotsuz uçak da olabiliyormuş diyenler sıraya dizilmeye başladı. Hafızalarını yokladılar, pilotsuz uçaklar vardı, füzeler gibi... Medeniyet bu derece ilerlemişken pilotsuz uçak neden olmasın? Hem de kendilerinin bir pilotsuz uçakları bulunması bir bakıma sevindirici şeydi.

Başlangıçta da söylemiştik; Uçak epeyce yüksek bir seviyede uçuyordu. Dünya yuvarlak olduğuna göre bitip tükeneyeceği yoktu. Elli, yüz, isterse bin tur atabilirdi. Kendilerinin sabrı vardı. Hattâ uçmaktan hoşlanıyorlardı. Uçmaktan kim hoşlanmazdı ki? Derken benzinin çok az kaldığı haber verildi. Bunu söyleyene çok» amma pek çok kızdılar: Böyle karalı haber vermek sana mı kaldı?» dediler. Bir başkası pilotsuz uçak olmaz, diyecek oldu, hep birden «Tenkit yok» diye susturdular. Hem neden pilotsuz uçak olmazmış?.. İşte vardı ve uçuyorlardı. Artık yaşanmaz hale gelen dünyaya inmeye de niyetleri yoktu. Ne yol parası, ne hava parası isteniyordu. İsteyen istediği işi görür, isteyen pencereden dışarı bakar, hava tahminlerini yürütebilirdi. Ahireti düşünmek de serbestti...

Mürettebattan birinin aklına bir fikir geldi, dedi ki: «Ben duymuştum, planörler varmış, bunlar uçaktan çok daha basit ve ucuz imiş. Lakin benzinsiz ve motorsuz uçabilirlermiş. Tek farkı, onların uçaktan daha az süratle gitmeleriymiş.»

Bunu duyan diğeri fırladı: «Daha basit, daha ucuz bir şey benzinsiz ve motorsuz gitsin de, neden bizim uçağımız bunu yapamasm?»

Bir başkası: «Bizim uçağın motoru var» diye hatırlatma yaptı. Bunun cevabını evvelki verdi: «İyi ya, motor da cabası. O planör mü ne karın ağrısı ise, motorsuz uçarken bizimki neden motorlu uçasın?»

Bu parlak fikir içler açtı ve herkesin yüzü gülmeye

105

başladı. «Yaşasın, dediler. Tenkitte ne var ki, işte böyle, hep iyilikten haberler yağdırmalı...»

Buna yine mürettebattan biri cevap verdi: «Tenkidin gerektiği yerlerde bulunur. Anıma böyle gökyüzünde ve pilotsuz bir uçaktan tenkit etmek, pencereden dışarı atlamak gibidir. Zaten tehlike büyük, bir de ümitsizlik baş gösterirse, düşmeden ölürüz.»

Öbürü: «Ölmeden evvel üzölmeye lüzum yok,» deyince hepsi güldüler. Onların bu neşeli halini gören yolcular: «Galiba pilotsuzluğa bir çare bulundu» diye sevindiler. Uçak düşse, mürettebatın canları da, mallan da gidecekti. Bunun için yolcular, mürettebat gereken tedbirleri alır, diye düşündü ve rahatladılar.

Mürettebattan biri pilot kabinine gitti. Bir sürü gösterge ve anahtarlar gördü. Biraz ilerleyince uçağın göğö doğru tırmandığını sandı. Aşağısı deniz olduğundan o da gök gibi görünüyordu. Yukarısı zaten göktü. Uçak yere paralel değil, sanki tırmanıyor gibiydi.

İrtifayı kontrol edecek kadar bilgisi de yoktu. O zaman içine bir ürperme geldi. «İnsan, inebileceği yere kadar yükselmeli» diye mırıldandı. Sonra arkadaşlarının yanına döndü. Sakin bir sesle: «Uçak göğö doğru tırmanıyor» dedi.

Biri: «Gökte ne işi var?» diyebildi.

Öbürü: «Yere inmesi daha tehlikeli, çakılır kalırız. Halbuki gökte böyle bir tehlike yok.» cevabını verdi.

Bir başkası: «Ya, benzinimiz biterse?» diyerek endişesine cevap aradı.

Evvelkilerden biri cevabı yaptırdı.- «Atmosferi geçince benzine ihtiyacımız kalmıyacak. Peyk gibi dönüp duracağız.»

Düşünceli duran: «O zaman da havaya ihtiyacımız olacak?»

Hazır cevap olan bunun da çaresini bildirdi: «Uça-

106

ğın kapıları kapalı, burası bizim hususi dünyamız. Dı-şardaki havasızlık bize tesir etmez ki...» deyince, yine düşünen adanı sordu: «Peki orada ne bulup, ne yiyeceğiz?»

Evvelki: «Hiç kimse bulunduğu yerden kımıldamasın. Çünkü enerji sarf etmiş olur. Hind Yogileri yetmiş gün aç kalabilmişler, biz de oturursak, aynı müddet aç kalır ve ölmeyiz.» Bu fikri hepsi tastik ederken, daha cazip bir fikir ortaya atıldı: «Biz de uyursak, bir asır ölmeden yaşayabiliriz.»

«Sonra?»

— «Canım o kadar yaşadıktan sonra, artık ölmeliyiz. Dünyada olsak bu kadar da yaşayamazdık. Düşünsenize, şu anda yer yüzünde kaç cenaze taşmıyor. Halbuki bize bakın, dipdiriiz işte.»

İşte bu mantık çok kuvvetliydi.

Uyuma fikrini ortaya atan yalandan horlamaya başladı. Diğerleri, «Horlama da uyuyalım» dediler. Öbürü horlamayı kesti. Biraz sonra «aç adamı uyku tutmaz ki» diye biri söylendi.

Öbürü «konuşma, enerjin azalır» diye onu ikaz etti.

Bu sırada yolculardan biri fırladı: «Mürettebata bak, uyuyorlar. Yahu acıktık, yemek getirin, su getirin, hattâ çay getirin,» diye bağırdı.

Mürettebat: «Otur kardeşim, kendi enerjini bitirmen yetmiyormuş gibi, bizim de enerjimizi bitirip durma.»

«Ne enerjisi, ben uçak değilim, sen aklını mı kaçırdın?» diye bağırdı.

Mürettebat manâlı manâlı başım salladı: «Cahil kimselerle birlikte bulunmak büyük talihsizlik. Ne yapalım bunlara da gerçeği anlatmalıyız, ikna etmeliyiz.» diyerek ayağa kalktı: «Arkadaşlar sizlere bir müjde ve-

107

receğim, benzinimizin bitme tehlikesi yoktur.» Herkes birbirine baktı ve güldü. Bu habere sevindikleri belli idi. Devam etti: Belki uzun zaman havada kalacağız, bunun için ayağa kalkmayınız, konuşmayınız, hattâ esnemeyiniz. Mümkün olduğu kadar uyuyunuz. Belki bir asır, yani yüz sene uyumanız isabetli olur. Çünkü uyuduğunuz müddetçe yaşayacaksınız. Tıpkı Eshab-ı kehf gibi...

Yolculardan biri: «Ben yüz sene gökyüzünde kalmak istemiyorum. Annemi babamı özledim. Yanıma bir takım elbise almadım. Ben ne yaparım?» diye ağlamaya başladı. Bir başka yolcu atıldı: «Beyefendi bizim işimiz var, bir an evvel yeryüzüne dönmemiz gerekir, bizim uyumamızı bırakın da mümkünse sizler uyanın,» deyince mürettebat baklayı ağzından çıkardı.- «Biz yere inmeyi düşünmüyoruz. Çünkü bizim yere inmemiz düşmemiz manâsına gelir. Bu bakımdan daima ileri, daima yükseğe tırmanacağım. Hem şu yeryüzü yaşanmaktan çıktı artık.»

Yolculardan biri onun sözünü kesti: «Yahu, yaşansın yaşanmasın, orası bizim bileceğimiz iş. Siz, bizi yere indirin, başka şey istemiyoruz.»

Mürettebat başını manâlı manâlı salladı: «Maalesef» dediler. «Biz yere değil göğe gidiyoruz. Belki kısa bir zaman sonra Ay'da veya Merih'te olabiliriz.»
Yolcuların gözleri az kalsın yuvalarından fırlayacaktı. Biri takvimli saatine baktı: «Ne diyorsun benim beş saat sonra milli bankada bulunmam gerekir, aksi halde bonoyu ödeyemem ve protesto olurum, ticari itibarım düşer.» Biraz nefes aldı. İçinde bulundukları durumun verdiği heyecanla konuşmasını kesmek zorunda kalıyordu. Biraz sakinleşmiş olacak ki konuşmasına devam etti: «İşin şaka tarafı yok. Mutlaka bonomu ödemem gerekir.»

108

Oturanlardan biri onu tastık etti: «Doğru, namuslu insan, borcuna sadık olur,» dedi. Mürettebattan biri: «Arkadaşlar mantık içinde, bir mantıksızlığa sürükleniyoruz, biraz daha gerçekçi olalım. Yani pilotumuz vefat etti. Şimdi bize düşen vazife uçağı bir hava alanına indirmektir.

Öbürü itirazı bastı: «Evvelâ mantık içinde mantıksızlık ne demek?. Sonra uçağı bir hava alanına indire-cekmişiz... Yani komünistlerin, masonların, dinsizlerin, imansızların hava alanına inip, buyurun: Uçağımız da, canımız da size feda olsun mu diyeceğiz?»

Mürettebattan biri, öbürünün kulağına eğildi: «Allah razı olsun, böyle güzel konuşan kardeşlerimiz olmasa yandık billahi!»

Uzun zamandır konuşmayan yolcu feryadı bastı: «Ey millet yetişin, bunlar Çince konuşuyor.»

Mürettebatın yüzünde üzüntü dalgası dolaştı: «Yazık, adam çıldırdı» diye.

Oturanlardan biri fırladı: «Mürettebat kimlerden oluşuyor, toplansın bakalım!»

Mürettebat pilot kabininin önünde toplandı-. «Buyur, emriniz?»

Yolcu bu istihzalı söze aldırmadı. Mürettebata sor-du: «Şu anda pilotumuz var mı?»

«Biliyorsun, öldü.»

Parmağını adamın gözüne sokarcasma uzattı ve bağırdı: «Hemen bir pilot bulun ve uçağı indirin!»

Yolcular hep bir ağızdan: «Eveet!» diye bağırınca, mürettebat bir asır yaşamaktan vaz geçti: «Arkadaşlar, kim pilot olacak, Allah rızası için...»

Bir tanesi: «İhlasıma zarar verir amma, isterseniz ben pilot sandalyesine oturayım.» dedi.

Tevbe istiğfar çekerek kabine girdi, sandalyeye oturdu. Sağa sola baktı. Bir levveye el attı. Öbürü «Aman!» derken, uçak sağ tarafa döndü.

109

«Kardeşim niçin o levveye el attın? Hiçbir şeye el sürmeden uçağı idare edeceksen et, etmiyeceksen çekil!»

Diğeri kızdı:

«Biliyorsan, gel sen kollar!» Öbürü:

«Canım tenkidi bırakın, işte bakın sağa döndük. Sola dönmedik yaa, siz ona bakın!..»

Hele susun bir ses geliyor.»

Mikrofonu alıp, kulağına götürdü. «Galiba İngilizce konuşuyorlar. Bu Avrupalıların tarih boyunca yaptığı kötülükler yetmiyormuş gibi, bizi havada da buldular.»

«El öğüt verir de ekmek vermez. Telsizi dinlemeyin.»

«İstişare sünnettir ya...»

İstişareyi kendi aramızda yaparız. Telsizle, frenkle işimiz ne!..»

Kabinde oturan:

«Aaa, Türkçe konuşuyorlar.»

Gerideki itiraz etti: «Her Türkçe konuşan dost değildir.»

«B 140 uçağı, B 140 uçağı, sesimi duyuyorsan cevap ver!..»

«Arkadaşlar B 140 uçağı diyorlar, bizim uçağın numarası var mı?»

Mürettebattan biri: «Tamam tamam bizim uçak. Fakat cevap verme. Yerimizi öğrenmesinler. Belki arama yaparlar.»

Diğeri itiraz etti: «Yahu açlık beyninize mi vurdu, ne araması?..»

Bu sözden cesaret alan pilotcuk cevap verdi: «Evet evet, sesini duyuyorum, ne diyeceksin?»

110

«B140 uçağı uçuş hattının dışına çıktınız, cevap ver.»

«Kardeşim sen aklını mı yitirdin. Gökyüzünde hat mat olur mu?» Direkler nerde ki, ipi nereye gerelim?»
«B 140 uçağı, pilotu ver, pilotu ver, acele pilotu ver.»
«Pilot öldü, pencereden atalım mı? Başka nasıl verelim?»
«B140 uçağı, ciddi konuşun, aksi halde hayatınız tehlikeydedir. Mecburi iniş yapmak zorundasınız.»
Pilotcuk arkaya döndü: «Arkadaşlar mecburi iniş yapacaktık.»
Biri elini sallıyarak: «De ki gelip, kendisi indirsin.*»
«Yahu o, nasıl gelsin?»
«Gelemiyorsa sesini kessin!» «B 140 uçağı cevap ver.»
«Buyur kardeşim, buyur.»
«Panodan anlayan pilot sandalyesine otursun, ben pilot Sadık, vereceğim emirleri harfiyen yerine getirin.»
«Sen kim oluyorsun ki emir veriyorsun. Sen Sadık'-san be de Baki!»
«B 140 uçağı, isteklerimizi yerine getirmezsiniz, düşeceksiniz!»
Pilotcuk ayağa fırladı: «Arkadaşlar, ben karışmıyorum.»
Mürettebattan biri sandalyeye oturdu: «Burası B 140 uçağı, ben uçak mürettebatından Şamil. Emirlerinizi yapacağım.»
Arkadakiler: «Kimin emrini yapıyorsun?»
«İhanet!»
«Yalancı...»
«Sen bir ajanmışsın...»
«Makam için bunu yapıyorsun!..»
Derken uçak alçalmaya başladı. Bu sırada sarsılmalar oluyor, motorun sesi değişiyor. Her değişiklikte
111
feryatlar, isyanlar, «Ölüyoruz, gittik, yandık» gibi sözler ediliyordu.
Derken, uçak piste indi. Fakat sarsıntılar o kadar şiddetli oldu ki yolcular da, mürettebat da bayılmıştı. Bayılmayan sadece pilot sandalyesindeki şahıstı. Uçağın gazını kesince motorlar sustu, pilot da başını mindere dayadı, yarı baygın halde kaldı.
İtfaiye, can kurtaran arabaları uçağı sardı. Yolcular ve mürettebat hastaneye taşındı. Günler geçtikçe hastalar iyileşti. Bilhassa mürettebat çok sinirliydi:
«Şamil bunu yapmamalıydı... Amma da pilotluğa hevesli adammış... Koltuğa konmak için bizi ne yaptı?.. Ellerle sohbet edip, onlara uydu, bizleri dinlemedi. Artık onunla alâkamızı kesmeliyiz .Onun faydası değil zararı olur. Bir insan, menfaatine bu kadar düşkün olmamalı...»
Gibi konuşarak, Şamü'den uzaklaştılar, zaten yolcular da kendi yaşantılarına dönmüşlerdi.
Bir Arif geldi:
«Geçmiş olsun Şamil, mutlak bir ölümden kurtuldunuz...»
Şamil üzüntülü halde cevap verdi:
«Gerçi ölümden kurtulduk, fakat öyle haller oldu ki, ölümü mumla aradım.»
Arif olan cevap verdi:
«İnsanoğlu çok' az şükreder. Madem ki şükretmediğimizi anladık, öyle ise biz şükredenlerden olmaya çalışalım.»
Şamil:
«Gerçek olan da bu...» dedi ve yürüdüler...
* * *
DERMANSIZ DERT...
İstanbul'da kimler yok ki? Köylerden, kasabalardan ve şehirlerden gelenler, burayı bir insan koleksiyonuna çevirdiler.
Çevirdiler, diyorum. Halbuki ben de bir başka yerden geldim. Zaten yedi sülâlesi ile İstanbullu olan kaç kişi gösterilebilir ki?
Neyse, bunları geçelim.

Geçen gün aklıma esti, şöyle bir dolaşayım dedim. Doğrusunu isterseniz, İstanbul'un taşı toprağı altın, sözü artık çok gerilerde kaldı. Bu söz yerine şimdi, «sokakta dolaşanın ayağına pislik bulaşır» denmektedir.

Ne olur, ne olmaz gibilerden bir tanıdığın evine gitmeyi uygun buldum.

Zile bastım, dış kapı açıldı, girdim ve tekrar zile bastım, bu sefer dairenin kapısı açıldı, alıştığımız karşılamalardan biriyle içeri alındık.

Hal l^atır sormalardan sonra:

— Sizi biraz üzgün görüyorum, dedim. Zaten o da içini dökecek birisini arıyormuş:

— Nasıl üzölmeyesin, be kardeşim. Yedi senedir memlekete gitmedik diye, geçenlerde köyün yolunu tuttuk. Fakat hevesimiz kursağımızda kaldı. Sanki kılçık yutmuş gibi oldum. Mübarek ne mideye gidiyor, ne de dışarı çıkıyor.

— Hayrola, derdin büyüğe benziyor...

— Herkesin kendine göre bir derdi var. Eskiler «dert yiğitte bulunur,» derlerdi diye, yiğitliğe ömür bo-

112

Menan Cinleri — F.: 8

113

yu sahip çıkmadım amma, dert de bizim yakamızı bırakmadı. ..

— Hadiseyi merak ettim, köye gittiniz ve kılçık yuttunuz?.

Arkadaşım bir kahkaha koyverdi. Gülmesini dinledikten sonra:

— Sahi ne oldu? diye tekrar sordum.

— Ne olacak be kardeşim, kimseye borcumuz yok ki yakamıza yapışsınlar... Başım dik, alnım açık gezdim. Gezdim amma, yediden yetmişe kadar herkesi ziyaret etmek de gerekiydi, bunu da biliyorsun.

Başımla tastik ettim. O devamla:

— Lafı uzatmıyalım, bizim Şeyh Efendi'nin de huzuruna gidip, elini öptük. Herkese ettiği dualardan ba-, na da etti. Alışkanlık diye aldırmadım.

Sandalyeden kalkıp yer minderine oturdu, bağdaş kurdu.-

— Şöyle rahat oturmaya hasret kaldık. Nedir bu sandalyeler, koltuklar. Kucak dolusu para ver, rahat rahat oturma. Ne kafa yahu?

Kafasını salladı, ben güldüm, anlatmaya devam etti:

— Şeyh Efendi konuşmaya başladı, dedi ki: Bir inek, komşunun açık duran arpa çuvalının başına geçmiş. Bu el malıdır, haramdır demeden yemiş de yemiş. Bir yandan yiyip, bir yandan da «amma da lezzetli şey» dermiş. Ne aç arkadaşlarım düşünür, ne de bunun sonu nereye var diye hesap edermiş...

— Eee?

— Bunları düşünmemesinin sebebi, onun hayvan olmasıymış...

— Böyle mi söyledi Şeyh Efendi?

— Evet evet, komşunun açık duran arpa çuvalına 114

dalan, haram, helâl demeden yiyen, aç arkadaşlarını ve kendi sonunu düşünmeyen hayvanmış...

— Dinliyorum.

— Dinle, bak daha neler işiteceksin-. Efendim hayvan, yani inek, karnım iyice doyurduktan sonra, bu arpa da biraz taşlıymış, deyip oradan ayrılmış. Bizim bal ile yağ yememiz ne imişse, onun da arpa yemesi aynıymış. Hal böyle olunca inek epeyce susamış. Su yalağının yolunu çok iyi biliyormuş. Biliyormuş amma yaptığı işin sonunu hesaplayamıyormuş. Çünkü o bir inekmiş...

— Allah Allah, tuhaf bir şey...

— Dinle canım, balla da olsa lafımı kesme! Bizim inek su yalağında kendi yüzüne bakmış, ne kadar da güzelmışim, deyip kendi kendini göklere çıkarmış. Az kalsın güzellik yarışmalarına katılacakmış. Fakat ciğeri yandığı için daha fazla gül cemalini seyredelememiş, ağzını suya batırmış. Ağzıyla içip, burnuyla nefes alıyormuş. Yalağın kenarında duran bir karınca da, inek suyu bitirsin de karşı tarafa geçeyim, diye bekliyormuş. Tabii inek bu halden habersiz, komşunun arpasının üzerine zenzem gibi inen suyu, geniş midesine doldurmuş, «Bu yalağın da dibini temizlememişler,» diyerek oradan ayrılmış.

Öte yanda komşunun erkeği «Arpa neden eksildi?» diye karısına bağıra dursun, bizim inek ayaklarını uzatıp, onların kavgalı konuşmalarına tebessümle cevap vermiş: «Bu insanlar sanıldığı kadar akıllı değiller amma, nasıl etsek de derimize, sütümüze sahip çıksak» diye planlar kurmaya başlamış. Bu halde ne kadar vakit geçmiş, onu bilmiyoruz, lakin inek midesinden şikâyet başlamış. Aman zaman derken, mide şiştikçe şişmiş, bu sefer bağırmaktan ve sahibini çağdırmaktan başka çare görememiş.

115

Kadın koşmuş, bakmış ki ineğin karnı ramazan davulu gibi. Hemen feryadı basmış:

— Ağam yetiş, inek gidiyor.

Ağa gelmiş, bir ineğe, bir de kadına bakmış, demiş ki:

— Karı, bu ineğin yuları neden çözüktü? Onu sen mi kafana bağlıyacaktın? Haydi gözün aydın, bundan sonra süt yerine su içersin...

Kadıncağız ağladıkça erkek diyormuş kL «Şimdi gözyaşı döküceğine, hayvanı ıpsız bırakmayacaktın. Ben sana kaç defa dedim ki: «Hanım-, Allah kimseyi ıpsız bırakmasın!» Şeyh Efendi'nin huzurunda bulunanların hepsi buna güldü amma, gülüşlerinde bile bir edep vardı. Bana gelince, nerden geldim de bu inek hikâyesine çattım, diye düşünüyordum. Yani saç sakalı ağarmış bir kimsenin inek hikâyesi anlatması akla yakın değildi. Hele memleketimizin bunca iktisadi meselesi varken, sen kalk, inekten arpadan, ipten bahset. Elbette ki gırtlığıma gelen bu lafları yuttum, yuttum ama, çıldırmak işten değildi. Şu hikâyeye mi, masal mı bir bitseydi, tabanları ya,ğlıyacaktım. Fakat sonu dediğimiz, yarısından çokmuş. Başladı tahtaya ceviz sayar gibi anlatmaya: «Hayvan pis gitmesin diye adam, basmış boğazına bıçağı. Hayvan can acısı ile çırpırken, kadın da üzüntüsünden bir yana düşmüş. Böyledir işte, hayvan deyip geçeriz lâkin, başkalarının malını tatlı tatlı yiyenlere ne denir? Onların maddî hayatı şişerken, manevî hayatları ölmeye başlar. Allah kimseyi ıpsız etmesin. İnsanlara da ip lâzım ki, başkalarının malına uzanmasınlar.» dedi.

Ben sandım ki bizim Şeyh Efendi benim kravatıma laf atıyor. Düşündüm eğer kravatı ipe benzetiyorsa o zaman kendileri ıpsız demektir. Bu olmaz. Olsa olsa ne 3-16 olur? Temiz bir «Geeeç» çektim, müsaade isteyip, yine elini öptüm ayrıldım. Zaten iş olsun diye gelmişim. Yani artık şeyhe meyhe itibarım yoktu. Fakat gün geçtikçe bu hikâyeye bana dokunmaya başladı. İnek komşunun arpasını yemiş, yani haramı midesine indirip, şişip kalmış, üzerine suyu da çekince kıvrana kıvrana tahtalıköyü boylamış. Yoksa Şeyh Efendi bunları bana dokundurmak için mi anlatmıştı? Bir şüphedir içimi sardı. Zaten köyde bazı dedikodular kulağıma gelmişti. Yok rüşvetçiymişim, yok kısa yoldan köşeyi dönmüşüm, bir elim yağda, bir elim baldaymış, durmadan içiyormuşum, vs. vs... Beynim zonklayacak gibi oluyor. Farklı bir şey yapmadım ki, ben de çoğu kimsenin yaptığını yaptım. Başkalarının işlerini yaparken, kendimi de birazcık düşündüm, o kadar. Çulsuz kalsam daha mı iyiydi?

Şimdi her şeyim var. Hiçbir şeyin eksikliğini hissetmiyorum. Fakat maddî şeyler artık yetmiyor. İçimde bir boşluk var. O boşluğu bir türlü dolduramıyorum. Sanki bir şeyleri kaybetmiş gibiyim. Neyi kaybettiğimi bilsem, belki bulmak kolay olacak. Ama bilemiyorum. Yaşım da artık iyice ilerledi. Aradığımı bulamadan ölürsem...

Birdenbire ayağa kalktı, kapıya doğru yürürken:

— Neyse, biraz içmeliyim. Bir başka türlü düşünmek için içmeliyim. Kafamda, hoşuma gitmeyen şeyleri kovabilmek için düşüncelerin üzerine alkol dökme-liyim.

Geriye döndü:

— Ahhh, âhire tin olmamasını ne kadar isterdim. Hiç değilse bu inanç benim beynime konmamalıydı. Böyle bir şeyi öğrenmemeliydim. Öğretim sistemimiz değişmeli, çocuklarım bu çileden uzak kalmalı...

Hemen yakınındaki sandalyeye ilişti; kafasını iki eliyle tuttu:

117

— Artık mümkün değil. Oğlumun biri medresede, biri diskotekte, ya kızım?.. Ya ben?.. Ya sen?.. Ya karım?.. Offf, neden bu kadar darmadağınık haldeyiz. Neden birbirimize benzemiyoruz?

Yüzüne baktı:

— Gidiyor musun?

— Evet, dedim.

— Ben inek olmayı, onun kadar hissiz olmayı ne kadar çok isterdim, fakat insanım, tek başına bir insan, amma dağlar kadar çilem var. Yılanlar, çıyanlar benim içimde. Ben hiçbir şeyin içinde değilim, ne durumda olduğumu da pek bilemiyorum.

Tekrar ayağa kalktı, daha sakın bir sesle:

— Peki peki git. Ben yine içki içip sızmalıyım. İneğin su içmesi gibi!...

* * *

GAM

YÜKÜ

Otobüsten indim, yakıcı bir güneş altında yürüyorum. Yamaçta kurulu kasaba, sanki sessizliğin yorganını başına çekmiş. Toprak bir yol, iki yanında su arkları, yer yer serpilmiş çalılar, alıçlar... Bir dereyi geçiyorum. Kumdan başka bir şey yok. Sanki bu susuz dere bana garip şeyler anlatıyor. Güneş tepemde boza pişiriyor. İstirabın böylesi sevilmez mi? Büyük şehirlerin, büyük gürültüsünden, büyük insanların küçük hareketlerinden kurtulmanın rahatlığı içindeyim. Ayakka-118

büar iyice ayağımı sıkmaya başladı. Dudaklarım kurudu. Bir su olsa...

Yürüyorum. Bir kuş alçaktan uçarak geçti. Bir köpek havlaması ve yakından gelen bir at kışnemesi. Artık kasabaya iyice yaklaştım.

Bir arkadaşımın oğlunu ziyarete gidiyorum.

Kasabaya girerken eğri büğrü olmalarına rağmen, oldukça iri dutlar ve cevizler gördüm. Etraftaki tarlalar pek de bakımlı değildi. Hayvanlar ise, ufak tefek... Her nedense kasabaları ve köyleri çok severim. Fakat bakımsızlık, cıızlık, basitlik her yerde beni üzer. İşte bir yandan içimde bir rahatlık hissederken, öte yanda derin bir burkuntu ile adeta kıvrandım. Yeleğinin cebinden çıkardığı çakmakla sigarasını yakmaya çalışan, orta yaşlı adamın selâmını alıp ilerledim.

«Ya aradığım adamı bulamazsam,» diye düşündüm. Sonra kendi kendime güldüm. Zabıt kâtibi ya, hemen mahkemeye giderim. Birden aklıma geldi, bugün cumartesi... Öyle ise evine gitmeliyim. Lâkin bu şahıs askerden geleli daha iki sene oluyor. Acaba hemen evlendi mi? Nerede kalır, onu nasıl bulurum?..

Bizim işlerimiz hep böyle yarımır. «Bizim» dediğime bakmayın, sizleri suçlamak aklımdan geçmez. Benim gibi ihmalkâr, yapacağı işi iyi plânlamayan birkaç kişinin yanımda olduğunu belirtmek için «Bizim işlerimiz hep böyle» dedim. Aslında, «Benim işlerim hep böyle plânsız» demek, Batılıların tâbiri ile «oto kritik», Doğuluların tâbiri ile de «nefs muhasebesi» yapmaktır. Lâkin neşteri nefse vurmak oldukça zor.

— Afedersiniz, zabıt kâtibi Orhan Bey'in kaldığı yeri söyler misiniz?

Orta boylu, sarışın kalın bıyıklı aslında sert bakışlı olmasına rağmen, güldüğü için yumuşak bakan, daha doğrusu yumuşaklıkla sertliği yüzünün ifadeleri

119

içinde toplayan otuz yaşlarındaki bu pazusu kuvvetli genç:

— Bir dakika, biz Orhan Bey'i tanımıyoruz ki, kaldığı yeri bilelim.

Durakladım ve mahcup oldum. Bunu anlamış gibi:

— Afedersin, sana yardımcı olayım: Burada santral kahvesi var, orada bir şeyler bulabilirsin...

Teşekkür edip, ayrıldım. Santral kahvesinde birşey-ler bulmak... Bu tâbirde zekâ pırıltıları gördüm.

Adamlar yolların ortasından yürüyor. Bir araba gelecek olursa, yavaşlıyor, klakson çalıyor, adam veya adamlar çekilince araba geçiyor. Bu hale şoförlerden ziyade yolcuların canı sıkılıyor.

Birine yaklaşıp sordum:

— Afedersiniz, Santral kahvesi nerede?...

— Az ilerde, köşe başında...

Tam adamına sormuşum. Sevindim.

Basit bir lokantanın önünden geçtim. Kasaba lokantaları, büyük şehirlerdeki yedinci sınıf lokanta gibidir. Yedinci sınıf lokanta olmaz ya... İşte anlayınız.

Kahveye girmek istemedim. Orhan Bey'i, tavla oynarken, sigara içerken görmek istemedim. Yolumu değiştirdim. Rastladığım kimseye sormaktansa, polislere sormak daha isabetli olur, düşüncesi ile emniyet memurlarından birine yaklaştım. ve ondan Orhan

Bey'in evini öğrendim. Üç arkadaş beraberce oturuyormuş. Nişanlanmış, yakında düğünü olacakmış, bunun için ev arıyormuş...

Teşekkürleri sıralayıp Orhan Bey'in evinin yolunu tuttum. Alçak duvarların çevirdiği bir bahçeye girdim, kapının etrafında numara ararken, içerden biri şarkı söylüyordu.

120

Kapıyı çaldım. Orhan Bey, pijamalarıyla çıktı. Beni görünce şaşırdı.

— Ağabey!..

Diye elimi öpmek için eğildi. Elimi çektim, onun boynuna sarıldım. «Hayret, ağabey, bin defa hayret. Buraları sen nerelerden buldun, nasıl geldin, ben bu kasabaya tayin olmadan evvel, haritada bulamazdım. Sen nasıl buldun ağabey?...»

Orhan Bey bana ağabey diyordu amma, amca da dese olurdu, zira aramızda epeyce yaş farkı vardı. Bunlar bir yana, oturduk onunla yaşıt kimseler gibi konuştuk. Şakalaştık, dertleştik. Mazide olup bitenlerin kritiğini yaptık, gelecekte söz açtık.

— Eeee Ağabey, senin yapacağın işler çoktur, neler yapmak niyetindesin?

Deyince ben de ömrümün son baharını yaşadığımı, güvendiğim dağlara kar yağdığını, bu sebepten ümit meyvalarımı döktüğümü söyledim.

— Ağabey müsaade et, şu teybi açayım, bu konuşmalar zayi olmasın...

— Orhan Bey, bırak rahat rahat konuşayım, şimdi ifademi almaya kalkışma...

Deyip, güлüştük ve Orhan Bey, dert küpünün kapağını açtı; sigara tablasını getirirken:

— Ağabey şu meret şey var ya, işte bu, beni babamdan ayırdı. Düşün Ağabey, babam ne kadar kıymetli, bilgili ve fazıl kişidir. Lâkin arkadaşlara uydum, akrabaların akrepliğine rast geldim. Bana tek tuk sigara ikram ettiler «bir şey olmaz, bir tane...» dediler. O tek tek sigaralar beni tiryaki etti. Babamın yanında sigara içemezdim. Babamdan kaçmaya mecbur oldum. Düşününüz, kıymetli bir babadan kaçan oğulun durumunu düşününüz. Halbuki babam bana ne kadar ümit bağlardı. Seninle birlikte çalışıp, şu kitapları şöyle ha-

121

zırlayacağız, derdi. Onun yanında sigara içemezdim. Halbuki çok anlayışlı bir kimsedir. Bir gün: «Orhan sigara içmek istersen haber ver, sigaralarını ben alayım, başkalarından isteme,» dedi. Bu sözler beni yerin dibine soktu. Kahroldum. Lâkin bir türlü alışkanlığımı bırakamadım. Bu alışkanlık ve babama duyduğum hürmet onun huzuruna çıkmama engel oluyordu. Onun istediği gibi bir evlât olamamanın utancı beni kahrediyordu. Durumum iyileşeceğine gittikçe kötüleşiyordu. Tahsilimi yarıda bıraktım. Şurada burada çalıştım. Bir gün babamın, «Ne yapayım, evlât benim, gönlü benim değil ki...» dediğini işittim. Ona lâayık bir evlât olmamaya başlamıştım. Şn anda çok iyi anlıyorum, bunun tek sebebi olarak ben sigarayı görüyorum. Sigarayı bırakamadım, babamın yanında da içemedim. O kadar terbiyesizlik edemezdim. Çareyi kaçmakta buldum. Hem ben adam olamadım, hem de babam adam bulamadı. Babama karşı davranışlarımı düşündükçe kahroluyorum. Kendisini teselli etmek istedim. Bu anlayışından dolayı onu tebrik ettim. Bunların hiç biri kâr etmedi. Orhan Bey sanki nefes alırken ağzından alev çıkıyordu. Belli ki yüreği yanıyordu. Bu ıstırap içinde devam etti:

— Fakat bu hatamın cezasını çok çektim. Hem fazlasıyla çektim. Halen de çekmekteyim. Evvelâ alışkanlıklarımın esiri olduğum için kendimi affetmiyorum. Sonra babanın yanında terbiyeli olmayan adamı el oğlu öyle terbiye ediyor ki, sorma...

Nerde ise kalkıp, tekrar boynuna sarılacaktım. Şu cümleleri söyleyebilmesi için, sigara içtiğine iyi etmişsin diyecektim, yanlış anlaşılır, yaraya tuz ekerim diye yutkundum. O devam etti:

— Şimdi kâtiplik maaşı ile geçinmeye çalışıyorum. Yarabbi bir yanlış adımın cezası meğerse bir ömür boyu çekilirmiş... Yanlış alışkanlıklar beni yanlış istika-

122

metlere götürmüş. İstikametimi bozmuş. Şimdi nişanlıyım, müstakbel zevcemden teselli bekliyorum. Güya o kızcağız gelecek, benim derdime ortak olacak. Bir de derdime dert eklerse, o zaman seyret gümbürtüyü. Ağlayacak yerde güldük. Kaldığı odayı gösterdi:

— Ben kitaplar arasında büyüdüm. İlimle, ibadetle yoğruldu. Şu odanın perişanlığına bak. Ne kitap var, ne gazete, ne mecmua... Siz geldiniz de çenemin bağı çözüldü. İkisöz söyleyecek adam bulmak zor. Kendi öz ruhumda bir inkılâp bekliyorum. Her şeyi bir yana bırakmak, gidip babama köle olmak zamanını bekliyorum. O sadece baba değil, aynı

zamanda bir üstad ve bir hoca... O baba değil, kendisine yaklaşanların üzerine güneş gibi doğan bir kimse... Nasıl ben bu karanlık köşelerde yaşayabilirim? Neden irademe hakim olamıyorum?

— Orhan Bey, mesele bu noktaya gelmişken, kalk gidelim. Bu mesele böylece biter, neden büyütüyoruz?

— Hemen... Hemen senin peşine düşüp, gelmek isterdim. Lâkin nişanım da burada... Onu ağlatmak istemem.

— Demek seni bağlayan şeyler var?

— Hep bunu düşünüyorum: Ben nasıl hür olabilirim. Beni bağlayan şeyler ortada dururken...

— Peki, çaylarımızı içelim...

— Sağ olsun arkadaşım Erdal. Çay yapmış, eline sağlık...

Böylece sözü Erdal'a çevirdik. Saatler ilerledikçe Orhan Bey'in gönlündeki ateşin küllendiğini hissettim. Ve onu o haliyle bırakıp, yine yollara düştüm. Yürürken şu beyti mırıldanıyordum:

Yollar boşaldı artık, yolcular buldu vaha, Yolcular gitmese de, yollar gider Allah'a.

123

Yollar, maddî ve manevî... Yollar içimizde ve dışımızda... Yollar inişli yokuşlu... Yollar ebediyetin sembolleri... Bunun için yolları seviyorum ve ben hep yolcuym, yürüyorum. Dünyadan âhirete doğru.

* * *

SIR

Oğul Hasan, artık iş sana düştü: Camimizde imam yok; ne yapacaksan yap, imamlığı üstüne al, çocuklarımızı da beynamaz olmaktan kurtar. Hani, seni de memnun ederiz..»

— Yok be bacılar! Ben sizden ne bekleyebilirim? Şu harp hepimizin belini büktü, çok ocaklar söndürdü. Sizler, şehidlerden arta kalanlarsınız. Yaa, neydi o günler?..

Elhamdülillah vatanımız kurtuldu!..

— Ahhh, ahh! Çok şükür! Allah kimseye bir daha düşman âfetini göstermesin!..

— Amin. Gelelim imamlık işine: Bilirsiniz, benim imamlığa yetecek bilgim yok, üstelik sakatım da... Sonra hocamın yerine ben nasıl geçebilirim? O, hem âlimdi, hem kahramandı. «Allah, Allah» diyerek düşmana bir hücum edişi vardı ki, görenler, dağlar sefere kalktı zannederdi. Çavuştu; iyi çavuştu, bölük ona çok bağlıydı. Tepesinde patlayan şarapnel onu paramparça etti.

— Ahhh, hocamız!.. Allah gani gani rahmet etsin. Hepimizde hakkı vardır: Kimimizi okuttu, kimimizi yedirdi, giydirdi. O hoca değil, köyün babasıydı. O varken, yetimin gözü yaşarmazdı... Hey gidi günler, kim derdi ki?..

124

— Evet hocamız şehid olmak için Allah'a yalvarırdı, Allah da onun duasını kabul etti.

Lâkin imamsız kaldık.

, — Ne yapalım oğul, takdir böyle imiş; şimdi de imam sen olursun.

— Biliyorsunuz yaralarım iyileşmedi. Baldırımdaki epeyce sağaldı, fakat omuzumda fitil işliyor.

— Dedik ya be Hasan! Ebegömecini döv, bağ yaprağının içine koy, yaranın üzerine kapat, inşaallah iyi gelir. Amma yaranın etrafına vazelin yağı sürmeyi de unutma!..

— Biraz vazelinim kaldı Cici Anne. Onu da silâhım için saklıyorum. Bilirsin su uyur, düşman uyumaz!..

— Allah göstermesin...

— Şimdi ben gideyim de yaralarımı sardırayım. Hatunun yemenileri de tükendi, bilmem ne saracağız? Allah bizleri affetsin, ne yapalım, madem istiyorsunuz, öyle olsun!...

Hasan, şehid haremlelerinin ve şehid annelerinin isteği üzerine imamlığa başladı. Zamanla yaralan da iyileşti, fakat kolunun biri sakat kaldı. Bu sebeple iş göremez, vaktini Kur'an okumakla, ilmi hal okumakla geçirirdi. Bir de jandarmadan gizleyerek, çocuklara bahçe içlerinde elif cüz'ü okuturdu. Bununla beraber, Hasan memleket meseleleriyle de meşgul olmak isterdi. Gazete, mecmua alırdı, hatta onlara aboneydi. Geri kalan zamanını, ineklerin, koyunların, meyva ağaçlarının arasında harcardı.

İyimserdi, bol bol şükrederdi. Birisi:

?— Hasan hoca ne haber, dünya işleri nasıl gidiyor? diye sorsa, o hep:

— Çok şükür, çok şükür kötü günler gitti, derdi. Sonra, memleketin ilerlediğini, zengin memleketler arasına karışacağımızı, sanayi tesisleri kuracağımızı anlatırdı. Tabii bunları gazetelerden okurdu.

125

Böylece günler geçiyordu.

Köy halkı erkenden kalkıyor, hayvanlarıyla meşgul oluyor; kimisi çifte, kimisi bağa, kimisi pazara gidiyordu. Bütün bunlar güneş doğmadan başladığından herkesin ekmeği bohçalar içinde belinde, sırtında bağlı idi. Harbin eleme yavaş yavaş eriyordu. Artık gülebilen insanlara rastlamak mümkündü...

Her hafta olduğu gibi Hasan Hoca, yine şehre indi. Birikmiş gazete ve mecmualarını alırken, kitapçıya sordu:

— Efendi, bir havadis var mı? Köylü olmak zor; göz görmüyor, kulak işitmiyor...

— İyi be Hocam, her şey iyi!..

— Biz iyi olduktan sonra niye her şey iyi olmasın? Elbette iyi olacak. Ben söz gelişi sordum.

Hasan Hoca, gazetelere göz gezdirirken bir yandan da konuşuyordu:

— Zengin olalım, sanatkâr olalım... Gördük ki düşmanı yenmek için fen lâzım! Olsun efendim, herşey olsun!..

Hasan'm bu konuşmalarına kulak veren şehirli bir bey, gazete ve mecmualarla meşgul oldu, Hasan dükkândan çıkınca o da çıktı. Sonra birlikte yürüdüler, bir-şeyler konuştular. Hasan Hoca, köye dönünce bu birkaç saatlik sohbeti anlata anlata bitiremedi. O beyden bah-ederken:

— Arif adamdı, alim adamdı... derdi.

Bu iş, bu kadarla kalmadı: Hasan her şehire inince ilk işi bu Bey'i bulmak oldu. Uzun uzun konuşurlardı. Hasan hep hayret eder, bazan da ağlardı. O da Bey'e harp yıllarını anlatırdı.

— Çok şükür kurtulduk! deyince Bey de:

— inşallah, derdi.

126

Hasan Hoca, yaralarını gösterip, şehidleri isimleriyle sayar, ibretli, dehşetli sahneleri anlattıkça-, Bey dalgın dalgın düşünür, acı acı gülerdi. Ve:

— Hasan! derdi, sonra boğazı tıkanmış gibi susar, ıslak kirpiklerini göstermemek için başını öne eğdi. Tekrar İslâmî meselelere döner, sohbet ederlerdi.

Hasan Hoca, o Bey'e inanıyordu. Her bakımdan bu adam itimada lâyıktı. Fakat birşey gizliyordu. Bu neydi? Hoca bu düşüncesini de beğenmez-.

— Ne gizliyecek? derdi.

Fakat içinin sesini susturamıyordu:

— Bey, birşey gizliyor!..

Hoca, Bey'i köye davet etti. Hasat mevsimiydi. Do-layısıyla Bey tarlaya geldi. Köye gitmediler, geceyi tarlada geçirdiler, Ay, yıldızlar, meltem, ağustos böcekleri, kurbağalar ve gölgeler...

Bey anlattı, Hasan dinledi. Bey anlattıkça sarardı, soldu; göz yaşları çeşme gibi aktı.

Vakit gece yarısını devirdi. Yatsıyı kılmamışlardı. Kalktılar, birlikte namaza durdular. Hem ağladılar, hem namaz kıldılar.

Hasan Hoca, bir daha gazete almadı. Yine gazeteciye gider, birşeyler arar; yolcusu gelmeyen yolcular gibi, yalnızlığın bütün dehşetini hissederek köy yolunu tutardı. Artık dünya ahvalini soranlara:

— İnşallah iyi olur... derdi.

Hasan Hoca'daki bu değişiklik kimsenin gözünden kaçmadı. Herkes buna bir türlü mânâ veremedi. Hoca, türbeler gibi içine kapandıkça kapandı.

Bazan mektebe giden çocuklarının gözbebeklerine bakar bakar: «Yavrum!» der, için için ağlardı.

Felâket denince akla sadece: Zelzele, düşman, sel ve açlık gelmemeli. Bunlar gelse bile, geçici şeylerdir. Fakat imanı pörsüyen cemiyetlerde dünya huzuru diye

127

birşey kalmaz!. Dünya hayatı zehir olduğu gibi, âhîret hayatı da inkâr etmekle yok olmaz! İman nuru söndürülmüştü, şimdi karanlıkta kör döğüşü yapıyordu. Buna «yenilik» deniyordu. İşte Hasan Hoca bunları öğrenmiş, bu sebeple ağlıyordu...

* * *

KORKU

Evler, yüksek kerpiç duvarlarla çevrili bahçelerin içinde yer alırdı. Bahçe kapısı tahtadan yapılır, üzerinde bir tokmak bulunurdu. Bu demir tokmak şak şak vurularak ev sahibi haberdar edilir, o da gelip kapıyı açar ve misafirleri içeri alırdı. Yani bugünkü zil vazifesini o günkü demir tokmaklar yapardı...

Sokaklar dar ve arnavut kaldırımıyla döşeliydi. Yağmur suları yolun ortasından akardı. Demir tekerlekli at ve kağrı arabaları kapıların önünde durduğundan; sokak, kalabalık bir manzara arzederdi.

Kadınlar çarşaf veya ehram giyerdi. Bir erkek gördüklerinde ya duvara dönüp onların geçmesini bekler veya yüzlerini iyice kapatarak giderlerdi. Asla erkeğin önünden geçmez ve konuşmazlardı.

Kadınlar, inek, manda ve koyun sağlar, tavuklara bakar, çamaşır yıkar, ekmek pişirir, yemek hazırlar ve çocukları ile meşgul olurlardı. Bu sebeple kadın evden, işten başını kaldıramaz, pek seyrek olarak gezmeye, bilhassa düğüne giderlerdi.

Çocuklar uzun don ve gömlekle gezer, kış olunca elle dokunmuş kazak giyerlerdi.

128

Erkek, para kazanmanın telaşı içindeydi... Onun da en büyük eğlencesi kahve idi. Gecenin geç vakitlerinde evine dönen erkek, karanlık yollarda maskeli insanlarla karşılaşır. Yine böyle bir geceydi... Hava bulutlu, yerler don idi. Zaten kahvenin tadı kışın çıkardı...

Polisler, zabıta memurları, hattâ bütün devlet memurları, ikide bir, «niçin şapka giymiyorsun?» demesinler diye başına bir şapka giyiniş, kırmızı kazağının üzerindeki yamalı ceketinin yakalarını kaldırmış, yemenilerini sürüyerek, eve dönen Alakoçların Dursun, parlayan iki göz görünce, kibriti çaktı. — Söndür!..

Dursun «püf» deyip kibriti söndürdü. Bu sefer hiçbir tarafı göremez oldu. Tekrar karanlığa gözleri alışınca iki adım ilerisinde bir karartı farkettiler. Adamın eline baktı, mübalağasız, yarım metre uzunluğunda bir kama... Kafasından bir sürü düşünce geçti. Birçok şey anlatacak, önce kendini tanıtacaktı, kimseye düşmanlığı olmadığını söyleyecekti. Melek gibi bir adamdı, kimsenin tavuğuna bile «kış» dememişti, yeni evli sayılırdı, çocukları vardı, anası ihtiyardı, isterlerse üç-beş kuruş para verirdi. Ölmek istemiyordu. İnsanlık ölmüş müydü? Kendisinden ne istiyorlardı? Allah'tan kormuyorlar mıydı, dinsizler miydi kalpleri taş mıydı?..

O böyle düşünmeye devam ederken, adam biraz daha yanaştı... Bıçak tutan elini geride tutuyordu... Hamle yapacak, yani bıçağı saplıyacak gibiydi...

Dursun'un, Alakoçların Dursun'un dizlerinin bağlanı çözöldü. Her tarafı zangır zangır titremekteydi, belki adamı şöyle bir iter yahut vurur veya bağırabilirdi... Fakat sesinin çıkacağına inanmıyordu. Gırtlığı sıkılmış tavuk gibi «gııı» deyip kalabilirdi.

Böyledir işte, felâket anları uzun olur... Şu mendebur adamla karşılaşalı çok olmamıştı, belki bir da-

Menan Cinleri — F.: 9

129

kika bile olmamıştı, amma deselerdi ki bu an mı, yoksa yaşadığın otuz sene mi uzun? Hiç tereddütsüz «bu an!» diye cevap verirdi, ömür bir sabun köpüğü gibi uçup giderken, felâketler buna bir ağırlık katıyor, sanki ömrü uzatıyor... Nedense hem ömrümüzün uzun, hem de felâketsiz olmasını dileriz. Eğlencelerle de zamanı unutmak isteriz.

Tavana asılı beşikteki evlâdını ve yan uyar halde beşiği sallayan hanımını hatırladı... Daha başka birşey-ler olduğunu hissetti, kendine gelir gibi oldu...

Eli bıçaklı adam, baktı baktı:

— Sen değilsin, git! dedi ve geri çekildi, yine o kuytu yere girdi.

Alakoçların Dursun, kendini yeni doğmuş gibi hissetti, «Oh, dünya varmış» deyip, arkasına bakmadan yürüdü. Baksa, belki adamı kızdırırdı. Hızlı adımlarla yürüyüp, köşeyi dönerken göz ucu ile geriye baktı: Zifiri karanlıkta göz gözü görmüyordu...

Evine yaklaşıncı koşmaya başladı, kapının açılması uzun sürebilirdi. Anahtarı cebinden çıkarıp, kapının kilidine sokacak, çevirecekti. Ama ya bu sırada adam yetişir bıçağı sırtına

saplarsa... Bu sebeple fırlayıp duvara tırmandı ve diğer tarafa düştü... Evvelâ başkası var mı? diye duvara baktı. Doğruldu, dizi ve kolu fena acıyordu... Son defa dişini sıkarak, eve doğru koştu ve kapıyı yumrukladı. Kapıyı açan kadına:

— On saatte bir kapı açıyorsun!., diye bağırdı. Hemen kapıyı kapattı ve kilitledi.

Kadın:

— Hayrola, bu ne hal? derken rengi atmış, adeta haykırmıştı.

Adamın da rengi iyice bozulmuştu: Sakin olmaya çalışarak:

— Bir yumruk vurdum!.. Bu sefer bıçak çekti. Bir 130

de tekme... Yol kesmek ne demekmiş görsün. Kuracaktım ağzını burnunu, amma acıdım işte... Bir daha yoluma çıksın... Bir daha... Bak ne yaparım. Kahbeler, kallesçe ha!...

Kadın sakinleşti ve bir kenara oturdu:

— Peki, neden, ne istiyormuş?

— Sigaramı yak, şimdi seni de çiğnemiyeyim! Sen bana soru soracak adam mısın?

Kadın ok gibi yerinden fırlarken, çocuk, babasının gürültüsüne uyanmıştı...

Ağlamaya başladı.

Kadın, kocasının sigarasını yaktıktan sonra yavrusunu kucakladı. Sıkı sıkı göğsüne bastırarak susturmaya çalıştı. Fakat çocuk susmuyordu. Ağlıyor, ağlıyor, ağlıyordu...

Adam daha da sinirlendi.

— Sustur şu veledi, yoksa ben yapacağımı bilirim!

Kadın, çocuğun sesini kesmeye çalışırken adam sigarasından derin bir nefes daha çekti.

Eli silahlı adam, bir türlü gözlerinin önünden gitmiyordu. Kendisini Allah korumuştı., Ya o karanlıkta adam birdenbire atılarak hançeri saplasaydı ne yapardı?..

* * *

BACI

— Bacı neden ağlıyorsun?

— Sorma!

— Neden?

— Çare bulmadıktan sonra, ne yapacaksın? Eğlenmek istiyorsan var, git,
131

— Derdini söylemeyen derman bulamazmış, derler de...

— Derman olur mu? Nasıl ki balta yarasına derman olmazsa, para yarasına da derman olmaz!

— Para mı kaybettin? Toprak başıma...

— Keşke öyle olsaydı...

— Herkes para bulamadığı için dertli, sen, bir başka türlü müsün?

— Ocağım söndü, yuvam yıkıldı...

— Baraj suları sizin araziye bastı diye mi, böyle söylüyorsun?

— O baraj mı, babaç mı, ne karın ağrısı ise, onun adı yerin dibine batsın...

— Bacı öyle deme, baraj çok faydalı bir şeydir. Elektrik elde edilecek, fabrikalar çalışacak, çocuklarımız iş bulacak, bol bol para kazanacağız...

— Sus, sus! Para kazanacak deme! Sanki belâ kazanacak diyorsun gibi. Öyleme geliyor, para deme de, ne dersin de...

— Tевbe bacı! Parasız pul vermiyorlar. Şimdi selâm bile para ile alınıp verilmeye başlandı, haberin yok mu?

— Beni bağırtma, el âlemden ayıp. Rıra deme, dedim! Sus!

— Ne oldu sana?

— Daha ne olacak. Senin kafanla bizim kabağın arasında fark olsaydı, hemen anlayıverirdin...

— Bacı belli ki çok kırgınsın, dar günün dostu olmak gerek. Çocuk gibi üstüme çiş etsen yine bir şey demem.

— Daha ne diyeceksin? Bizim oğlan aylardır görünürde yok. Karısını çocuklarını üstüme bıraktı, defoldu gitti. Elin sürtüğüne uydu. Eski günleri mumla arıyoruz.

132

— Oğlun nereye gitti bacı? Bak beni de meraklandırdın. ..

— Cehennemin dibine gitti. İşte şu babaç dediğiniz lanet var ya... Onun yüzünden bizim beş para etmez arazimize avuç dolusu para verdiler...

Ellerini yüzüne kapattı:

— Amaaan bu para insanın içini dışına çeviriyormuş, ne kadar pislik varsa hepsini su yüzüne çıkarıyor-muş.. Bu yaşa geldik görmediklerimiz, işitmediklerimiz başımıza geldi. Hee, onu diyordum, bizim ite üç beş kuruş para verince, başını aldı gitti. Tıpkı kemik bulmuş it gibi. O parayı yalnız yiyecekmiş, keyf patlatacakmış...

Ellerini yana açarak hayret dolu bir ifade ile-

— Anam, bacım eskiden halimiz çok iyi idi. Senede bir entari giyerdik amma, evimizde barkımızda idik. Çayı kamyoncu Halil'de görürdük lâkin, böyle değildik... Şimdi gelinim dul kaldı, torunlarım yetim. Hele ben bütün bütün şaştım.

Biraz doğruldu, ayaklarını altına topladı, namazda oturur gibi minderin üzerine yerleşti, devam etti:

— Ben sandım ki, bizim oğlan melek. Meğersem melek yüzlü şeytan imiş. Deste deste paralar onun yüzündeki örtüyü yırttı, yılan gibi bir surat meydana çıktı, bizleri düşünmeden geçip gitti. Ne imiş, gönül eğ-lendirecekmiş. Be evladım sen hayvan mısın? Canının istediğini yapana ne denir? Bir âlem var, bir düzen kurulmuş... Yok .bunların hepsini bırak, burnunun doğrultusuna git! Yıllar sonra gel, karı ara, evlât ara ve onlardan hayır bekle... Bana gelince, ben çoktaaan ölürüm, zaten geç kaldım.

Yanına gelen torununu kucağına aldı, bir eliyle çaresizliğini gösteren işaretler yaparak:

— Elimde olsa hemen ölürüm. Elimde değil ki. Allah, verdiği ömrü almazsa, ben ne yapayım?

133

— Desene bacı istimlâk parasını aldığınıza iyi etmediniz?

— Anam, kuzum beni iyi dinle. Evvelâ ahlâk olacak. Sonra para. Ahlâksız adama para vermek deliye bıçak, çocuğa kibrit uzatmak gibidir. Bizim oğlan ya deli idi, ya çocuk. Hee, he gülme. Onun kazık gibi boyuna bakma. Huyu çocuk. Biz harp gördük, kıtlık gördük. Tırnaklarımızla toprağı kazdık, bir şeyler ektik. Mektep nedir, medrese nedir, bilmedik. Derenin kenarında söğüt, bizim evde oğlan büyüdü. Biri odun oldu, biri de it.

— Öyle deme bacı, ne de olsa evlâdın?

— Benim ciğerim yanıyor, yüreğime köz düşmüş! Bıçakla sinemi yarıyorum ki belki su döken bulunur diye. Düşünsene iki gözüm, bu oğlan bu paraları alıp hangi kadının peşine gitti? Hangi meyhanede ziftleniyor veya hangi kumarhanede tüyü bitmemiş yetimlerin hakkını, büyük baş sıpalarından alıyor?

— Ne yapalım bacı?

— Ne yapalım, deme! Dam yanarsa fareler de ölür. Bu memleket baştanbaşa meyhaneye dönerse senin yavrun da yanar. İşte böyle bak. Bu gözle, etrafa göz gezdir. Bizim dana gibi bakarsan hiç bir şey anlamazsın... Aklını başına devşir. Sonra vay anam dersin, iş işten geçmiş olur.

— Bacı, hep kötü haberler verdin. Sanki şom ağızlı gibisin.

— Yaa, şu bağaç bizi zengin etti amma, delikanlılarımız nerede? Üç günlük gelinler kimin yolunu bekliyor. Kim, kimin yuvasını söndürmeye gitmiş. Gözünü iyi aç, bağaç paraları toplanalı beri kaç cinayet işlendi?

— Eee ne diyorsun, parayı götürüp suya mı atalım?

— Hey gidi gözümün nuru! Kedinin karnını doyurursan yan gelir, yatar. Biz insanız, bizim sadece kar-

134

nınıız maz. -Şimdi ateşine yandım — Bacı ne gelen düğün bayram ğil. Varın evlâdın bü man

iden ÇiB . Aklınızı "b kendimizd

bize etmez, bunu iyi bil. bunlara ne gelir?

çok

k

vardı,

— Güle güle tellim, rin yanmasın yeter, salladı ve: erin yanm yatıyor, ı da el-

yansın, ciğ-

jını sails Ciğerin Ah tüfeğim oğul, hançerim o.

eşîmalı gözlerine basıp ağlad, ağladı

* *

DİKİŞ MAKİNASI

İstanbul'un bindi.

?un fakir bir semtinden belediye otobüsüne

parayı uzattı, bey, ilerle lütfen! adi

sın...

135

Böylece otobüs tıka basa dolmuş, yolcular, istif edilmiş gibi birbirine yapışmıştı. Aradaki kadınların durumunu korumak isteyenler, yanlışlıkla birinin ayağına basacak olsa, işlerin sarpa saracağını düşünerek kımıldamadan bekliyorlardı.

Yollar kalabalıktı. Otobüs bir durup, bir yürüyordu, istanbul'un yollar, artık vasıtalarla dar geliyordu.

Eskiden 20 dakikada gidilen yolu bir saatte aldılar. Son durağa gelince herkes inmeye başladı. 45 yaşlarında, şapkası yana kaymış, şakak kemikleri çıkık birisi biletçiye yaklaştı:

— Bey, Gürün Han'a nasıl gidilir?

— Taksi tutsan sana yazık, yaya gitsen bulur musun, bulamaz mısın?

Biraz düşündü. Hatırına bir şey gelmiş gibi sordu:

— Nerelisin hemşerim?

— Zonguldak'm A kazasının C köyünden.

— Desene treni kaçırdım.

Biletçi otobüsten indi. Zonguldak'lı da sandığı kucakladı, inmeye başladı.

— İnsan olanın başına neler geliyor, bizim köy nere, Gürün Han nere?

Kendi kendine söylenmeye başladı: «Gözünü dört açsana be adam! Doğru iş yapsana be adam! Burası İstanbul.»

Zonguldaklının ardından, 40 ya-şlannda, başı açık, paltolu, kaşkollu, esnaf kılıklı olmasına rağmen dalgın bakışlı birisi de otobüsten inerek, sandığını yere koyan adama yaklaştı.

— Benimle gel, Gürün Han'ı göstereyim.

— Hay Allah razı olsun! Dünyada ne iyi adamlar var. Bey, senin hakkını ödeyemem. Sağ ol.

— Sandıktaki nedir?

— Sorma beyim, derdim büyük. Tâ dağın başından 136

kalkıp günlerce yol teptim, buralara geldim. Bir sanayi makinası aldım. 3.800,— lira verdim. Alırken dikkat etmişim, bir yere gelince duralıyordu. Arızalı dedim. Lâkin kim «ayranım ekşi» der. Dükkâncı dedi ki, «önemli değil, makina yenidir, kullandıkça açılır.» Kafa bu, inanıverdim. Paraları tıkr tıkr saydım, makinayı kucakladım, köyün yolunu tuttum. Fakat sevincim kursağımda kaldı. Bizim makina bir türlü dikişe alışamadı. Eee, köy yerinde tamir ettiremezsin! Ne yapacaksın? Gördüğün gibi sandık yaptık içine koyup, ah, uf çeke çeke sırtlayıp İstanbul'un yolunu tuttuk...

Adam yorulmuşa benziyordu. Üzerinde palto olmamasına rağmen terliyordu. Yanındaki bey:

— Makinayı omuzuna al, dedi. Adam sıkıla, utana söylendi:

— Bey, el atsan...

Bey döndü, makinayı kucakladı; öbürü eğildi, sandığı omuzladı.

— Hay Allah razı olsun. Dünyada rahatlık varmış, canım çıkmıştı...

— Ağır mı?

— Ne diyorsun? Kurşun yükü sanki. Mısır Çarşısı'nı geçtiler.

— Bey, daha çok var mı?

— Yarı yola geldik.

— Tüh be, epeyce uzakmış...

— Taksi tutsan çok para verirdin. Üstelik sabahın bu kalabalığında taksiler buralara girmez de...

— Yüküm, ağır Bey, bu makina beş bini aştı. Gelip gitme ve ter dökme de cabası.

Bilemedik vesselam.

— Bir ip olsa, sırtına alırdın.

— Cebimde ip var, Bey. El atar mısın?

Bey, sandığı göğsünün üzerine aldı. Adamcağız serbest kalınca sandığı kucaklayıp yere indirdi. Cebinden bir ip çıkardı.

137

— İnce amma kopmaz!., diyerek ipi merdivene serdi. Makinayı çekti ve ipleri sardı. Sonra önüne oturarak ipin birini bir omuzuna, diğerini de öbür omuzuna geçirdi.

— Bey, el et!.

Bey sandığı kaldırdı. Adam kalktı. — Şu ipi şöyle bağla. Bey, söylendiği şekilde ipi bağladı.

— Sağ olasin Bey, çok zahmet verdik, bir de şu makinayı selâmete çıkarsam sana bir ziyafet vereceğim.

Bey, başını önüne eğmiş, düşünceli düşünceli yürüyordu. Biraz daha gittiler, Bey, döndü:

— İşte bak, şu köşeye varınca Gürün Han'ı sor. Oraya çok yakın, sana gösterirler.

Adam, Bey'in kolunu tuttu. Diğer elini de cebine sokarak:

— Yooo, olmaz! Bir kahvemi içeceksin.

Bey kenara çekildi. Zonguldaklı bir eliyle yamalı pantolonunun cebinden para çıkarmaya, diğer eliyle de Bey'i tutmaya çalışıyordu.

— Ne olur, bir kahvemi iç, çok zahmet çektin. Israr karşısında Bey, ciddileşti:

— Kardeşim, ben kahvemi içerim, sen işinden kalma. Haydi Allah kolaylık versin!..

Bunun üzerine adam, dualar ederek yürüdü. Bey de sağdaki sokağa saptı, başı önünde yürüyordu. 2,5 milyonluk bir işi tamamlamak için 20 bin liralık mal siparişi vermesi gerekiyordu.

Ne olduğunu kendisi de bilmiyordu ama, Zonguldaklıyla karşılaşınca bir hoş olmuştu.

Hislenmişti. Hatta hafiflediğini hissetti.

İstanbul artık eski İstanbul değildi, farklı dünyaların ve farklı insanların şehri gibiydi. Bir ara adamla Gürün Han'a gidip makina işini halletmeyi düşünmüş,

138

fakat sonra vazgeçmişti. Adam kendisini dolandırıcı sanabilirdi. Öyle ya, en iyi

dolandırıcılar, en iyi konuşan, dışı melek, içi şeytan olan kimselerdi.

İçindeki sesi susturdu. «Bırak, dedi bunları. Duyduğun samimi ses bugünlük yeter.»

Adamın sözleri kulaklarında çınlıyordu:

«— Dur beyim, bir kahvemi iç!»

Bu sesi hep duymak istedi.

İçten gelen bir samimiyet. Saf, temiz bir ruh. Maddenin, menfaatin ötesinde, insanın içini saran bir sıcaklık.

Makinacının yaptığını düşündü. Müşterisine doğrulukla muamele etse ne kaybederdi?

Sahtekârlıkların iki tarafa da kaybettirmesi yetmiyormuş gibi, memlekete de kaybettiriyordu. Güven duygusunun yerleşmesi gerektiğini düşündü. Şehirliyle köylü arasında, alanla satan arasında, yerliyle yabancı arasında...

Bunu sağlamanın şart olduğunu, sağlayamazsak, sadece boşa kürek çekeceğimizi düşünüp adımlarını hızlandırdı. 2,5 milyonluk işi tamamlayabilmek için 20 bin liralık mal siparişini bir an önce vermeliydi.

DELİ

Paramparça elbisesi, tıraşlı suratı vardı. Görenlerin pek hoşuna gitmezdi. Bununla beraber, onu görmek de isterlerdi. Çünkü, topladığı ufak renkli taşları millete para olarak dağıtırdı:

— Ne düşünüyorsun be? Borcunu mu ödeyemedin?

139

Ne güne duruyoruz? Efendinize müracaat edin, size istediğiniz kadar para versin. Ama siz istemedenden de o getirir verir. Al!..

Bir avuç ufak taşı adamın eline bırakır:

— Yok yok, senet istemez! Borç değil, öyle verdim. Beyler borç vermez, şanına yakışmaz, diyerek uzaklaşır...

Birisi ona sadaka vermeğe kalksa:

— Vay vay, şuna bak! Adam olmuş da, bana para veriyor...

Ayağa kalkar, hiddetlenir ve bağırır:

1— Seni para ile tartarım, parayla anladın mı? An-lamadınsa daha açıkça söyleyeyim, sen üç kuruşluk adamsın!..

Sonra sandalyeye oturur ve ayak ayak üzerine atar:

— Hasan, bir kahve yap. Oğlum, ayakkabılarımı silmeyi de unutma!

Ve, çıplak ayaklarına bakar.

Kahvehanede oturuyorsa kenarda ve halktan biraz uzakta oturur. Berber ve bakkal gibi dükkânların önünde oturuyorsa, köşeye oturmayı sever:

— Sadece pirinçle yemek pişmez evlâdım. Al şunu. Al yahu ne utanıyorsun? Yağ, et, şeker... Haydi bakalım işine marş!

Şehre yeni tayin olmuş vali, çarşıda gezip bilgi topluyordu. Hemen onun yanına gitti:

— Hoş gelmişsiniz Beyefendi, dedi. İnsan kıymeti bilen çok azaldı. Bakın sizi yaya gezdiriyorlar. Buyurun, şu parayı alın ve hemen bir taksi tedarik edin.

Elindeki taşları valiye uzattı. Vali bakıp dururken, yanındaki polis memuru taşları aldı ve teşekkür etti. Deli ayrılırken kendi kendine söyleniyordu:

— Hükümet para bulsa tarhana çorbası yapar, içer.

140

Hükümet aç iken valisine araba mı alacak. Amma ben varım, bana güvenmiş...

Anasından ona kalan tek hatıra tarhana çorbası idi. Tanıdığı lokantalara gider ve bir sandalyeye oturur. Oturuşunda bir heybet ve asalet vardır. Garson bağırır. «Kes, milyonere bir döner.» Deli hemen mani olur:

— İstemem, onu, daha iyi bir şey söyle: Durumu bilen garson bu sefer:

— Ağama bir tarhanaaaa!

Deli, ayağını ayağının üzerine atar, gerdan kırar:

— Hah, şöyle! der.

Vali, delinin durumunu öğrenince, kendisini ziyarete gelen asabiye mütehassısına meseleyi açar:

— Bunu tedavi etseniz, vilayet gereken masrafı karşılayabilir. ..

— Masrafı mühim değil Vali Bey. Fakat bu adamı tedavi etmekle ona en büyük kötülüğü yapmış oluruz.

Vali, hayretler içinde, piposunun külünü temizler:

— Nasıl? diye sorar.

— Zengin bir adamı fakir edeceksiniz, mesut bir kimseyi bedbaht...

Valinin hayreti devam etmektedir:

— Canım şu herkese taştan para dağıtan deliden bahsediyorum...

— Evet. Efendim, ben de ondan bahsediyorum.

— Bu delinin akıllanmasına taraftar değil misiniz?

— Affımızı dileyerek; değilim, demek zorundayım.

— Nasıl olur?

— Kabul edelim ki bu deli akıllandı. Buna nasıl bir iş bulacağız? Nerede yatırıp kaldıracakız, Sonra, onu hiçbir zaman şimdiki kadar mesut edemeyiz. Adam kendini zengin görüyor. Size dahi bir taksi alacak durumdadır. Eğer biz, onu akıllandıracak olursak, elbisesini, ayakkabılarını yenileyebiliriz, sakalını tıraş ederiz. Fa-

141

kat gönlündeki sarayı yıkmış oluruz. O zaman adam geçim derdine düşecek, fakirliğin acısını duyacak...

— Aman doktorcuğum, nerdeyse beni bile deli olmaya ikna edeceksiniz!..

Gülüştüler. Doktor:

— Hakikat ortada: Akıllı olup çile çekmektense, deli olup bey gibi yaşamak daha iyidir.

— Tuhaf bir iddia peşindeyiz. Acı olmakla beraber, itiraf edeyim ki, haklısınız...

Maalesef...

— Deliye yardım edenler, deli kadar mesut değillerdir. Zaten akıl insanı mesut edemez. Dahilerin hayat hikâyelerini okuduğumuzda, onların mesut olmadıklarını görürüz. Mesut olmadıkları için kendilerini ihtisaslarına verirler. Çalışmakla herşeyi unuturlar. Yani onlar da bir nevî deli olurlar, bildiğimiz hayatı yaşamazlar.

. — Evet, bunun pek çok misali vardır. Biyografi okumasını severim.

— Herhalde delinin saadetine dokunmayacağız, Vali Bey,

— Peki, öyle olsun. Yani en büyük mantıksızlığa evet, diyoruz.

Asabiye mütehasşısı güldü ve müsaade isteyip ayrıldı...

142

CENAZEYE GELEM HIZIR

Otobüs şoförüne yaklaştım:

— Beyefendi, öğle namazını kılacağım, bir yerde-durmanız mümkün mü,

Adam dikiz aynasına baktı:

— Kardeşim, herkes işaretle mişaretle kılıyor, sen. de bir şeyler yapıver...

— Ben abdest de alacağım...

— Ohooo, sen işi uzattın, olmaz öyle şey...

— Öyle ise şu ağaçlı köyde ineyim... Adam kafasını salladı:

-*- İnsanı günaha sokuyorsunuz. Herkesin geçtiği köprüden sen de geçsen olmaz mı.

Haydi in bakayım ne olacak?

Çantamı aldım, adam konuşurken indim ve «gidebilirsiniz» diye yol verdim.

Otobüs hareket etti, etrafa baktım, minare falan göremedim. Oradan geçen birisine köyün camisini sordum. Meğerse burası köy değil, bir kasaba imiş. Cami de 150 metre ilerde...

Camiye gittim, çabucak abdest aldım, öğle namazını kıldım, ikinci yaklaşmıştı, bahçeye oturup ezanı beklemeye başladım.

Bir cenaze getirip, musalla taşına koydular. Cenazenin sahibi olduğu zannedilen pejmürde kıyafetli adamlar hararetli hararetli bir şeyler konuşuyordu. Kız;-gın oldukları belli idi.

Acaba bir cinayet falan mı diye düşündüm ve ezan okununca içeri girdim.

143

Namazdan sonra herkes dağıldı. Tabutun etrafında-ki adamlar sövüp sayarak, biraz da külhanbeyi ağzı ile bir şeyler söylüyordu.

Yanlarına yaklaştım, selâm verdim, hiç biri selâmımı almadı. Ne var, diye sorunca, beni tepeden tırnağa kadar süzdüler. Sonra birbirleriyle bu da neyin nesi gibilerden işaretleştiler. Daha sonra:

— Elinde derman varsa, derdimizi sor hemşehrim. Arkasından diğeri ilâve etti:

— Yavaş ol be oğlum, belki adam hocadır.

— Haaa o başka. Buyur bakalım be abi... Ben hiç bir şey anlamadım. Saf saf sordum:

— Yani ne var diye sormuştum da...

Bir tanesi şapkasını çıkartıp eliyle iyice sıktı ve ileri uzattı:

— Daha ne olsun be abiciğim, ölümüz var, imam kaldırmam diyor. Eeee bu da insan, taş değil ki götürüp dereye yuvarlayalım...

Yine iradem dışında bir cevap verdim:

— Cenaze namazını ben kıldırırım. . ?

Hemen şapkasını çıkarmış olan, şapkasını giydi. Diğerleri ceketlerinin önünü ilikledi. Biri de selâmlar gibi hafifçe eğildi, öbürü aleyküm selam diyerek, beş dakika önce verdiğim selâmı aldı. Ve, hepsi dizilmeye başladı. Ben de cenaze namazı nasıl kılınırdı diye bilgilerimi topladım. Niyet..'. Dört tekbir, son tekbirden sonra selâm...

Bu işi becereceğime aklım kesti. Çantayı bir ağacın dibine bıraktım, sırtımda pardösü vardı, takkeyi de başıma geçirdim ve yerimi aldım.

— Erkek mi, kadın mı?

— Adam, adam...

Diye bağırıldılar. Ben de «Allah için namaza, meyyit için duaya, er kişi niyetine» deyip tekbir aldım.

144

Namaz bittikten sonra hemen sordum:

— Bu kişiyi sağlığında nasıl bilirdiniz?

— Eyidir hocam eyidir. Kendisinden başka kimseye zararı yoktu. Zavallı bir adamdı...

Anormal bir hal içinde bulunduğumu anladım. Ne ben doğru dürüst hoca idim, ne de cemaat... «Hakkınızı helâl edin» diye bağırışımı hatırlıyorum. Hepsî:

— Helâl olsun, bin defa... Bin beş yüz defa...

İş çığırından çıkmıştı. İyisi mi şunlara bir şeyler anlatayım. Belki sahiden hoca olduğumu zanneder, bana kötülük yapmazlar:

— Ey cemaat, bir gün biz de bu musalla taşma çıkacağız. Malımız, evimiz, barkımız, her şeyimiz dünyada kalacak ve biz âhirete gideceğiz. Öleni değil, kendimizi düşünmeliyiz. Âhirete ne götürebileceğiz? Günah yükü ile âhirete gidersek, halimiz duman. Sevap yükü ile gidersek, âhret gerekir. Meselâ içki içmemeliyiz, kumar oynamamalıyız. Kimsenin namusuna göz dikme-meliyiz. Kimsenin hakkını yememeliyiz. Adam öldür-memeliyiz. Bunlar büyük günahlardır. Gunahtan kaçının ey müslümanlar, sevap işlemeye çalışın.

Hepsinin kafası önünde dinliyorlardı. «El fatiha» dedim. Ben okudum, onlar okudu mu, okumadı mı bilmiyorum. Etrafıma bakındım imama benzer kimse yoktu. Ben, o dakikaya kadar umuyordum, ki bir imam veya müezzin gelir, defin işini o yapar. Çünkü buraya kadar az çok becerdik fakat, defin işini hiç bilmiyordum.

İster istemez:

— Haydi şöyle ikiye bölünün. Yarınız arka taraftan, yarınız önden tutunuz. Mezarlığa gidelim.

Şaşkın vaziyetteydim. Bir taraftan durumu idare etmeye çalışıyor, bir taraftan da «Bu ne biçim iş, nereden bu işe girdim?» diye kendi kendime kızıyordum.

Menan Cinleri — F.: 10

145

Neyse artık denize düştüm bir kere, yüzmekten başka çare yok...

Defin işinde yapacaklarımı hatırlamaya ve sıraya koymaya çalıştım. Her şeyden evvel kararlı hareket etmeliydim. Eğer tereddüt gösterirsem, bu adamlar beni parçalar...

Tabutun omuzlardan inmesine yardım ettim. «Yavaş yavaş» diyerek otoritemi ortaya koymaya çalışıyordum. Kapağı açtık, güzel kefenlenmiş bir ölü vardı. İki kişiyi mezara indirdim. Dışarda kalanlara da kuşaklardan tutturdum ve cenazeyi kabre koyduk. Üzerini tahtaladık.

— Toprak atmaya başlayın...

Dedim, ben de kenara çekildim, bazen mırıldanarak, bazen içimden namaz surelerini okumaya, arada sırada «Allahu ekber» demeye başladım. Toprak işi bitinceye kadar devam ettim. Sonra işaret edip hepsini oturttum ve Tebareke suresini hocalar gibi okumaya çalıştım. Bu adamların bir şey bilmemesi işimi kolaylaştırmıştı.

Sonra:

— Siz yavaş yavaş gidin, ben telkin vereceğim. Dedim. Onlar hiçbir şey söylemeden ve çok itaatkâr

bir şekilde ayrılırken ben de:

— Yarabbi, sen her şeyi biliyorsun. Bu adamın halini de, benim imam olmadığımı da biliyorsun. Beni affet. Artık bu adam da affa lâyık mı değil mi, onu sen daha iyi bilirsin. Derken etrafa bir göz attım, ba-ktım ki mezarlığın tam kenarından şehirler arası yol geçiyor. Mezarlık ağaçlarla örtülü olduğundan adamlar gözüküyordu. Hiçbir şey yokmuş gibi, gayet normal adımlarla yola doğru yürüdüm, mezarlık duvarında-n atlayıp gelen bir taksiye işaret ettim. Beni ilk benzin istasyonuna bı-

146

rakmasını, otobüsü kaçırdığımı, kaç para isterse vereceğimi söyledim. Adam evvelâ bir şeyler söylemek istedi, sonra kalendervari bir eda ile «Gel bakalım» dedi. Yol boyunca başımdan geçenleri kendisine anlattım. Bazen güldü, "bazen üzüldü, derken bize yetişen bir

otobüse işaret etti ve beni ona aktardı. Yola koyuldum.

* * *

Aradan aylar geçti. Bir gün yine yolum o tarafa düştü. Hem eski bir hatırayı tazelemek, hem de caminin imam ve müezzinine nasihat etmek için o kasabada indim. İmama diyecektim ki: «Kardeşim, camiye getirilen cenaze müslüman cenazesidir. Yoksa kiliseye veya havraya götürülürdü.»

Tabii ben her yeri İstanbul sanıyorum. Düşünmüyorum ki bir kasabada kilise veya havra ne gezer?

Daha ağzımı açmadan imam:

— Vay anam, o adam sen miydin?

Hayretler içinde kolumdan tutmaz mı? Ben de şaşırdım. Yüzüme baktı baktı:

— Sen ne yaptın, biliyor musun? O adamlar kasabayı alt üst ettiler. Hazret-i Hızır'ın aniden geldiğini, ölümlerini onun kaldırdığını sonra da ortadan kaybolduğunu, yeminle, şahitle anlattılar. Şimdi halk «sarhoşu, hırsızı, kumarbazı hor görmemek lâzım. Hepsi Allah'ın kulu. Allah imama, Hızır'ı göndermez, bir serserinin cenazesine gönderir. Eeee Allah bu, belli olmaz kimi affedeceği...» demeye başladılar.

Adam bir nefes aldı:

— Haydi çabuk, kasabayı dolaşacağız, o serserinin cenazesini senin kaldırdığını ilân edeceksin. Ancak bu şekilde bu bâtil itikattan kurtulur millet...

Aman hocam etme, yapma ben yoluma gideyim... dedimse de, iki üç kişiyle beni öyle yakaladılar ki ellerinden kurtulmama imkân yok.

147

Razı olmuş gibi önlerine düştüm. Çarşıya girdik, gözüme büyük bir kahve ilmişti. «Ben şu kahveden bir su içeyim» diye içeri daldım, Allah'tan arkada da kapı varmış, hemen oradan çıkıverdim. Duran bir taksiye yaklaştım:

— Affedersiniz, beni asfalta kadar götürür müsünüz? Otobüs orada da... Belki kaçırdım. Adamın kaç lira istediğini anlamadan kapıyı açıp, içeri daldım. O da aceleyle arabayı çalıştırdı ve hareket ettik.

Daha evvelki seyahatimden kalımda kalmıştı, kasabanın epeyce ilerisinde bir çeşme vardı. «Çeşmeye kadar gidelim, belki otobüse yetişiriz» dedim.

Olmayan otobüsün peşinden koşturduk. Çeşmede indim, parayı öderken bir otobüs görüldü. Şu otobüsü durdurayım diye telâş ederken, şoför:

— O köyün otobüsü, işine yaramaz.

— Köy nerede?

— Yine bu yolun üstünde amma, epeyce ilerde... Hemen el ettim, eski ve küçük Mr otobüs yanıma gelip durdu, bindim.

Otobüste bir kişi dönüp dönüp yüzüme bakıyordu. Canım sıkıldı. Korktuğumu, hattâ heyecanlandığımı belli etmemeye çalışıyordum. Yanımdaki adam sigara uzattı almadım, «teşekkür» demekle yetindim.

— Yol ayrımında ineceğim...

Herkes döndü bana baktı. Demek ki alışık olunmayan bir şey söyledim. Neyse...

Ben indim, iki adam da benimle indi. Yolun diğer tarafına geçerek otobüs beklemeye başladım. Biraz sonra onlardan biri yanıma geldi, evet hatırladım, bu, cenazeye gelen adamlardan. Kırk senelik ahabbmışım gibi cebimdeki yüz lirayı çıkarıp ona uzattım. «Geçenlerde bir yemek yiyemedik, buyur "bir yemeğimi» daha

148

sözümü bitirmeden, parayı aldı, hızla diğerinin yanına gitmeye başladı. Onunla bir şeyler konuştular. Parayı gösteriyordu. İkisi beraber, bana doğru geldiler. Parayı alan kaldı, diğeri yaklaştı. Ne yapacağımı bilemiyordum, çok şaşırıyordum. Bu adamlar bana bir kötülük yaparlarsa, hattâ öldürürlerse...

Beklemekten başka çarem yoktu. Adam bana yaklaştı, hiçbir şey söylemiyordu. Laf olsun diye: «İnşallah tekrar geldiğimde sana da beş yüz lira getiririm...»

Adam döndü gitti öbürü de ona yaklaştı. Konuşmalarını duyuyordum:

— Tosunum, bu dünyaya Hızır da gelse bozulur gider. Adam bize bono yazmaya kalktı...

— Alsaydım ya...

— Ulan, pul parasını nerden bulacağız?

— Boşuna fakir olmadık ya... Herif bonoyu buluyor da, pul parası yüzünden alamıyor, hey gidi kâhbe dünya...

— Haydi diyelim ki iki tavuk boğazlayıp, pul parasını bulduk. Peki avukat parası...

Öteki dalgın dalgın:

— Amma ben tam yüz lira istemiştım, bildi ve verdi. Sen de beş yüz istedin, seninkini de bildi amma, evet amma...

İkinci adam elini salladı:

— Ben ammasını mammasını ve hıziımı mızını bilmem... Beş yüz lira çok şey... Hepsi bu kadar, anladın mı?

Köyden çıkmakta olan bir taksiye yaklaştım:

— Beni kasabaya bırak, borcum neyse veririm...

— Borcun ne olacak ağabey, bir yemek ısmarla yeter...

Köyle kasaba arası 50 lira, bir yemek 150 Ura... Yi-

149

ne de razıydım. Ben taksiye binerken ikinci adanı söyleniyordu:

— Ulan Hızır taksiye biner mi, şuna baksana... Niye uçmuyor?...

* * *

KANLI PAZAR

— Ben asırlar ötesinden geliyorum. Dirilerin uyuduğu yerde uyanmış bir kimseyim.

Sizlere gelince... Sizler öyle uyuyorsunuz ki, rüya içinde rüya gördüğünüzü sanacaksınız ve uykunuz biraz daha ağırlaşacak...

Etrafına bakındı. Çok yüksekteydi. Herkes yerde kum gibi kalabalıktı. Kum sayılabilir mi? İşte bunlar da sayılamazdı. Yüksekteki adam konuşmasına devam etti:

— Şüpheye düşmemeniz için asırlar öncesinden geldiğimi isbat edeceğim. İçinizden cesur olanlar ileri gelsin.

Kalabalık, bulgur kazanı gibi kaynamaya başladı. Yüksekteki adam elini uzattı, bir işaret yaptı, kalabalık bir yana kaydı, öbür yan boşaldı:

— İşte bu boş yere, kendine güvenenler çıksınlar. Onlara çok şey vereceğim amma, bazı şeyler de isteyeceğim. Ona göre hazırlıklı olsunlar...

Kalabalıktan bazı kimseler ayrılmaya başladılar. Bunların hemen hemen tamamı geçti.

İçlerinde birkaç tane de yaşlı vardı. Yaşlılar mı gençleşecek, gençler mi yaşlanacak, orası şimdiden pek kestirilemezdi. Yüksek-

150

teki adam biliyordu ki, ihtiyarları mazi itiyordu, gençleri ise istikbâl çekiordu. Demek, bunların bir kısmı itilerek, bir kısmı çekilerek buraya getirilmişti. Yani itme ile çekme neticesinde insanlar, bir yerde toplanabiliyor... Hayret doğrusu: İki zıt hareketten aynı iş meydana geliyordu?

Halk bir yanda, ayrılanlar ötede idi. İyi göremiyorlar, bunun için itişip kakışıyorlardı.

Yüksekteki adam

haykırdı:

— İtişip, kakışmayın! Hepiniz göreceksiniz. Ayrılanların bulundukları yer aniden yükseldi. Ne

toprak çatladı, ne zelzele oldu. Herkes «Bunda bir iş var» diye söylenip, durdu.

İşte şimdi, kimisi evlâdını, kimisi yeğenini, kimisi bilmem neyini gördü. Öyle sevindiler ki, bilemezsiniz.

— Maşallah benim oğlum da sahneye çıkmış.

— Bu kadar kalabalığın karşısına çıkmak kolay değil. Demek bizimkinde bir şeyler varmış.

— İşte bak şu... Yakası kalkık olan benim çok yakınım. Elimde avucumda büyüdü...

Bilemezsiniz ne kadar sever beni.

İşte böyle. Yüksekteki adam, 'halka iş buldu. Yani onların bir kısmını sahneye çıkardı, diğerlerini onlara seyrettirdi. Bu kadarla kalsa bir şey değil. Bakalım daha neler yapacak...

Kocaman elini, kocaman cebine soktu, ufacık bir torba çıkardı. Bunu görenler güldüler. Çünkü kocar manla küçük birbirinin zıddı idi. Zıtlıklar ise komik olur. Gerçi yüksekteki adama göre kendileri alçaktaydı... Yani alçak yerde bulunuyorlardı. Yoksa alçak değillerdi. Sonra etraflarına bakındılar, çukurluklar vardı. Çukur yerlere atılmış taşlardan ve bez parçalarından daha yüksekteler. İşte buna sevindiler. Sonra biri mırıldandı:

151

— Bu adamı yükselttik ki, kendi alçaklığımızı anlayalım diye mi?

Diğeri düzeltti:

— Bunu, biz yükseltmedik, kendisi yükseldi. Şunu da iyi anlamalısın ki, alçaklık başka, alçak başkadır...

Diğerinin buna canı sıkıldı: Bilgili olmakla, olmamak ve aklı ermekle ermemek gibi zıtlıklar meydana çıktı. Halbuki o, zıtlıkların her türlüşüne kızgındı. Parası olsaydı, bir buldozer alsaydı, şu yeryüzünü düpedüz ederdi. Böylece kendi payına, alçak yerler veya alçaklıklar düşmezdi. Evet, hâlâ ayıramamıştı: Alçaklık nedir, alçak nedir? Böyle, birbirinden ayrılmayan şeyler ortadan kaldırılmalıydı. Herkes kendisi gibi olmalıydı. O zaman nasıl

rahat edecekti. Belki bir fırsatını bulur, hiç değilse unutulmuş bir taşın üzerine çıkarak, az da olsa, bir yükseklik sağlar, herkese tepeden bakar ve tepeden inme emirler verirdi. Bu hayalin içinde sarhoş iken, yüksekteki adam gürlledi. Evet evet, bayağı gürlledi. Ne dediği anlaşılmadı. Anlaşılsın diye değil, sesini işittirsin diye gürlledi. Netice hasıl olmuştu: Herkes ona baktı. Kocaman ellerinden birinde altınlar, diğerinde banknotlar vardı. Altınlar o kadar parlıyordu ki, bu yüzden eli küçülmüş, altınlar büyümüştü. O keskin ışığın altında banknotlar rakediyordu. Yavaş yavaş halk da onlara ayak uydurmuş, yerlerinde kımıldanıp duruyorlardı.

Sahnedekiler, boyunlarını o kadar ileri uzatmışlardı ki, gören: «Bu zürafalar nereden geldi?» diyebilirdi. Fakat kimse, kimseyi görmüyordu. Herkesin gözü altınlarda ve altınların ışığı altında oynayan banknotlardaydı. Birisi kendisini kaybetmişçesine: «Sevgilim» dedi. Diğer, yıllarca bu kelimenin hasretini çekmiş ve bunu sayıklamıştı. Bunun için olacak: «Efendim, canım» diye cevap verdi. Yanındakiler ona bakıp güldüler. Yani şu 152

kendini bilmez, "bilmiyor muydu: Sevilen sadece Yüksek adamın elindekilerdi. O da, kendini sevilir cinsten bir şey sanmıştı...

İşte bu an Yüksekteki adamın sesi yine duyuldu:

— Bunları atıyorum...

Bu söz, bir mıknaşın demir tozları üzerinde dolaşması gibi tesirli oldu. Herkes ona göre şekil aldı ve canlandı.

Adam elindekileri olanca gücü ile fırlattı. Gelinin başına para serpilmiş gibi herkes kapış kapış toplamaya başladı. Niyetler başka başka idi. Kimi uğur getirir, diye... Kimi, âdettir, diye... Kimi de para paradır, diye topladı. Niyetler ayrı ayrı olmakla beraber sonuç aynıydı. Yani paracıklar ceplere inmişti.

Yüksekteki adamı baktı baktı. O baktıkça herkes de ona bakıyordu. Bazıları bakışlarını sertleştirdi ki, adam korksun da yine para atsın. Böylece bir taşla iki kuş vurmuş olacaktı. Hem paraları toplayacak, hem de «benden korktu» diyecekti. Alçak yerde durmasına rağmen, yüksektekileri korkutmuş sayılacaktı. Ehh, her gönülde bir aslan yatar, demişler ya... Şimdi de her gönülde bir iktidar yatar demeli ve herkesi padişah bilmeliydi.

Yine o Yüksekteki adam, elini bir diğer cebine soktu. Bir başka renkli torba çıkardı. Bu da minnacıktı. Aşağıdakiler baktılar, güldüler. Sanki bunların sinir uçları beyinlerine değil, bir başkasının eline, bağlıydı. Bunun için o güldürüyor, o ağlatıyor, o ciddileştiriyor-du...

Küçük torbayı kocaman eline döktü yine, pırıl pırıl altınlar... Bunların renk armonilerinde kaynaşan paralar... Sanki... Sankiyi bırak, düpedüz bir hazineydi.

Seyircilerin çokları istedi ki, boyunları kopsun da, başları altınlara kadar gitsin ya onları öpsün veya ağzı

153

ile bir kaçını alsın ve gelsin. Ahhh, kısa boyunlu olduklarına ne kadar kızıyorlardı... Şu zürafalar dünyanın en üstün mahluklarıydı...

Bir diğerinin aklına kuşlar geldi. Hayır, hayır kuşlar ahmaktı. Onların akılları yoktu. Akılları olsa gidip böcek avlayacaklarına gelip şu altınları alır ka...

«Kaçardı» diyemedi. Kaçsa o zaman kendisine altının ümidi bile kalmazdı. Şimdi şu üstün adam, (yani yüksek adam) elinde altın olduğu için üstün adam, şaşırır veya bir şeyler düşünür, bunu çağırır ve altınları ona verirse...

Hayal ne tatlı şey... Hazinelerin sahibi olmak, kral-Jar gibi yaşamak, hayal olsa güzel işte... Yüksekteki adam:

— Atıyorum.

— Vallahi çıldırmış.

— Bize doğru atmadığına bakılırsa elbette çıldırmış...

— Sonra, atılır mı? Ayol taş değil, altın, altın... Bir başkası sayıklarcasma:

— Para, para, para, para...

Deyip, duruyordu. Anlaşılan bu adamın ağzının ipleri gevşemişti. Diğerleri yavaşça, hatta dilini oynatmadan: «Para, para» derken, kendisinden başka kimse duymuyordu.

Bilmem söylemeye lüzum var mı? Atılan altınlar hemen kapışıldı. Sonra boylar kısaldı, kalabalık biraz sakinleşti. Bazıları, evet bazıları, sahneye çıkmaya çalışıyordu. Fakat çok sarptı. Yukarıdan birisi yardım et ? mezse, çıkmanın imkânı yoktu. Bunu görüp anlayanlar

ellerini dizlerine vurdular «Neden daha evvel... Evet ilk defa, sahneye ayrılmak mümlündü. Amma dipsiz göle Kim girer?» Bir diğeri cevap verdi: — Yüzmesini bilen.
154

Üzerine vazife değilken bir başkası cevap yapıştırdı:

— Yüzmesini bilen de boğulur... Bir diğeri:

— Eceli gelen...

O an, Yüksek adamın gür sesi duyuldu. Çöplükte kasırga esmiş gibi, düşünceler, kelimeler fırlayıp gitti. Geriye bir sürü et, kemik kaldı.

Bir başka cepten bir başka para...

O da serpildi.

Yüksek adam, adamlıktan çıkmıştı. Başı göklere ulaşmıştı. Ayakları ise tâ yerin dibinde idi. Bunun için diğerleri onun elini de ayağını da Öpemediler. Sadece hayran hayran bakakaldılar. Belli ki bu adamda para bitmeyecekti. Bitmediği müddetçe onun büyüklüğü de devam edecekti.

Bir başka cebinden, sanki başka eliyle, bir başka torba altın daha çıkardı, serpti, serpti, serpti...

Aşağıdakiler ise topladılar, topladılar, topladılar... Herhalde büyüklüğün sırrı serpmeye, küçüklüğün sim toplamakta idi... Hem serpip, hem toplayanlar acı ile tatlıyı, ışık ile karanlığı... Yani zıtlıkları bünyesinde toplayan kimse demektir ki bu, Ulvi düsturlara uygundur.

Fakat burada yükseklik, alçaklık söz konusu... Evet Yüksek adam haykırdı. Amma, dediği anlaşılıyordu:

—? Size yıllardan beri para atıyorum. Dostum, düşmanım demeden alıyorsunuz. Demek sizce dost para, düşman ise parayı saklayan.

— Evet, diye bağırıldılar.

Bağırıldılar ki korkak olmadıkları anlaşılın. Nasıl olsa parayı almışlardı, şimdi yiğitliği almalıydılar. Fakat Yüksek adam boş değildi:

— Siz hepiniz bir dindensiniz. Bir tek mabuda inanıyorsunuz. Birlik ve beraberliğinizi tebrik ederim.

155

Sahnedekiler sevinip, bayram, yaptılar. Din denince akıllarına çok şeyler, mabud denince çok mabudlar gelmişti. Bunu anlayan Yüksek adam yine haykırdı:

— Sizin dininiz para, mabudunuz paradır. Ben ise onun vekiliyim. İyi dinleyin, kulak verin: Bütün maneviyatçılar düşmanımızdır. Bütün maddiyatçılar dostlarımız... İşte böylece dünyayı ikiye böldüm. Para, para, para... Zikriniz ve fikriniz bu olacak. Dünyanızı para ağlarıyla öreceksiniz. Sokaktaki kadınlar ve kızlar gelip bu ağa takılacaklar. Ağadan kurtulanlar ağdan kur-tulamıyacaklar. En büyük, en yüksek koltuklar sizindir. Ağımızın her bir ipliğinde bir koltuk sallanacak. Baş dönmeyenler burada istediği kadar oturacak. Her türlü eğlence serbesttir. Eğlence bizim ibadetimizdir. Haydin, paraya ibadet edin. Ey mabudunu cebinde taşıyanlar, eğlenin, eğlenin. Bütün silâhlar mabudunuzdan hayat almıştır: Onlara tapın ve zaferi bunların hediyesi bilin. Ben karargâhıma çekiliyorum. Aranızdaki maddecilere itaat edin.

Sahnedekiler asker olmanın hazzma erdiler. Hepsi bir gaye için, hepsi birbirine bağlı bulunmanın zevki içindeydiler.

İşte bunlar, bir pazar tatiline çıktılar. Mabutlarının emri gereğince vuruştular, kana boyandılar hatta can verdiler. Maneviyatçılarla maddeciler bilmem kaçınıcı defa savaştılar. Bir taraf buna KANLI PAZAR, diğer taraf ŞANLI PAZAR dedi. Kimse bunun sırrına eremedi. Çünkü taş mı pirincin içinden, pirinç mi taşın içinden ayıklanacaktı...

örf ve âdete göre taşı ayıklamak gerekiyordu. Göz görüp, akıl söylüyordu ki: «Bunca taşı ayıklarsan, geriye bir şey kalmaz. Velhasıl bu yerde ya örfü veya akılı bırakmak gerekiyordu.

Hayata gözlerini açan insan yavrusu, sen dikkat 156

et: Madde ile maneviyat boğuşuyor, vuruşuyor. Biri liakim olunca diğeri mahkûmdur. İkisi bir yurttan barınamaz, zirai Bir kimse hem hakim, hem mahkûm ola-maz. Mutlaka biri diğerinin emrine girmelidir...

* * *

Y A R I Ş

Şimdi bir hikâyeyi okuyup bitirdim. Yolcuların indiği yerde, nasıl arabacının yolculuğu başlarsa; hikâyenin bittiği anda da bizim hikâyemiz kaleme alınır. Meyve ağaçları da böyle değil mi? Çekirdek filizlenir, kocaman ağaç olur ve tekrar çekirdeğe dönerek, yepyeni bir hayata hazırlanır.

Okuduğum hikâye; 1 Ağustos 1960 senesinde, Salt Lake şehrinde, 384 millik sürat rekorunun kırılmasına aitti.

250 mil süratli uçaklar olduğuna göre, 394 mil sürat, bir otomobil için çok fazlaydı. Fakat insanların acayip merakları vardır. Kimisi hayatı pahasına bir iş yapmaya kalkar; kimisi bile bile ölüme gideni seyredip zevklenmek ister. Bu da öyle bir şey...

Sürat rekorunu kıracak adamın ismi Athol Graham, 36 yaşında. Mesleği otomobil tamircisi... İkinci Dünya Harbi'nden artmış üç bin beygir güçlü bir uçak motorunu otomobiline takacak ve bu araba ile yarış rekorunu kıracak...

Athol, «gün kazanır, gün yer» cinsinden biri. Yani zengin değil. Dört çocuğu ile bir karısı var.

Athol ne kadar acaip bir insansa, karısı Zeldine de

157

— insanî duyguları o derece kuvvetli hattâ zekî bir kadın...

Dokuz senedir, evet tanı dokuz sene... Dişlerinden, tırnaklarından arttırıp bu yarış arabasına yedirdiler. Dişlerinden arttırdılar; Çünkü yemelerinden kestiler. Tırnaklarından arttırmalara ise: Dört çocuk annesi Zel-dine'nin çamaşırcılık yapıp, kocasına yardım etmesiydi.

Kocasının birinci olup, kendinden bahsettirmek istediğini biliyordu. Kocas bu yarışta ölse, daha da fakir düşeceklerini biliyordu. Amma kararlı insanlarla uğraşmak, onları kararlarından caydırmaya çalışmak, ölüm yarışı kadar tehlikeliydi... Zeldine, bunu da biliyordu.

Hayat kısa. Onu en güzel bir hikâye şekline sokmak en akıllıca işti. Yarınlar ne getirir. Şimdiden kestirilemez. Öyleyse bugünü en güzel tarzda yaşamak... İşte, Zeldine'iii akıllı oluşu buradaydı... Yani, o bir kadındı, mesut olabilmesi kocasıyla anlaşmasına bağlıydı. Madem ki kocası bir yarış arabası yapmaktan zevk alıyor, madem ki o, bir hedefe koştukça mesuttu, öyle ise Zeldine de aynı şeyi yapmalıydı ve yaptı. Dükkâna gitti, yapılan işleri takdir etti. «Çok güzel olmuş» dedi. Bunu derken kocasının yüzüne bakıyordu, o da gülüyordu: «Sana inanıyorum, sürat rekorunu kıracak ve kendinden bol bol bahsettireceksin. Hattâ senin için hikâyeler yazacaklar. O ahmak edipler, kim bilir neler uydurup; «Athol şöyle düşünmüştü, böyle yapmıştı, diye neler neler söyleyecekler.» Hep birlikte kahkaha atıyorlardı. Böylece, parasız bir evde bile mesuttular. Yarış, ölüme eşit bir şey değildi. Sürat rekoru kıran ve hâlâ yaşayanlar da vardı. Athol, neden bunlardan biri olmasmdı?

Yine bir gün Zeldine, üç çocuğuna, bahçede oynamalarını tembih etti, en küçüğünü kucağına alıp, dük-

158

kânın yolunu tuttu. Her tarafı yağ ve toz içinde kalmış kocasını işiyle haşır neşir buldu. O, bir müşterinin arabasını krikoya alıyordu. Zeldine, çıplak ayaklı çocuğunu yere bıraktı, kocasına takoz götürdü. Karısının geldiğini o zaman farkedene Athol, onu görünce güldü. İşte Zeldiye'nin saadeti bu kadardı. Sanki o, kocasını güldürmeye, ona cesaret vermeye memurdu.

Zeldine Hristiyandı amma, içki içen ve kumar oynayan erkeklerden hoşlanmazdı. Bazan elini şakağına koyar uzun uzun düşünürdü: «Başkalarının sefahate verdiğini, kocam yarış arabasına, belki de mezarına veriyor. Onlar meyhanede, kocam bir yarış arabasında ölüyor. Ne yapalım, hayat bu, ölmek için doğmuşuz» diye kendi kendine söylenir, hayatın bir günlük aile huzursuzluğuna değmiyeceğine inanırdı.

Allah'a yalvardı: «Ya kocamı bu hevesinden vaz geçir veya onu yarışta muvaffak et!» Günler böyle geçti. 1 Ağustos sabahı Athol yanşa hazırken, geride epeyce borç senedi bırakmıştı.

İlk beş milde araba sürat kazanacaktı. Altıncı milde elektronik cihazlarla sürat ölçülecekti. Son beş mil sürat azaltmak ve durmak içindi.

Kalabalık bir seyirci kitlesinin heyecanlı bakışları arasında, araba çıkış işaretini aldı ve fırladı. Telefonlar ve telsizler hani harıl çalışıyor:

- Birinci mili geçti...
- İkinci mili geçti... Ve boğuk bir ses:
- Parçalandı!...

Zeldine, yaşlı gözlerle: «Güzel bir hayat yaşadı ve öldü. Acaba benim geriye kalan hayatım nasıl geçecek?» diye, çocuğunu alıp eve döndü.

Ondan sonra bir hastahane de çamaşırcı oldu. Şimdi çocukları büyümüş, yeni bir hayata başlamışlardır.

159

Siz. Zeldine'ye sakın acımayın. O, hep iyimser oldu. Gücü yettiği kadar, hayatını en güzel bir hikâyeye tarzında işledi. Bu hikâyeyi görse mutlaka beğenmezdi. Fakat: «Kendine göre yazmış diye, yine iyimser düşünürdü.

Zeldine'e acıyanlardan çoğu acınmaya lâıktırlar. Ne yazık ki, onlar bunu bilemezler. Ne kadar erkek tanırım ki, bir yarışa çıktığında ona ilk çelmeyi karısı takmıştır... Yere düşen, erkek değil, saadettir!...

* * *

BÜYÜCÜ

Otuz yaşlarında bir kadın, ablasının kapısını çaldı. Kapıyı açan abla:

- Hayrola, böyle erken gelmezdin?., dedi. Diğeri, hemen içeri girip anlatmaya başladı:
- Bizimki beni istemez oldu. Konuşmuyor, evde bir yabancı gibi duruyor. Sabah erken çıkıp, akşam geç geliyor.
- Belli, sen de surat murat kalmamış. Üzüntüden değişivermişsin. Amma her şeyin bir çaresi vardır...
- Elim, ayağım titriyor. Uyku hapi almasam, uyuyamıyorum. Ne bileyim, acaip bir hal...
- Her evde var, bu kan koca derdi bitmiyor. Bir zamanlar bizimki de...

Diğeri, onun sözünü kesti:

- Abla be, bir şirinlik muskası yaptırırsak mı?
- Benim aklıma daha başkası geldi. Acaba senin kocan büyülü olmasın?..

160

- Bilmem, olur mu?..

?— Ahhh, ne kötü insanlar var. Seni istemez, onu istemez, daha başka şeyler de düşünüp büyü yaptırabilirler.

- Biliyorum. Arabacıgilin damadına büyük yapmışlardı, adam deliye döndü...

- Büyülüler saymakla bitmez...

- Ocakları sönsün, büyü de ne demek?

- Oluyor işte... Senin başına gelen bu halleri ne ile izah edebilirsin?..

— Vallahi abla, ne yapacağımı şaşırdım. Üzüntü, üzüntü çatlıyacağım. Hep uykuya veriyorum. Uyku da da beni uyuşturuyor. Zaten İstanbul'un havasını da, suyunu da sevmedim. Olmaz olsun bu yerler!..

- Üzülmek derman değil ki! İstersen bir büyücüye gidelim. Kocan büyülü mü, değil mi, görelim. Kimbilir, belki bir başkası...

— Aman, başkası maşkası deme! Eğer öyle bir şey varsa ölürüm. Kocamı rüyamda bir kadınla görsem, bir hafta hasta geziyorum.

- Kız, rüya insanı hasta eder mi?

— Eder abla, eder! İşin kötü tarafı rüyada kocamı bir kadınla gördüğüm için onun yüzüne bakmıyorum. Artık istemem...

- Ne tuhaf konuşmalar ve ne acaip haller! Rüya loz?...

- Ne bileyim, ben böyleyim işte...

- Eh ne yapalım, o zaman derdi çek, otur. — Hani büyücü demiştin?..

- Ağız benim değil mi, derim...

- Abla be?...

— Ne diyeceksen de! İçini dökersen rahatlırsın. Gerçi benim derdim başımdan aşkın amma, sana da derman bulmak gerek. Rengin kireç gibi...

Menan Cinleri — F.: 11

161

- Büyücü demiştin ya...
- Doğrusu komşular söyledi, hen hiç gitmedim. Nilgün Hanım'dan adresi alırsın. O, böyle şeylere pek düşkündür...
- Haydi kalk gidelim...
- Kız ,aklınm estiğine gidiyorsun, biraz düşünsene...
- İçim içimi yiyor. Belki çare bulunur.
- Kocan duyarsa kızar belki?..
- Onun bir şeyden haberi olmaz. Zaten benimle hiç meşgul olmuyor.
- Peki, haydi düşelim yola. Belki buluruz.

* * *

- Vasıta değiştirmeden varacağımıza çok sevindim. İstanbul'da bir arabadan in, öbürüne bin, ölüm bu!..
- Büyük şehir, parası bol insan istiyor. Bir taksin olsa, burda biner, dilediğin yerde inersin.
- ? — Hah, şu köprüyü geçince...
- Eee ne olmuş?
- İlk durakta ineceğiz. Sağ koldaki sokakta, büyük apartmanın, yedinci dairesi...
- Heyecandan titremeye başladım...
- Ne oluyor sana?
- Ya derse ki senin kocan bir...
- Kız ağılayım deme, otobüste rezil oluruz. Bırak böyle şeyleri...
- Abla be...
- Ne var yine?
- Gel vaz geçelim. Ben gitmek istemiyorum.
- Amaan, senin ipinle de kuyuya inilmez ki... Hem gidelim der, bizi yola çıkarırsın, hem de dönelim dersin...

162

- Geldik galiba, şu sokaktı...
- Geldik, geldik! Unutma Abdalbaki Hoca'nın evi...

İçeri alındılar. Geniş bir salon. Hoca bir şeyler yazıyordu. Üç kadın oturmuş tevekkülle bekliyordu. Sonra yazdığı kâğıtları katlamaya başladı.

- Bunu yemek suyuna korsun. Biraz kaynadıktan sonra kâğıdı alır, saklarsın. Ya denize at veya toprağa göm. Sakın yakayım deme! O yemeği hep birlikte yeyin. Size zarar vermez, dertliye derman olur, bî iznil-lâh!. Şunu da...

Böylece geniş, geniş izahat verdi ve kadınları uğurladı. Sonra iki kız kardeşe döndü, elini kaldırdı:

- Yooo, derdinizi söylemenize lüzum yok. Biz, insanın beynini okuruz. Yalnız parayı hemen veriniz. Tabibe de ücret vermiyor musunuz? İşte biz de tabibiz. O, maddî dertleri, biz de manevîlerini tedavi ederiz.

Genç olan parayı çıkardı, uzattı. Büyücü:

- Haaa, şunları yerine yerleştireyim. Üzerimde para taşımayı sevmem.

Diyerek, parayı masanın çekmecesine yerleştirdi ve kilitledi. Bu sırada elli, altmış yaşlarında bir kadın içeri girdi. Evin hanımı olsa gerekti. Büyücü:

- Başka müşteri gelirse almayın. Artık iyice yoruldum. Yarın gelsinler veya münasip bir gün verin. Her gün ancak üç defa cin çağırabilirim.

Kadın, hürmetkar bir sesle:

- Peki Efendim!

Dedi ve ellerini göğsünde bağladı. Gözlerini büyüden ayırmıyordu. Büyücü bir şeyler okuyarak divana uzandı. Ölmüş gibi bir hal aldı. Yaşlı kadın da bir şeyler okuyarak, çarşafı Büyücü'nün üzerine örttü. Sanki odada bir ölü vardı. Heyecan son haddine yükselirken, Büyücü konuşmaya başladı:

163

- Aile geçimsizliği...

Yaşlı kadın, misafirlere «dikkat edin» kabilinden işaret etti. Hepsi dikkat kesildiler. Büyücü:

— Genç kadın sana söylüyorum. Sen kocanla geçinemiyorsun. Kocanın' büyüldü olduğunu zannediyorsun. Büyük yok amma, senin ters cevapların, bağırıp, çağırman... Kocana hizmet etmemen... Otururken bile arkasını ona dönüp oturman... Kocanın sözlerini dinlememen... İşte bunların bütünü kocana büyü yapmış gibi olur. Yani senin yanlış hallerin, kocanı kötü istikamette büyülemiş. Kalbin, ondan sevgi istiyor, alâka istiyor. .. Bu, mümkün değil. Cinlerin sultanı diyor ki, kötü huylu kimselerin evine girmemize gerek yok. Bizden şüphelenmesinler. Onlar en büyük kötülüğü kendilerine yapıyorlar. Durdu, derin bir sessizlik odayı dolaştı. İki kız kardeş birbirlerine baktılar. Büyücünün sesi bir bomba gibi patladı:

— Bu erkek birisini seviyor!

Genç kadın ayağa fırlayıp, ellerine öne uzattı. Büyücü:

— Bir kadın değil! Bir ideolojiye gönül vermiş. Genç kadın:

— İdeoloji kimin ismi?

Diğeri parmağını dudaklarına götürüp «Sus» işareti yaptı. Büyücü:

— Bu erkek seviyor. İnsanlara yol gösteren bir nizamı seviyor. Onu bir sevgili bilip, her an onun yolunu gözlüyor, her zaman onun için tahtlar, saraylar kuruyor. Fakat insanların çoğu onu sevmiyor. Böylece karşılıksız bir sevginin pençesinde kahroluyor.

Elini oynattı, çarşaf dalgalandı. Bunu gören yaşlı kadın, hemen çarşafı topladı ve büyücünün elini tutarak

164

onu kaldırdı. Büyücü oturdu, mendiliyle terlerini sildi. Sonra genç kadına bakarak:

— İşte böyle evlâdım. Kötü konuşarak, tembellik ederek, söz dinlemiyerek evde huzursuzluk çıkaranlar bize gelip, muska veya büyü istiyorlar. Halbuki en güzel şirinklik muskası ve en güzel büyü: Tatlı dil, güler yüzdür. Kocanın müsbet isteklerini yerine getirirsen, mesut olacağına inanıyorum. Kocan iyi bir kimse. O, bizim anladığımız mânâda hiç kimseyi sevmez!. Kendisini bile!..

Durdu, iki kadına dikkatli dikkatli baktı; sonra kelimelerin üzerine basa basa:

— O, İslâmiyeti sevmiş... dedi. Ve hemen ilâve etti.

-- Gidebilirsiniz... Genç olanı:

— Muska, kâğıt vermiyecek misiniz? Büyücü güldü:

— Sahi, siz gelmeden hazırlamıştım. Çekmeceden aldığı bir kâğıdı uzattı-.

— Bunu yastığının içine koyun... Söylediklerime de dikkat edin.

İki kadın kalkıp, başörtülerini düzelterip, pardesüle-rinin önünü iliklediler ve çıkarken, genç olanı:

— Ben, bundan bir şey anlamadım... Derken, kapıdan çıktılar.

— Hanım bir kahve yapar mısın?

— Peki Beyim!..

— Yap hanım bir kahve, zira ahmaklığın dermanı bulunmamış, ben mi bulacağım?

İki baci yolda giderken küçüğü sordu:

— Bu adam nasıl bildi? Diğeri hemen cevap verdi:

— Bunların işi gücü cinlerle...

165

Öbürü şüphesini belirtti:

— Nilgün anlatmış olmasın?..

— Ne ise bırakalım işte, olan oldu, bir key a!.

* * *

MAHMUD EVLENDİ

Akşamları dershane'den dönerken, çevredeki evlerden gelen yemek kokuları dayanılır gibi değildi. Burnunun direği kırılır gibi olur, ondaki ev hasretini kamçılırdı. Perdeli pencerelerin iç tarafına, içinde dayanılmaz bir arzu duyardı.

Aklı, ona çok şeyler söyler ve misâller verirdi. Hissi, «Eee, ben de insanım» derdi.

Bu sebeple «Ana beni eversene» türküsünden hoşlanırdı. Türküyü pek bilmezdi, sadece bu mısrasını mırıldanırdı. Etrafına şöyle bir göz atar, kimse olmamasına dikkat ederdi .

«Bizim Mahmud türkü söylüyor» demelerini istemezdi.

En çok evlilik sohbetlerini sevmesine rağmen, sanki millet bu bahsi açmamakta

sözleşmişti. Annesi babası, ücra bir köyde yaşıyordu. Onlar biliyorlardı ki, oğulları kendi

köyünün kızlarını beğenmez. Kim bilir nerden bir kız alacak, belki haber verecek, belki vermeden düşün yapacak ve bir gün ikisi birden çıkıp geleceklerdi... Dünya, İslâmiyet'e düşman olmuştu. Bu dehşetli düşmanlar karşısında sağlam, gayretli ve fedakâr mü'-minler gerekti... Kadınlardan bu mes'eleyi anlayanlar

166

az olduğu için «dâva sahibi erkekler» evlenmemeyi tercih ediyorlardı. Çünkü evlenince sanki düşman, mevzi-ye sızmış gibi oluyordu. Bunlar hep akim söylediği şeylerdi. Hisleri ona «evlen» dedi O da evlendi.

Nasıl rtiL oldu? Birisi bir kızdan bahsetti. Şaka olsun diye, «Onu sana alalım» dedi. Beriki mal bulmuş mağribi gibi sarıldı. Hiç evlenmeyeceği tahmin edilen bu şahsın evlenmek istemesi diğerinin damarına dokundu. Ve, şakadan evlendiler, everdiler...

Genç damat bir akşam kalktı:

- Ben derse gidiyorum, dedi. Karısı:
- Mektebi bitirmedin mi? diye sordu.
- Bitirdim.
- Eee, bu ders ne?
- Dinimizi öğreniyorum!..

Kadın suratını astı, bir şey söylemedi. Adam:

- Allahaismarladık, deyip, cevabını beklemeden, çıkıp gitti.

İkisinin de canı çok sıkılmıştı. Birisi derse gitmekte karşılaştığı dahili direnmeden; diğeri de yalnız kalmaktan, hattâ biraz da kıskançlıktan. Öyle ya, derse gidiyorum, diye kimbilir nereye gidecekti? Şeytan!..

O gün geç vakit eve döndü. Sabah bir iki lokma yedi, bir köy yolculuğu için hazırlanıyordu. Arkadaşlarına söz vermişti. Hep birlikte bir araba ile köye gidecek ve köylü ile sohbet edeceklerdi.

Kadın bunu öğrenince kızardı, belli ki sinirlenmişti. Zaten hep sinirli olduğunu söylerdi.

«Ne yapalım, elimde değil» gibilerden lâf eder, hem kendini açındırır, hem de mazur olduğunu imâ etmek isterdi. Birden bire olanca gücü ile bağırdı:

- Mahmuud! Ben bu evde bekçi değilim...

Adam şaşırdı. Hesapta böyle şey yoktu. Hele bu âni

167

çıkış onun başına bir yumruk gibi inmişti ve evin bir köşesi kalkıyor, diğer köşesi iniyordu. Bu yetmiyormuş gibi, bir de kendini yere atıp, ağlayıp, bağırmağa başlamaz mı?

- Ayyy, mahvoldum, ölüyorum, anneciğim!..

Genç damat, ütülü ceketini sedirin üzerine attı, şimşek gibi içinde bulunduğu hali düşündü: «Şu apartmanda kapalı bir tek kadın bu, bunun da sesi, feryadı etrafı tutarsa, benim durumum çok komik olur» dedi. Hanı-mıyla meşgul oldu. Onu teskin etmeye çalıştı.

Kadın, menfaatini çok iyi hesap edebiliyordu. İşin sonu kötüye gider düşüncesi ile, babasının anasına attığı dayakları da düşünerek:

- Kusura bakma kocacığım, seni üzdüm, ne yapa^ yım elimde değil, dedi ve hemen arkasından ilâve ettir
- Hamilelik de beni sarstı, çok acaip oluyorum...

Bu «hamilelik» lâfı erkeği kar gibi eritti. Onun sertliğinden eser kalmamıştı. Karısı ateş, o da su olmuştu. Şimdi buharlaşmak, yâni şahsiyetsizleşmek üzereydi.

Ertesi gün, söz verip de gelmeyen bu genci, arkadaşları iyice payladılar ve dalga geçtiler... Konuşmalar yer yer bir dramı veya komediye andırır mahiyetteydi.

Genç evli, oradan ayrılınca, arkadaşlarının sözleri ile karısının «Mahmuud!» diye bağırışının kafasında top gülleleri dehşetinde patladığını hissetti.

«Yâ Rab, ne yapmalı?..»

İki gün sonra yine eski arkadaşlarıyla karşılaştı. Onlar aynı siteme devam ettiler.

Dayanamadı:

- Ne var siz toplanıp okuyorsunuz da ne oluyor ki?, diye söze başlayınca, diğerlerinin hayretten gözleri yırtılacakmış gibi açıldı. Onlar da:

— Kan köylü MahmudL lâfı ile söze girdiler ve Mah-mud, karısının akrabalarıyla samimiyeti arttırdı. Bir

başka tarafa, diğer fikirlere «angaje» oldu. Artık karısı ona «Mahrrrud!» diye bağırıyordu, ikisi de bir teneke dolusu zehirli balı kaşıklayıp, «Oh ne tatlı hayat» diye diye, hayatlarına kastediyorlardı...

Hey gidi Mahmud'lar, kadının zülfü o kadar kuvvetlidir ki, her biri bin Mahmud boğar. Fakat İslâm dini bine değil, bire müsaade etmiş. Bu bakımdan o zülfün telindeki maktul sadece sensin!..

* * *

DİL

Güneş gurup ederken genç kadın, avaz avaz bağıırıyordu:

— İmdat, imdaaat!..

Daha yeni evlenmişlerdi. Kendisi gibi genç olan kocası, telaşla:

— Ne var karıcığım? Niçin bağıırıyorsun?

— Yanıma yanaşma! İmdaaat!..

— Hay Allah müstehakım versin,. elâleme rezil olacağız...

Büyük bir şaşkınlık içinde:

— N'olur, bağırma ayıp oluyor. Ne var, hasta mısın?

— Üzerime fenalık geliyor, imdaaat!..

Kapının zili uzun uzun çalmaya başladı. Ayak sesleri birbirine karışıyordu. Bütün bu olup bitenler, genç erkeği tam manası ile tuhaflaştırmıştı. Ne vardı, ne haldi, o da anlamıyordu. Hemen kapıya koştu, endişeli göz-

169

lerle kapıda dikilen kadın ve çocukları içeri aldı. Gelenler, bir yandan: «Ne var, ne oluyor?» diye sorarken, diğer taraftan içeri doluyorlardı.

Evin erkeği olan genç adam yandaki odaya çekildi. Kimseyi görmüyordu; fakat konuşulanları çok iyi işitebiliyordu. O da merak etmişti. Karısı niçin bağırdı! Acaba hayalet mi gördü?

Bunları düşünürken diğer odada, karısı anlatıyordu:

— Kocam lavaboya gitti. Abdest alacağını tahmin ettim, zaten namaz vakti de yakındı, ben de ütü yapıyordum. Gömlekleri bitirdim, yastık yüzlerine başladım, bizim bey halen görünürlerde yok...

Genç adam dikkat kesildi. Meselenin kendisi ile alâkalı olduğunu hiç tahmin etmiyordu.

Hanımı ise derin bir iç geçirdikten sonra anlattı:

— Geç kalmasının sebebini öğrenmek üzere hole çıktım. Lavabonun bulunduğu bölmenin kapısı açıktı. Kocam dilini çıkarmış, aynada ona bakıyordu. Ayol bir iki dakika değil, baktı baktı... Zaten çok okuyordu ve çok düşünüyordu. Büyüklerimiz söylerdi ya: Çok okuyanlar kafayı oynatmış... O da aklıma geldi. Gelmez olsaydı ya... Ahhhh, bizimki, bir türlü dilini içeri çekmedi. Beni aynada görmüş olacak ki, «Hanım, gelsene» demez mi? Vallahi çıldırmış... Ne olur, siz gidin onunla meşgul olun. Zavallı daha çok genç. Başıma gelen felâket...

Orada bulunanların bazıları güldüler, bazıları olabilir, gibilerden evin erkeğini aramaya koyuldular. Yan odada, ona rastlayanlar, şaka ile:

— Bir de siz anlatın bakalım?...

Adam meseleyi öğrenmişti. Hayret ve şaşkınlıkla söze başladı:

— Dil, büyük hikmetler taşıyan bir organımızdır. 170

Evvela gelen gıdaların dil hücrelerini teşkil etmesi başlı başına bir hikmet olduğu gibi; bu gıdaların, yediğimiz gıdaları teftiş edip, tadını anlayacak şekle gelmesi de başka bir hikmet... Sonra dilin lokmaları yutması, ayrıca çıkan seslere şekil verip, onları kelime haline getirmesi... Tükrük bezlerinin fevkalâde çalışmaları... Bir başka açıdan bakacak olursak: Dilin tatlı olup, gönüller yapması, acı olup yara açması bütün içtimaî hadiselerin temelini teşkil ediyor..

Misafir kadınlardan biri onun sözünü kesti:

— Aman evlâdım, kesiver, yoksa ben de oynatacağım.

Bir diğeri ise:

— Rica ederim teyze, bakın ne güzel anlatıyor. Lafını kesmeyin...

Öbürü:

— Bunlar güzel şeyler, amma anlayanlara... Nihayet genç damadı, genç gelinin yanma götürdüler:

— Haydi bakalım, ortada hiç bir şey yok. Biriniz fazlaca filozofsunuz, diğeriniz ise tez canlı... Usul uslu oturun, bağırıp çağırmayın. Daha yeni evlisiniz, nice mesut yıllar yaşıyacaksınız...

— Allahısmarladık, bize de buyurun!..

— Biz de bekleriz...

— Öyle soğuk soğuk durmayın. Şöyle bol bol komşuluk edelim. Bu dünyanın tadı nasıl çıkar?

Ve herkes çıkıp gitti. Genç karı, koca yüz yüze bakıp güldüler. Genç kadın hâlâ aynı endişenin tesiri ile konuştu:

— Bir şeyin yok, değil mi kocacığım?. Genç adam, dalgın ve yavaş bir sesle:

171

— Keşke hasta olsaydım da yanlış anlaşılmasaydım, diye cevap verdi.

İçinden de: «Anlayışlı olsaydın da...» diye söylendi.

* * *

SOHBET

Evleneli epeyce olmuştu. Artık kimse onlara: «Attiğiniz imzanın mürekkebi kurumadı» diyemezdi. Fakat cemiyet eğri bir temel üzerine oturtulduğundan, bütün binalar eğri gözüküyordu. Doğruyu bulmak için bir su yüzeyi aransa, o da kıvrım kıvrım akan nehirdi...

İzlerin karıştığı, fikirlerin cadı saçma döndüğü, inancın renk değiştirdiği bir hayat içinde genç karı koca şöyle bir sohbet etmek istediler:

— Birşeyler anlat, dinleyelim.

— Ne anlatayım hanım?

— Canım, hep susacak mıyız? Meselâ o kadar kitap okuyorsun, bir o kadar da sohbetlere katılıyorsun...

— Peki, peki anlatayım. Kâinat üzerinde herşey birbirine benzer. Bu benzerlik temeldeki müşterekliği gösteril'. İnsan vücudunu da bir çiftliğe benzetebiliriz. Çiftlikte çeşitli âletler, cihazlar vardır. İnsan uzuvları da öyle... Âletleri kimin hesabına çalıştırırsak ücretini ondan alırız. Allah'ın emirlerine uygun olarak çalışan eller, gözler, ağız...

— El, dedin de aklıma geldi. Yâsemin'in eli uzun diyorlar, günahını it götürsün.

— Yooo, giybet etmek yok. Seninki iftira da oluyor. Görmediğin bir şeyi nasıl söylersin?

172

— Eee, efendi «göz» dedin. Fersan bey öyle insana bakıyor ki, yiyecek gibi...

— Canım bırak bunları... Sen müslümanca örtündükten ve önüne bakarak yürüdükten sonra...

Genç kadın biraz sinirlendi, eteğini düzeltip:

— Elbette öyle yürüyorum, inanmıyor musun? Vallahi, yemin ederim. Bir de bizi suçlu çıkarıyorsun.

— Seni suçlu çıkarmıyorum. Diyorum ki, sen İslâm'ın emrettiği gibi hareket edersen, başkasının günahından mesul olmazsın.

— Elbet olmam. Şükran cırılçıplak geziyor. Geçenlerde bir oturuşu vardı. Gâvur başına...

— Yahu bırak elâlemi. Biraz ilimden, hattâ kendimizden bahsedelim.

— Onlar laf da, bunlar değil mi? Hep bizim dediğimiz olsun diyorsunuz? Meselâ sen, «Herşey birbirine benzer» dedin. Soma «temel birdir» diye ilâve ettin. Yerin dibini nerden biliyorsun? Gidip gördün mü? O zaman seninki de «yalan» oluyor. Ne yalan söylüyorsun..

— Peki şöyle söyleyeyim: Biz Avustralya'yı görmedik. Fakat kitaplar böyle bir kara parçasının olduğunu yazıyorlar, onlara inanmayalım mı?

— Her şeye inanmak doğru değil. Geçen gün zeytinyağı diye getirdiğinin içinde yan yarıya pamuk yağı vardı!..

— Sen ev hanımı olduğun için böyle şeylerden anlarsın. Söylediğin doğrudur. Şimdi biz Allah'ın emirlerine uymak meselesini yine ele alalım...

— Allah'ın emrine bal gibi uyuyorum. Namazımı kılıyorum, orucumu tutuyorum, kapanıyorum da...

— Fakat başımıza bir felâket gelse telâş ediyoruz, hattâ felâketin derecesine göre çırılçıplak duruma geliyoruz. Çabuk sinirlenip, bir pire için bir yorgan yakmaya kalkıyoruz. Allah yolunda malımızı sarf etmiyoruz...

173

Yüzü iyice pembeleşti:

— Sinirlenmemek elde mi? Baksana ne kadar hatamı sayıp döktün. Elle tutulacak yerim kalmadı. Allah canımı alsın da kurtulayım.

Erkeği onun gönlünü almaya çalıştı:

— Hanım, ben senin için demiyorum. İslâm'a uymanın nasıl olacağını anlatıyorum, hemen alınıyorsun. Bu işte ağlayacak ne var? Haydi sil gözlerini de bir çay içelim...

— Siz okudunuzsa hemen bizi ayıplamanız mı gerekir? Allah'a şükredin ki, size ilim vermiş, anlayış vermiş...

Derin bir iç geçirdi, baş örtüsünün ucuyla gözlerini sildi, devam etti:

— Acizin aczini göstermeye değil, ona koltuk değneği, destek olmaya memursunuz. İkide bir cahilliğimizi başımıza kakarsanız, diğer taraftan günah işlediğinizi bilmeniz gerekir. Ne yapalım, biz de günahkâruz. Bir ağacın gölgesinde yüzlerce koyun gölgelenir. Bize cehennemini yolunu değil, cehennemini ateşine gölge olun ki yanmayalım, büyüklük budur.

Yine bir iç geçirdi, burnunu sildi: ,

— Allah affetsin, dedi.

Bunları dinleyen genç erkeğin sinesine hançer sokulmuş gibi acı duydu. «Anlatamadım, izah edemedim, dinime ayna tutamadım» diyerek kendini suçladı. San-*k.i özür diler gibi kalktı eliyle çay hazırladı. Kütüphane-siz evlerde, dinini bilmeyen kimselerin elinde, fazilet düşmanı neşriyatın karşısında yetişen, bu genç hanımın «aman» dileyişi onun şefkatine dokunmuştu. Çünkü o. masumdu. Masum özür dilememehydi. Muhabbetinin kanatlan onu şımartmayacağını bilseydi, hemen gözyaşlarını kendi eliyle silecekti. Fakat ne oluyordu? En basit bir meselenin izahı neden böyle bir sonuca bağ-

174

Menan Cinleri'nin Padişahı, akşamın alaca karanlığında, kayalık bir vadide, yanık otlar üstünde toplanmış olan kabilesine dedi ki:

— İnsanlar çok ilerledi ve bizi geçtiler. Gökte uçuyorlar, denizin dibinde gidiyorlar, yerde ise birbirlerini yiyorlar. Böylece bize iş kalmadı. İşsizlik bütün acılığı ile artıyor. Bilmem ki ne yapmalı?

— Yani insanları çarpmaya gitmeyecek miyiz?

— Gereksiz... Onlar, medeni araçlarla birbirlerini çarpıyor ve çarpışıyorlar. Bu yüzden çoğu çarpık yaşıyor. Biz de işsiz kaldık. Fakat üzülmeyin, eskiden insanlar cin hikâyeleri anlatıp eğlenirlerdi. Şimdi biz de insan hikâyeleri, anlatıp eğleneceğiz.

SON